

หลักกฎหมายอิสลาม
ว่าด้วยครอบครัว และมรดก
ข้อความเบื้องต้น

มาตรา ๑ เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งหลักกฎหมายนี้ที่จะใช้บังคับให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา มาใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดกับหลักกฎหมายนี้

มาตรา ๒ ในหลักกฎหมายนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

(๑) “ผู้ไร้ความสามารถ” หมายความว่า ทารกผู้มีอายุต่ำกว่า ๗ ขวบ บริบูรณ์หรือผู้วิกลจริต

(๒) “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” หมายความว่า ผู้เสมือนไร้ความสามารถ ตามความในมาตรา ๔

(๓) “ผู้เยาว์” หมายความว่า ทารกผู้มีอายุต่ำกว่า ๗ ขวบ บริบูรณ์ขึ้นไป แต่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ

(๔) “บรรลุนิติภาวะ” หมายความว่า บุคคลที่พ้นจากภาวะผู้เยาว์ เมื่อ

ก. มีอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป หรือ

ข. มีอายุ ๙ ปี หย่อน ๑๕ วัน

๑. นำกามเคลื่อนด้วยประการใดๆ กิดี หรือ

๒. ถ้าเป็นหญิงได้หลังโลหิตตกตามความในมาตรา ๑๕๙ (๑)

(๕) “ร่วมประเวณี” หมายความว่า อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของชายซึ่งตั้งตัวตามสภาพ ได้ล่วงเข้าไปในช่องคลอดของหญิง โดยล้ำคออวัยวะส่วนสืบพันธุ์นั้น หรือประมาณเท่านั้นในกรณีที่ไม่มีการสอดใส่ไม่ว่าน้ำอสุจิจะได้เคลื่อนหรือไม่

(๖) “เสพเมถุน- นีรโทษ” หมายความว่า ชายร่วมประเวณีกับหญิงโดยมิได้เจตนาฝ่าฝืนอิสลามบัญญัติ เช่น สำคัญผิดว่าหญิงนั้นเป็นภริยากิตี หรือร่วมประเวณีกับหญิงซึ่งมีไซภิรยาในขณะที่ชายกำลังวิกลจริต ละครเมอ หรือเสียดิเพราะเสพสุรายาเมาโดยมิได้เจตนาเสพกิตี

(๗) “พรหมจารี” หมายความว่า หญิงซึ่งยังมีเคยร่วมประเวณีทางช่องคลอดด้วยอวัยวะสืบพันธุ์ของสามี ชายอื่น หรือสัตว์ผู้ โดยความสมัครใจ หรือถูกขืนใจก็ตาม

(๘) “ฟาซิก” หมายความว่า ผู้ล่วงละเมิดอิสลามบัญญัติประเภทซึ่งบาปหนัก แม้แต่เพียงครั้งเดียว หรือประเภทซึ่งเป็นบาปเบาเป็นอาจณ และยังมิได้เตาบะห์

(๙) “เตาบะห์” หมายความว่า การล้างบาปของผู้เป็นฟาซิก โดย

° คำว่า “เสพเมถุน” ดู (๓๘)

- ก. เปล่งวาจาขอขมาโทษแด่พระอัลเลาะห์
- ข. โทมนัสในความผิดของตนอย่างสุดซึ่งดุษณีของรักอย่างยิ่งเช่นบุตร
- ค. สมาทานจิตในอันจะสังวรตนไม่กระทำผิดอีกต่อไป และ
- ง. ขอขมาโทษต่อผู้เสียหายในกรณีที่มีผู้ต้องเสียหาย ผู้เสียหายจะยกโทษให้หรือไม่ก็

ตาม

ถ้าผู้เสียหายเรียกร้อง ในกรณีประทุษร้ายต่อ

๑. ทรัพย์ ต้องคืน หรือใช้ราคาทรัพย์

๒. ร่างกายถึงฟกช้ำ บาดเจ็บ หรือตาย ต้องชำระค่าเสียหาย การรับรองในกรณีทั้ง ๒ นั้น ย่อมมีผลเท่ากับการชำระหนี้

(๑๐) “อาดิล” หมายความว่า

ก. ผู้ซึ่งมิได้เป็นฟาซิก หรือ

ข. ผู้เป็นฟาซิก เมื่อได้กระทำเตาบะห์ล่วงหน้าพ้นระยะเวลาไปแล้ว ๑ ปี

(๑๑) “มูรตัด” หมายความว่า อิสลามศาสนิกชนผู้ใดบังเกิดความไม่เชื่อในอิสลามบัญญัติ

ข้อใดข้อหนึ่งโดยใจคิดก็ดี โดยการแสดงออกด้วยวาจา หรือด้วยกายก็ดี อิสลามศาสนิกชนผู้นั้นได้ชื่อว่าขาดจากศาสนาอิสลาม อิสลามศาสนิกภาพย่อมสิ้นสุดลงทันที

(๑๒) “ปฏิบัติพิธีการฮัจญ์” หมายความว่า การเข้าสู่พิธีปฏิบัติกรณียกิจตามอิสลามบัญญัติลักษณะหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “ฮัจญ์” ที่เมกกะ

(๑๓) “บริจาทาน” หมายความว่า ผู้ใดได้ทรัพย์มา หรือเป็นเจ้าของอื่นอันมีจำนวนแน่นอน ล่วงระยะเวลาตั้งแต่ ๑ ปีขึ้นไป นับแต่วันได้ทรัพย์มาหรือวันเกิดมูลหนี้ ผู้นั้นมีหน้าที่บริจาทานตามรายปีที่ได้ทรัพย์มา หรือรายปีที่เกิดมูลหนี้ ถ้าทรัพย์หรือหนี้ที่ได้มานี้ ได้มายังไม่ครบ ๑ รอบปี มิต้องบริจาทาน ถ้าได้มากกว่าครบรอบปีแล้ว เศษที่ไม่ครบรอบปีมิต้องคำนวณส่วนบริจาทาน ถ้าทรัพย์หรือหนี้นั้นเป็น

ก. โลหะหรือวัตถุที่ทำด้วยโลหะเงิน มีเนื้อเงินหนักตั้งแต่ ๕๓๕ กรัมขึ้นไป หากเป็นทองมีเนื้อทองหนักตั้งแต่ ๗๖.๔๒ กรัมขึ้นไป เว้นแต่เครื่องยุทธภัณฑ์และเครื่องประดับกายสตรี ให้บริจาทานร้อยละ ๒ ครั้ง ของค่าแห่งโลหะนั้น (สำหรับเงินเหรียญบาทมีน้ำหนัก ๑๕ กรัม แต่มีทองแดงร้อยละ๑๐ เนื้อเงิน ๕๓๕ กรัม จึงเป็นจำนวนเงินประมาณ ๔๐ บาท สำหรับเหรียญสลึงและสองสลึง มีทองแดงร้อยละ ๓๕ เนื้อเงิน ๕๓๕ กรัม จึงเป็นจำนวนเงินประมาณ ๕๕ บาท)

ข. โคน กระบือ แพะ หรือแกะ เว้นแต่จะมิได้เลี้ยงในที่สาธารณะ หรือเลี้ยงในที่สาธารณะแต่มีไว้เพื่อใช้การงาน ถ้าเป็น

๑. โคนหรือกระบือมีจำนวนรวมกัน ตั้งแต่ ๓๐ ตัวขึ้นไป ให้บริจาทานโคหรือกระบือผู้ซึ่งมีอายุกว่า ๑ ปีขึ้นไป เป็นทาน ๑ ตัว ถ้ามีจำนวนตั้งแต่ ๔๐ ตัวขึ้นไป ให้บริจาทานโคหรือกระบือเมีย ซึ่งมีอายุกว่า ๒ ปี ขึ้นไปเป็นทาน ๑ ตัว และให้บริจาทานโคหรือกระบือผู้หรือเมียเป็นทานทุกๆ จำนวน ๓๐ หรือ ๔๐ ตัวที่เพิ่มขึ้น แล้วแต่กรณี เศษของ ๓๐ หรือ ๔๐ ตัว ให้ปิดทิ้ง

๒. แพะหรือแกะมีจำนวนรวมกัน ตั้งแต่ ๔๐ ตัวขึ้นไป ถึง ๑๒๐ ตัว ให้บริจาทานแพะหรือ

แกะเป็นทาน ๑ ตัว ถ้ามีจำนวนตั้งแต่ ๑๒๑ ตัวขึ้นไป ถึง ๒๐๐ ตัว ให้บริจาคแพะหรือแกะเป็นทาน ๒ ตัว ถ้ามีจำนวนตั้งแต่ ๒๐๑ ตัวขึ้นไป ถึง ๓๙๙ ตัว ให้บริจาคแพะหรือแกะเป็นทาน ๓ ตัว ถ้ามีจำนวน ตั้งแต่ ๔๐๐ ตัวขึ้นไป ให้บริจาทานเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑ ตัว เศษของร้อยให้ปัดทิ้ง

สัตว์ที่บริจาคเป็นทานนั้น ถ้าเป็นแพะต้องมีอายุกว่า ๒ ปี ถ้าเป็นแกะต้องมีอายุกว่า ๑ ปี หากไม่สามารถเลือกสัตว์ที่มีอายุเช่นว่านี้ได้ ให้เลือกสัตว์ตัวที่มีอายุมากที่สุดและสมบูรณ์ที่สุดในฝูงสัตว์ นั้นบริจาคเป็นทาน ห้ามมิให้บริจาค่าแห่งสัตว์นั้นเป็นทาน

ค. ัญญาหารทั้งเปลือกเช่นข้าว หรือถั่ว มีน้ำหนักตั้งแต่ ๑,๑๖๓.๖๔ กิโลกรัมขึ้นไป ให้ บริจาคพืชผลแห่งัญญาหารตามส่วนได้แห่งจำนวนพืชผลนั้นเป็นทาน ถ้าการเพาะปลูกัญญาหารนั้น

๑. ต้องออกค่าใช้จ่ายน้ำจนกว่าจะเกี่ยวเก็บผลได้ ให้บริจาทานร้อยละ ๕

๒. ต้องออกค่าใช้จ่ายน้ำแต่บางส่วน ให้บริจาทานร้อยละ ๗ ครั้ง

๓. มิต้องออกค่าใช้จ่ายน้ำเลย ให้บริจาทานร้อยละ ๑๐

การบริจาคัญญาหารเป็นทานเช่นว่านี้ ให้คำนวณจากการเกี่ยวเก็บเป็นฤดูไป ว่าฤดูใด เกี่ยวเก็บได้ปริมาณต้องบริจาคหรือไม่ ห้ามมิให้บริจาค่าแห่งพืชผลนั้นเป็นทาน

ง. สินค้าซึ่งมีไว้เพื่อการค้าและค้างอยู่ครบรอบปี นับตั้งแต่วันที่ได้อินค้ามา ให้บริจาด ทานร้อยละ ๒ ครั้ง ของค่าแห่งสินค้านั้น ตามรายปีที่ค้าง ถ้าเป็นสินค้า

๑. ซื้อมา ให้คำนวณตามราคาทรัพย์ที่ซื้อมา

๒. แลกเปลี่ยนมา ให้คำนวณราคาทรัพย์ในวันที่ครบรอบปี

(๑๔) “อิสลามบัญญัติที่จำต้องเชื่อ จำต้องปฏิบัติและจำต้องศึกษา” หมายความว่า

การเชื่อ การปฏิบัติกิจวัตรและการศึกษาเสขียวัตตรตามลัทธิศาสนาอิสลาม

ก. การเชื่อต่อ

๑. พระอัลเลาะห์

๒. บริวารลมลาอิกะห์ของพระอัลเลาะห์

๓. พระคัมภีร์ของพระอัลเลาะห์

๔. ทูตของพระอัลเลาะห์

๕. วันสิ้นโลก

๖. พระอัลเลาะห์ลิขิต

ข. การปฏิบัติกิจวัตร

๑. การปฏิญาณตนเป็นผู้เชื่อต่อพระอัลเลาะห์และพระนบีมุฮัมมัด

๒. การนมัสการพระอัลเลาะห์

๓. การถือศีลอด

๔. การบริจาทาน

๕. การประกอบพิธีการฮัจญ์

ค. การศึกษาเสขียวัตตร

๑. การชำระร่างกายในกาลต่างๆ เช่น ภายหลังก่อกรรมชั่ว หยุดหลังโลหิตตกตลอด

บุตร หยดหลังโลหิตเนื่องแต่การคลอดบุตร หรือก่อนนมัสการพระอัลเลาะห์

๒. การรู้จักอาหารซึ่งต้องห้ามบริโภค

๓. การทำความสะอาดอาหาร และเครื่องนุ่งห่ม

(๑๕) “วาลี” คุมাত্রา ๒๙

(๑๖) “อียาบ” คุมাত্রา ๕๔

(๑๗) “กอบูล” คุมাত্রา ๕๕

(๑๘) “ปู ยา ตา ยาย” หมายความว่า ตลอดถึง ปุทวด ยาทวด ตาทวด ยายทวด ในเมื่อไม่มี ปู ยา ตา หรือยายแล้วแต่กรณี และให้หมายความในทำนองเช่นว่านี้ตลอดขึ้นไปโดยมีขาดสาย

(๑๙) “บุตร” หมายความว่า บุตรชายหญิงทั้งสิ้น

(๒๐) “ผู้สืบสันดานสายชาย” หมายความว่า ผู้เกิดจากผู้สืบสันดานที่เป็นชายติดต่อกัน โดยลำดับ มิได้เกิดจากผู้สืบสันดานที่เป็นหญิงชั้นใดชั้นหนึ่งเลย เช่นหลานซึ่งเกิดแต่บุตรชาย เหลน ซึ่งเกิดแต่หลานชายเช่นว่านั้น ลื้อซึ่งเกิดแต่หลานชายเช่นว่านั้น และผู้สืบสายโลหิตจากผู้สืบสันดานที่เป็นชายอื่น ๆ ตลอดลงไปในการทำนองนี้โดยลำดับมีขาดสาย มิได้หมายความถึงเหลน ของหลานหญิง ซึ่งเกิดแต่บุตรชาย หรือลื้อชายบุตรของเหลนหญิงซึ่งเกิดแต่หลานชาย ฯลฯ

(๒๑) “หลาน เหลน หรือลื้อ” หมายความว่า เฉพาะผู้สืบสายโลหิตจากบุตรชายโดยตรง ลงมาเท่านั้น และมีจำกัดว่าเป็นผู้สืบสายโลหิตมาจากบุตรชายคนใด

(๒๒) “มี (ญาติหรือทายาท)” เช่น “มีบุตร” นั้น หมายความว่า มีบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่

(๒๓) “ไม่มี (ญาติหรือทายาท)” เช่น “ไม่มีบุตร” นั้นหมายความว่า ไม่เคยมีบุตรเลย หรือเคยมีแต่บุตรนั้นตายเสียก่อนแล้ว

(๒๔) “ตัวแทน” หมายความว่า ตัวแทนตามความในมาตรา ๕ และ ๖

(๒๕) “มอบตัวแก่สามี” หมายความว่า การที่ฝ่ายภริยานัดหมายหรือแจ้งให้ฝ่ายสามี มารับการมอบตัวภริยา

ก. ในกรณีภริยาบรรลุนิติภาวะแล้ว ภริยาหรือตัวแทนภริยานั้น นัดหมายไปยังสามี ให้มารับการมอบตัวภริยา

ข. ในกรณีภริยายังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่มีร่างกายเติบโตใหญ่อาจรับการร่วมประเวณีได้ หรือภริยาริกลจรีต วลีของภริยานั้นนัดหมายไปยังสามีให้มารับการมอบตัวภริยา

ค. ในกรณีสามียังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจรีต แต่ภริยาบรรลุนิติภาวะแล้ว ภริยา หรือตัวแทนภริยานั้นนัดหมายไปยังวลีของสามีให้มารับการมอบตัวภริยา

ง. ในกรณีสามียังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจรีต และภริยายังไม่บรรลุนิติภาวะ แต่มีร่างกายเติบโตใหญ่อาจรับการร่วมประเวณีได้ หรือภริยาริกลจรีต วลีของภริยานั้นนัดหมายไปยังวลีของสามีให้มารับการมอบตัวภริยา หรือ

จ. ในกรณีสามีละทิ้งภริยาไปเพราะเหตุภริยาไม่ปฏิบัติตนตามหน้าที่ภริยาเมื่อภริยา ได้แจ้งไปยังสามีว่ายอมปฏิบัติตนตามหน้าที่ภริยา หรือในกรณีภริยาละทิ้งสามีไป เมื่อภริยากลับมา เพื่ออยู่ร่วมกับสามี

ให้ถือว่าสามีได้รับการมอบตัวภริยาตั้งแต่วันที่สามีหรือวลีของสามีได้ทราบการนัด

หมาย

การแจ้งของภริยาหรือการกลับมาของภริยา แล้วแต่กรณี เว้นแต่สามีไปอยู่เสียต่างจังหวัดให้ถือว่าสามีได้รับการมอบตัวภริยา เมื่อวันสามีหรือตัวแทนของสามีมาพบภริยา หรือควรมาพบภริยา

(๒๖) “ตอละก์” ดูมาตรา ๘๒

(๒๗) “การเสนอและสนองเฉพาะในกรณีสามีตอละก์โดยได้รับสินจ้าง” หมายความว่า การเสนอและการสนองซึ่งกระทำในพิธีตอละก์ มิใช่การเจรจาโต้ตอบในชั้นตกลงเรื่องสินจ้างก่อนทำพิธีตอละก์

(๒๘) “รือจอี” หมายความว่า การขาดจากการสมรสซึ่งสามีมีสิทธิกลับคืนดีกับภริยา คู่หย่าได้ ตามความในบทบัญญัติว่าด้วยพิธีรอยะฮ์

(๒๙) “บาอิน” หมายความว่า การขาดจากการสมรสซึ่งสามีกลับคืนดีกับภริยา คู่หย่าได้แต่โดยพิธีสมรส ตามความในบทบัญญัติว่าด้วยการสมรส ภายในบังคับบทบัญญัติแห่ง มาตรา ๙๑ (๓) ๑๒๑ และ ๑๒๗

(๓๐) “อชีกาห์เว็น” ดูมาตรา ๑๒๙

(๓๑) ในบทบัญญัติว่าด้วยอชีกาห์เว็น

ก. “ใช้สิทธิ” หมายความว่า เรียกร้องเอาอชีกาห์เว็นโดยอำเภอใจ

ข. “จำหน่ายสิทธิ” หมายความว่า ประนีประนอมหรือยอมตกลงลดปริมาณอชีกาห์เว็น

ค. “สละสิทธิ” หมายความว่า ไม่ตั้งใจเรียกร้องเอาอชีกาห์เว็น หรือมิได้กล่าวถึง

อชีกาห์เว็น หรือกล่าวถึงแต่มิได้ระบุปริมาณโดยชัดเจน

(๓๒) “ทรัพย์สินห้ามยึดถือ” หมายความว่า สัตว์หรือสิ่งของบางประเภทซึ่งมีโอนให้กันได้ โดยชอบด้วยอิสลามบัญญัติ เช่น สัตว์ดุร้ายโดยกำเนิด สัตว์เลื้อยคลานซึ่งอยู่บกเป็นอาจิส สัตว์ห้อยโหน ซึ่งยังมีได้ฝึกหัดให้ใช้การได้ สัตว์กระโดด มด สุนัข สุก ร ลูกสัตว์ ซึ่งยังมีได้พราวจากแม่ เว้นแต่จะโอน ลูกสัตว์และแม่สัตว์นั้น ไปด้วยกัน หรือแม่สัตว์นั้นตาย ซากสัตว์บกซึ่งตายเอง หรือชำแหละมิถูกต้อง ซึ่งห้ามรับประทานตามอิสลามบัญญัติ ศพ สุรา เครื่องดนตรีซึ่งมิได้มีไว้เพื่อการทหาร และเครื่องอุปกรณ์ ในการพนันโดยตรง

(๓๓) “พะซัด” ดูมาตรา ๑๑๐

(๓๔) “อิตตะห์” ดูมาตรา ๑๔๕

(๓๕) “รอยะฮ์” ดูมาตรา ๑๖๔

(๓๖) “อิตตะห์รือจอี” หมายความว่า อิตตะห์ซึ่งการขาดจากการสมรสเป็นรือจอี

(๓๗) “อิตตะห์บาอิน” หมายความว่า อิตตะห์ซึ่งการขาดจากการสมรสเป็นบาอิน

(๓๘) “เสพเมถุน” หมายความว่า ร่วมประเวณีชำเราทางเว็จมรดก หรือส่งน้ำอสุจิซึ่ง หลั่งออกเอง หรือเนื่องแต่ภรรยา หรือหญิงซึ่งชายเสพเมถุนนิโรโทษ เข้าในช่องคลอดของภริยา หรือหญิง เช่นว่านั้น มิเลือกกว่าภริยาหรือหญิงที่ถูกส่งน้ำอสุจินั้นจะเป็นผู้กระทำให้น้ำอสุจินั้นหลั่งออกหรือไม่

และมีเลือกว่าการส่งน้ำอสุจิจะส่งด้วยประการใด ๆ

มาตรา ๓ การคำนวณอายุและเวลาตามหลักกฎหมายนี้ ให้คำนวณโดยทางจันทรคติ

มาตรา ๔ เพื่อประโยชน์แห่งหลักกฎหมายนี้ บุคคลใดใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่ายเสเพล เป็นอาชญา หรือถ้าใช้จ่ายในทางเกีอกูลศาสนาอิสลามก็สุรุ่ยสุร่ายจนอาจเป็นภัยถึงสิ้นเนื้อประดาตัว ญาติก็ดี บุคคลภายนอกก็ดี ร้องขอต่อศาล ศาลจะสั่งให้บุคคลนั้นเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ และสั่งให้บุคคลนั้นและทรัพย์สินของบุคคลนั้นอยู่ในความพิทักษ์ของผู้มีศีลธรรมอันดีก็ได้

มาตรา ๕ การตั้งแต่งตัวแทนเพื่อกระทำการตามหลักกฎหมายนี้ ต้องเป็นไปตาม บทบัญญัติดังต่อไปนี้

(๑) ตัวการต้องเปล่งวาจาตั้งแต่งตัวแทน ถ้าตัวแทน

ก. อยู่ห่างไกล ให้ระบุนามตัวแทนนั้น

ข. อยู่เฉพาะหน้า จะใช้สรรพนามแทนก็ได้

(๒) ตัวการต้องระบุนามผู้ที่ตัวแทนจะดำเนินการด้วย เว้นแต่ผู้ที่ตัวแทนจะดำเนินการ ด้วยนั้นมีแต่ผู้เดียว และตัวแทนรู้จักตัวดีแล้ว จะใช้สรรพนามแทนก็ได้

(๓) ตัวการจะมอบให้ผู้ใดไปแจ้งการตั้งแต่งเช่นนี้แก่ตัวแทนก็ได้

(๔) กิจการที่ตัวการจะมอบให้ตัวแทนไปกระทำนั้น ต้องเป็นกิจการที่ตัวการมีสิทธิ กระทำได้ในขณะนั้นเอง

(๕) ห้ามมิให้ตัวแทนตั้งแต่งตัวแทนช่วงวันแต่จะได้รับอนุญาตจากตัวการ

มาตรา ๖ ความเป็นตัวแทนตามหลักกฎหมายนี้ย่อมระงับสิ้นไป เมื่อ

(๑) ตัวการ หรือตัวแทน ตาย วิกลจริต เสมือนไร้ความสามารถ เป็นลมถึงไร้ความรู้สึก ตัวการกล่าวคำถอนการตั้งแต่ง หรือตัวแทนปฏิเสธการรับเป็นตัวแทน หรือ

(๒) ระยะเวลาที่ตัวการกำหนดให้ตัวแทนกระทำการสิ้นสุดลง

มาตรา ๗ กิจการใดในหลักกฎหมายนี้ อันผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์กระทำไปก็ดี อันบุคคลกระทำไปเพราะถูกหลอกลวง หรือถูกข่มขู่ก็ดี มิเลือกกว่าได้กระทำในฐานะเป็นตัวการหรือ

^๒ อนุมาตรา (๓๘) นี้เพิ่มภายหลัง ควรเป็น (๖)

^๓ การที่ศาลจะสั่งว่าบุคคลใดเสมือนไร้ความสามารถหรือไม่ ตามธรรมดาต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเป็นเรื่องซึ่งจะนำหลักกฎหมายอิสลามขึ้นปรับคดีมิได้ เพราะมีไซคตีฟัวเมีย หรือมรดก ตั้งกำหนดไว้ในกฎข้อบังคับสำหรับปกครองบริเวณ ๗ หัวเมือง แต่ก็อาจมีกรณีที่ร้องขอให้ศาลสั่งว่าบุคคลใดเสมือนไร้ความสามารถ เพื่อประโยชน์ในการฟัวเมียหรือมรดกโดยเฉพาะ เช่นร้องขอให้ศาลสั่งว่าเสมือนไร้ความสามารถ เมื่อบุคคลนั้นจะเป็นวาลีในการสมรสมิได้เป็นต้น ดู มาตรา ๓๘ (๔) ซึ่งจะต้องนำบทบัญญัติมาตรานี้ขึ้นใช้ จึงได้ยกร่างขึ้นไว้ในที่นี้ด้วย

ตัวแทน ย่อมตกเป็นโมฆะทั้งสิ้น

มาตรา ๘ เว้นแต่หลักกฎหมายนี้จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น กิจการอันหลักกฎหมายนี้ บังคับให้เปล่งวาจาจะใช้หนังสือหรืออาณัติสัญญาแทนได้ ต่อเมื่อ

- (๑) ผู้มีหน้าที่เปล่งวาจาเป็นใบ้ และ
- (๒) ผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถทราบความหมายแห่งหนังสือหรืออาณัติสัญญานั้น

มาตรา ๙ กิจการอันหลักกฎหมายนี้บังคับให้เปล่งวาจา หรือทำเป็นหนังสือ จะใช้ภาษาใดก็ได้ เมื่อผู้เกี่ยวข้องแต่ละฝ่ายสามารถทราบความหมายแห่งภาษานั้น

มาตรา ๑๐ ศาลจะสั่งว่าบุคคลถึงแก่ความตายตามหลักกฎหมายนี้ได้ ถ้าเป็นกรณีที่ มีผู้กล่าวอ้างว่าบุคคล

- (๑) ถึงแก่ความตาย ต่อเมื่อผู้กล่าวอ้างสามารถพิสูจน์ด้วยมรณบัตร อันพนักงานเจ้าหน้าที่ในการนั้นกระทำขึ้น หรือพยานบุคคลมาตรา ๑๒ (๒) หรือ
- (๒) สูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และมีสามารถทราบได้ว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตาย ต่อเมื่อผู้ถูกกล่าวอ้างสามารถพิสูจน์ด้วยพยานบุคคลตามมาตรา ๑๒ (๒)
 - ก. ในเหตุการณ์ปกติ ได้จากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ไปเกินเวลาที่ศาลเห็นสมควร
 - ข. ในกรณีที่น่าจะเป็นภยันตรายแก่ชีวิต เช่น ไปในสมรภูมิแห่งสงคราม หรือเรืออัปปาง ล่วงพ้นเวลา ๔ ปี นับแต่เวลาภยันตรายผ่านพ้นไปแล้ว

ถ้าพิสูจน์ได้ว่าบุคคลที่ศาลสั่งไปเช่นว่านี้ มีชีวิตอยู่หรือตายภายหลังเวลาดังกล่าวมาแล้ว เมื่อบุคคลนั้นเองหรือผู้มีส่วนได้เสียร้องต่อศาล ให้ศาลถอนคำสั่งแสดงความตายนั้นเสีย

การถอนคำสั่งเช่นว่านี้ย่อมไม่กระทบถึงความสมบูรณ์แห่งกิจการทั้งหลาย อันได้กระทำไปโดยสุจริตในระหว่างเวลาตั้งแต่ศาลมีคำสั่งแสดงความตายถึงเวลาถอนคำสั่งนั้น

ภายหลังเวลาที่ศาลถอนคำสั่งแล้ว ให้สภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว และทรัพย์สินของ บุคคลนั้นกลับคืนสู่ฐานะเดิม ให้บุคคลผู้ได้สิทธิในครอบครัว หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้น ส่งคืนแก่บุคคล นั้น หรือใช้ค่าทดแทนถ้าไม่สามารถส่งคืนทรัพย์สินได้ แต่บุคคลผู้ต้องส่งคืนทรัพย์สินมีสิทธิเรียกร้อง ค่าใช้จ่ายเพื่อบำรุงรักษาทรัพย์สินนั้นโดยสมควรแก่สภาพแห่งทรัพย์สินนั้นได้

มาตรา ๑๑ เว้นแต่กรณีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในทางประเวณี หรือการขาดจาก การสมรสโดยพิธีสาบานเมื่อมีประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับการเสพเมถุน ห้ามมิให้คู่ความนำสืบ ในกรณี เช่นว่านี้จะฟังว่าเสพเมถุนได้ต่อเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งรับตามข้อกล่าวอ้าง หากปฏิเสธมิรับตาม ข้อกล่าวอ้าง ถ้า

- (๑) ยินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธ ให้ฟังตามคำปฏิเสธนั้น
- (๒) มิยินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธ ถ้าคู่ความฝ่ายผู้กล่าวอ้าง

- ก. ยินยอมสาบานรับรองคำกล่าวอ้าง ให้ฟังตามคำกล่าวอ้างนั้น
 ข. มิยินยอมสาบานรับรองคำกล่าวอ้าง มิให้ฟังตามคำกล่าวอ้างนั้น

มาตรา ๑๒ เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง กรณีดังที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีพยานเช่นนั้น มิให้คู่ความฝ่ายนั้นนำสืบ ถ้าคู่ความฝ่ายที่ไม่มีพยานเช่นนั้นเป็นฝ่ายผู้กล่าวอ้าง คำกล่าวอ้างนั้นยอมตกไป โดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีต้องนำสืบหรือสาบานเลย

- (๑) เหตุฟ้องพะซัด ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓ (๒)
 (๒) ความตาย หรือความสูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ของบุคคล
 (๓) ความเป็นตัวแทน และ
 (๔) ความสมบูรณ์แห่งพินัยกรรม

มาตรา ๑๓ เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง กรณีดังที่ระบุไว้ในมาตรานี้ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คน หรือเป็นชาย ๑ คน กับหญิง ๒ คน หรือเป็นหญิง ๔ คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดไม่มีพยานเช่นนั้น มิให้คู่ความฝ่ายนั้นนำสืบ ถ้าคู่ความฝ่ายที่ไม่มีพยานเช่นนั้นเป็นฝ่ายผู้กล่าวอ้าง คำกล่าวอ้างนั้นยอมตกไป โดยคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีต้องนำสืบหรือสาบานเลย

- (๑) ความเป็นพรหมจารี
 (๒) ความพิการแห่งอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยา หรืออวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามี เกินขนาดที่ภริยาจะรับการร่วมประเวณีได้
 (๓) ความยินยอมให้สามีร่วมประเวณี และ
 (๔) การตีมน้ำนม

มาตรา ๑๔ ในกรณีพิพาทเกี่ยวกับการตอละก์ เช่นสามีตอละก์หรือไม่ สามีตอละก์ โดยเจตนาตอละก์หรือไม่ สามีตอละก์เป็นจำนวนมากหรือน้อย สามีรับทรัพย์ห้ามยึดถือเป็นสินจ้าง เพื่อตอละก์โดยเจตนาเอาทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์หรือไม่ หรือในกรณีพิพาทเกี่ยวกับการรอยะอ์ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง

- (๑) ถ้าคู่ความฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อนไม่มีพยานเช่นนั้น หรือมีแต่ฟังมิได้ เมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมสาบานรับรองถ้อยคำของตน ให้ฟังตามคำของฝ่ายนั้น โดยมีพักต้องสืบพยานเลย ถ้าฝ่ายนั้นมิยินยอมสาบานเมื่อฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อนยินยอมสาบานรับรองถ้อยคำของตน ให้ฟังตามคำของฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน ถ้ามิยินยอมสาบานให้ยกข้อกล่าวอ้างของฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน
 (๒) ถ้าพยานฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อนฟังได้ ให้อีกฝ่ายหนึ่งนำสืบ ถ้าพยานฝ่ายนั้น

^๔ คำว่า “รอยะอ์” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๑๖๔

ก. ไม่มีน้ำหนักพอที่จะหักล้างพยานฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน ให้ฟังตามคำของฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน

ข. มีน้ำหนักพอที่จะหักล้างพยานฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน และฝ่ายนั้นสาบานได้ด้วย ให้ฟังตามคำของฝ่ายนั้น ถ้าฝ่ายนั้นมียินยอมสาบาน ให้ฟังตามคำของฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน

มาตรา ๑๕ เว้นแต่คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยอมรับตามข้อกล่าวอ้าง ในกรณีอื่นนอกจากกรณีที่ตั้งบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๖๐ และ ๑๖๑ ให้คู่ความนำสืบด้วยพยานที่เป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คน หรือเป็นชาย ๑ คน กับหญิง ๒ คนขึ้นไป ถ้าคู่ความฝ่ายใดมีพยานที่เป็นชาย ๑ คน และสาบานยืนยันได้ว่า ฟ้อง คำให้การหรือคำร้องแล้วแต่กรณี และคำพยานของตนเป็นความจริงแล้ว ให้ถือว่าฝ่ายนั้นมีพยานครบจำนวน

ถ้าฝ่ายที่จักต้องสาบานเป็น

(๑) ฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน และมียินยอมสาบานให้ยกข้อกล่าวอ้าง

(๒) ฝ่ายที่ต้องนำสืบหลัง และมียินยอมสาบาน ให้ฟังพยานฝ่ายที่ต้องนำสืบก่อน

ฝ่ายเดียว

ถ้าคู่ความทุกฝ่ายไม่มีพยาน หรือมีแต่มีครบจำนวน และมียินยอมสาบานดังกล่าว ในวรรคต้น ให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบหลังสาบาน ถ้าสาบานได้ให้ชนะคดี ถ้ามียินยอมสาบานให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบก่อนสาบานแล้วให้ฝ่ายนั้นชนะคดี ถ้าทั้ง ๒ ฝ่ายมียินยอมสาบาน ให้ฝ่ายที่มีหน้าที่นำสืบหลังเป็นผู้ชนะคดี

มาตรา ๑๖ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๑๔ คำสาบานตามความในมาตรา ๑๑ ๑๔ ๑๕ ๑๖๐ และ ๑๖๑ ให้ผู้สาบานเปล่งวาจาสาบานต่อหน้าตะไต้ยติธรรม ระบุนามพระอัลเลาะห์ ยืนยันว่า ตามที่ตนกล่าวหาหรือปฏิเสธข้อกล่าวหาแล้วแต่กรณี เป็นความจริง ให้กล่าวข้อความนี้ ๑ ครั้ง และกล่าวภายหลังที่พยานของตนให้การแล้ว ถ้าเป็นกรณีนำสืบพยาน

มาตรา ๑๗ กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม หากศาลได้ทำการตรวจสอบสถานที่ วัตถุ หรือบุคคล ศาลพิพากษาคดีไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากการตรวจสอบนั้นได้

มาตรา ๑๘ คุณสมบัติของพยาน

(๑) พยานในกรณีตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๒ (๑) และ (๔) และมาตรา ๑๔ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) พยานในกรณีนอกนั้น ต้องไม่เป็นผู้ไร้ความสามารถ ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ และไม่เฝ้าทาส

มาตรา ๑๙ พยานบุคคลภายในบังคับบทบัญญัติดังต่อไปนี้ ห้ามมิให้ศาลรับฟังแม้ฝ่ายที่

มิได้อ้างยินยอมก็ตาม

(๑) ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไป และโดยตรงลงมา หรือสามีและภรรยา อ่างกันและกัน เป็นพยานในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายผู้อ้าง

(๒) พยานเป็นศัตรูต่อคู่ความฝ่ายที่มีได้อ้าง

(๓) พยานมีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับอยู่ในคดีนั้น เว้นแต่ตัวตาม กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตามห้ามมิให้ศาลฟังถ้อยคำของตัวความเสมือนหนึ่งถ้อยคำของพยาน

มาตรา ๒๐ ในกรณีชายหญิงซึ่งเป็นสามีภรรยาโดยชอบด้วยลัทธิศาสนาอื่นเปลี่ยนมาเป็น อิสลามศาสนิก ถ้าการเป็นสามีภรียากันนั้น มิต้องด้วยข้อห้ามตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๙ และ ๕๑ ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภรียาโดยชอบด้วยหลักกฎหมายนี้ เว้นแต่ชายหญิงนั้นก่อนเข้าเป็น อิสลามศาสนิกได้ขาดจากการสมรสกันแล้ว ๓ ครั้ง แม้จะมีไซโดยพิธีตอละห์ก็ตาม และกลับคืนดีกันอีก โดยหญิงมิได้สมรสกับชายอื่น อันขัดต่อมาตรา ๙๑ (๓) โดยอนุโลม หรือฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้เข้าเป็น อิสลามศาสนิกภายในเขตอิดตะห์^๔ ถ้าสามีภรียาเกินกว่า ๔ คน ภรียาจะเป็นภรียาของสามีตามหลัก กฎหมายนี้ได้เพียง ๔ คน สุดแต่สามีจะเลือกผู้ใด ถ้าสามีนั้นเป็นทาสเป็นได้ ๒ คน

มาตรา ๒๑ บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของสามีภรียาที่เข้าเป็นอิสลามศาสนิกนั้น ให้ถือว่าเป็น อิสลามศาสนิกตามบิดามารดา

^๔ คำว่า “อิดตะห์” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๑๔๕

บรรพ ๑**ครอบครัว**

ลักษณะ ๑**การสมรส**

หมวด ๑**บทเปิดเสร็จทั่วไป**

มาตรา ๒๒ นิการห์ คือ การผูกนิติสัมพันธ์สมรสระหว่างชายหญิง เพื่อเป็นสามีภริยา โดยพิธีสมรส

มาตรา ๒๓ การสมรสจะสมบูรณ์ ต่อเมื่อได้ประกอบพิธีสมรสถูกต้องภายในบังคับ บทบัญญัติแห่งลักษณะนี้

ถ้าการสมรสมิได้เป็นไปภายในบังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ก็ดี เกิดจากการหลอกลวง กิติ โดยฝ่ายชายมิได้ทราบ ให้ถือว่าชายหญิงนั้นเป็นสามีภริยากันจนกว่าชายนั้นจะได้ทราบถึงความ ไม่สมบูรณ์นั้น เมื่อชายทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้นเมื่อใด ให้ชายหญิงขาดจากการเป็นสามีภริยากัน เมื่อนั้น

การขาดจากการสมรสเช่นว่านี้เป็นบาอิน^๖ ชายหญิงคู่่นั้นมีสิทธิกลับสมรสกันใหม่ได้ ทุกเมื่อ

มาตรา ๒๔ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๓๘ (๑) ห้ามมิให้หญิงประกอบพิธี สมรสตนเองหรือบุคคลอื่นโดยลำพัง แม่วลี^๗ จะยินยอมก็ตาม ให้ประกอบพิธีสมรสได้แต่โดยทางวลี เท่านั้น

สำหรับชายมีสิทธิประกอบพิธีสมรสด้วยตนเอง หรือตั้งแต่งชายอื่นทำหน้าที่แทนตนได้ จะต้องมีวลีต่อเมื่อยังไม่บรรลุนิติภาวะ^๘ หรือบรรลุนิติภาวะแล้วแต่วิกลจริต

ชายที่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ^๙ ประกอบพิธีสมรสด้วยตนเองได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมของวลีในการที่จะสมรส มิฉะนั้นการสมรสนั้นเป็นโมฆะ

^๖ คำว่า “บาอิน” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๙)

^๗ คำว่า “วลี” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒๙

^๘ คำว่า “บรรลุนิติภาวะ” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๔)

^๙ คำว่า “ผู้เสมือนไร้ความสามารถ” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒)

มาตรา ๒๕ ในกรณีที่ชายตั้งแต่งชายอื่นเป็นตัวแทน^{๑๑} ให้ประกอบพิธีสมรสแทนตนนั้น ห้ามมิให้มอบสิทธิให้ตัวแทนกระทำสัญญาว่าด้วยต่อละก^{๑๒} ซึ่งชายประสงค์จะกระทำกับฝ่ายหญิงในขณะประกอบพิธีสมรส

มาตรา ๒๖ ชายหญิงคู่หมั้นมิได้สมรสกันด้วยประการใด ๆ ก็ตาม ให้ต่างฝ่ายต่างคืนของหมั้นให้แก่กัน

มาตรา ๒๗ สัญญาเกี่ยวกับการสมรสที่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงทำกันไว้ก่อนสมรส เป็นโมฆะ

มาตรา ๒๘ ในระหว่างสามีภริยาให้ถือว่ามีความเกี่ยวพันในทรัพย์สินต่อกันดุจบุคคลภายนอก และฝ่ายหนึ่งมีสิทธิยึดทรัพย์ของอีกฝ่ายหนึ่งได้ แต่ห้ามมิให้สามีภริยาทำสัญญาเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องซึ่งยังมีได้เกิดขึ้น เช่นสามีมีหน้าที่ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยาเป็นรายวัน จะนั้นจะตกลงกันกำหนดทรัพย์จำนวนหนึ่งเป็นค่าอุปการะเลี้ยงดูตลอดชีพของภริยามิได้ ถ้าได้มอบหมายแก่ภริยาแล้ว เมื่อปริมาณแห่งค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นไม่เพียงพอโดยคำนวณตามอัตรารายวัน สามีต้องชำระให้แก่ภริยาต่อไปอีก แต่ถ้าสามีภริยาขาดจากการสมรสก่อนปริมาณค่าอุปการะเลี้ยงดูนั้นหมดสิ้นลงดังกล่าวแล้ว สามีไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูที่เหลือคืน

หมวด ๒

วลี

มาตรา ๒๙ วลี คือชายผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้หญิง หรือชายในกรณีที่ชายยังไม่บรรลุนิติภาวะหรือวิกลจริต สิทธินี้เป็นเอกสิทธิของวลี บังคับวลีมิได้

ในกรณีที่วลีเป็นใบ้ วลีต้องตั้งแต่งตัวแทนเพื่อประกอบพิธีสมรส

มาตรา ๓๐ วลีคอส คือชายที่เป็นญาติของหญิงผู้มีสิทธิเป็นวลีได้ก่อน และหลังตามลำดับ ดังต่อไปนี้

(๑) บิดา

^{๑๑} คำว่า “ตัวแทน” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๔)

^{๑๒} คำว่า “ต่อละก” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๘๒

(๒) ปู่^{๑๒}
 (๓) พี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมบิดามารดา
 (๔) พี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมแต่บิดา
 (๕) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมบิดามารดา
 (๖) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมแต่บิดา
 (๗) ถ้าวลีในลำดับ (๖) ไม่มี ก็ให้บุตรชายของวลีในลำดับ (๕) เป็นวลี ถ้าบุตรชายของวลีในลำดับ (๕) ไม่มี ก็ให้บุตรชายของวลีในลำดับ (๖) เป็นวลี ถ้าบุตรชายของวลีในลำดับ (๖) ไม่มี ก็ให้หลานชายของวลีในลำดับ (๕) เป็นวลี ถ้าหลานชายของวลีในลำดับ (๕) ไม่มี ก็ให้หลานชายของวลีในลำดับ (๖) เป็นวลี โดยสลับกันไปมาเช่นว่านี้ จนกว่าจะขาดสายชายสืบสันดานสายชาย^{๑๓} ของวลีในลำดับ (๕) หรือ (๖) แล้วแต่กรณี

(๘) พี่ชายหรือน้องชายของบิดา ที่ร่วมบิดามารดา
 (๙) พี่ชายหรือน้องชายของบิดา ที่ร่วมแต่บิดา
 (๑๐) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายบิดา ที่ร่วมบิดามารดา
 (๑๑) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายบิดา ที่ร่วมแต่บิดา
 (๑๒) บุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายของวลีในลำดับ (๑๐) หรือ (๑๑) สลับกันไปมา โดยอนุโลมตามความที่บัญญัติไว้ใน (๗) จนกว่าจะขาดสายชายผู้สืบสันดานสายชายของวลีในลำดับ (๑๐) หรือ (๑๑) แล้วแต่กรณี

(๑๓) พี่ชายหรือน้องชายของปู่ ที่ร่วมบิดามารดา
 (๑๔) พี่ชายหรือน้องชายของปู่ ที่ร่วมแต่บิดา
 (๑๕) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายของปู่ ที่ร่วมบิดามารดา
 (๑๖) บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายปู่ ที่ร่วมแต่บิดา
 (๑๗) บุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายของวลีในลำดับ (๑๕) หรือ (๑๖) สลับกันไปมา โดยอนุโลมตามความที่บัญญัติไว้ใน (๗) จนกว่าจะขาดสายชายผู้สืบสันดานสายชายของวลีในลำดับ (๑๕) หรือ (๑๖) แล้วแต่กรณี

มาตรา ๓๑ วลีอ้อม คือวลีคอสที่สนิทที่สุดตามลำดับแห่งชั้นวลีคอสเท่าที่มีตัวอยู่ในขณะนั้น

มาตรา ๓๒ วลีอ้อม คือวลีคอสที่ห่างลดหล่นจากวลีอ้อมออกไปตามลำดับแห่งชั้นวลีคอส

^{๑๒} คำว่า “ปู่” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๑๐)

^{๑๓} คำว่า “หลาน” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๑)

^{๑๔} คำว่า “ผู้สืบสันดานสายชาย” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๐)

มาตรา ๓๓ วลีมจบิร คือวลีที่เป็นบิดาหรือปู่ในเมื่อไม่มีบิดา

มาตรา ๓๔ วลีปิงฮูล คือวลีผู้เป็น หรือเคยเป็นเจ้าของเงินของทาสหญิง หรือบรรพบุรุษของทาสหญิง

มาตรา ๓๕ วลีฮากิม คือผู้ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ หรือจากผู้รับสนองพระบรมราชโองการให้ดำรงอยู่ในตำแหน่งฮากิม (เทียบได้กับตำแหน่งตะโตะยุติธรรม) มีสิทธิเป็นวลีประกอบพิธีสมรสให้ผู้หญิงผู้บรรลุนิติภาวะแล้วได้ทั่วไป

มาตรา ๓๖ วลีอาม คือวลีผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้ผู้หญิงผู้บรรลุนิติภาวะแล้วได้ทั่วไป ซึ่งได้แก่องค์พระมหากษัตริย์ หรือวลีฮากิม ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔๔ ถึง ๔๗

มาตรา ๓๗ วลีตะห้กิม คือผู้ที่ชายหญิงผู้จะสมรสอันเชิญขึ้นเป็นวลีกรณีที่จะอัญเชิญบุคคลเป็นวลีนั้น ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(๑) ไม่มีวลีอาม วลีอามเรียกร้องสินจ้างสูงเกินควาร หรือวลีอามอยู่ห่างจากสถานที่ประกอบพิธีสมรสเกินกว่า ๙๖ กิโลเมตร
 (๒) ผู้ที่จะรับอัญเชิญเป็นวลีได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่
 ก. ประกอบด้วยคุณสมบัติตามมาตรา ๓๘ และ ๕๘ โดยอนุโลม และ
 ข. ประชาชนยกย่องว่าดำรงอยู่ในความยุติธรรม เว้นแต่ในเขตปริมณฑล ๙๖ กิโลเมตร แห่งสถานที่ที่ประกอบพิธีสมรสนั้น หากบุคคลที่ได้รับความยกย่องเช่นนั้นมิได้ ผู้ที่เป็นอาดิล^{๑๔} จะรับอัญเชิญเป็นวลีก็ได้

(๓) ชายหญิงผู้จะสมรสต้องเปล่งวาจาอัญเชิญและยินยอมที่จะปฏิบัติตามมติของผู้ที่ตนอัญเชิญนั้น

(๔) เมื่อผู้ถูกอัญเชิญรับอัญเชิญเป็นวลีแล้ว ถ้าผู้นั้นยินยอมประกอบพิธีสมรสโดยอ้างว่าชายหญิงนั้นต้องห้ามมิให้สมรสตามมาตรา ๔๗ ชายหญิงนั้นจะอัญเชิญผู้อื่นภายในเขตปริมณฑล ๙๖ กิโลเมตร แห่งสถานที่ที่รับเชิญนั้นเป็นวลีอีกมิได้ เว้นแต่ชายหญิงนั้นจะได้เปล่งวาจาถอนผู้นั้นเสียก่อน การถอนเช่นนั้นจะถอนโดยกรณีใด ๆ ก็ได้

(๕) การเปล่งวาจาอัญเชิญหรือถอนนั้น จะกระทำต่างกรรมต่างวาระก็ได้

(๖) วลีตะห้กิมมีอำนาจเช่นเดียวกับวลีอาม

มาตรา ๓๘ วลีที่จะประกอบพิธีสมรสได้ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) เป็นชาย เว้นแต่สตรีซึ่งดำรงตำแหน่งพระมหากษัตริย์ แต่ต้องทรงมอบอำนาจให้วลีฮากิมทำหน้าที่แทน

^{๑๔} คำว่า "อาดิล" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๑๐)

(๒) เป็นอิสลามศาสนิก เว้นแต่พระมหากษัตริย์ แต่ต้องทรงมอบอำนาจให้วัลีฮากิมทำหน้าที่แทน

- (๓) ไม่มีจิตฟั่นเฟือน
- (๔) ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ
- (๕) ไม่เป็นฟาซิก^{๑๖} เว้นแต่พระมหากษัตริย์ และบุคคลแรกเข้าเป็นอิสลามศาสนิก
- (๖) มีสติปัญญาเพียงพอสามัญชน
- (๗) ไม่อยู่ในระหว่างปาฏิบัติพิธีฮัจญ์
- (๘) ไม่เป็นลมถึงไร้ความรู้สึก และ
- (๙) ไม่เป็นทาส

มาตรา ๓๙ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๔ (๒) ซ. และ ญ. และมาตรา ๔๗ วัลีฮากิมเป็นผู้ทรงสิทธิประกอบพิธีสมรสให้หญิง ถ้าวัลีฮากิมขาดคุณสมบัติ หน้าทีวลิตกได้แก่ วัลีฮากิม

มาตรา ๔๐ ในกรณีที่วัลีฮากิมในชั้นเดียวกันมีหลายคน หญิงมีสิทธิเลือกวัลีฮากิมคนใดคนหนึ่งให้ประกอบพิธีสมรสได้ ถ้า

(๑) ชายผู้สมรสหย่อนคุณสมบัติตามมาตรา ๔๑ (๑) การสมรสของหญิงนั้นต้องได้รับความยินยอมจากวัลีฮากิมเหล่านั้นเป็นเอกฉันท์

(๒) หญิงอนุญาตให้วัลีฮากิมเหล่านั้นประกอบพิธีสมรสได้

ก. วัลีฮากิมแต่ละคนจะร่วมกันประกอบพิธีสมรสมิได้ ให้วัลีฮากิมเหล่านั้นตกลงกันเองเลือกวัลีฮากิมคนใดคนหนึ่งแต่ผู้เดียวประกอบพิธีสมรส หากมิสามารถตกลงเลือกกันเองได้ ให้จับสลาก

ข. วัลีฮากิมต่างคนต่างประกอบพิธีสมรสยกหญิงให้เป็นภริยาชายตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ให้หญิงนั้นเป็นภริยาชายที่ได้สมรสก่อน หากมิสามารถทราบได้ว่าพิธีสมรสใดประกอบก่อน ให้พิธีสมรสทั้งหมดนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๔๑ วัลีฮากิมมีสิทธิประกอบพิธีสมรสได้ตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(๑) บังคับบุตร หรือหญิงผู้สืบสันดานสายชายซึ่งยังเป็นพรหมจารี^{๑๗} ให้สมรสได้เมื่อชาย

ก. มีสถานะแห่งอาชีพไม่ต่ำกว่าหญิง

ข. มีศีลธรรมไม่ต่ำกว่าหญิง

ค. สามารถชำระอชีกาห์เว็น^{๑๘} ซึ่งเป็นเงินตราที่ใช้อยู่ในประเทศที่ประกอบพิธีสมรส

^{๑๖} คำว่า “ฟาซิก” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๘)

^{๑๗} คำว่า “พรหมจารี” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๗)

โดยจำนวนอันสมควรแก่ฐานะของหญิง เมื่อฝ่ายหญิงเรียกร้องได้ทันที

ง. ไม่วิกลจริต ไม่เป็นโรค และไม่มีภาวะสวนสปีพันธุพิการ ตามมาตรา ๑๑๑ (๑) (๒) และ (๓)

จ. ไม่เป็นศัตรูต่อหญิง และวลิมุจรบิรของหญิงรวมทั้งวลิมุจรบิรของหญิงต้องไม่เป็นศัตรูต่อหญิงนั้นด้วย

ฉ. มีฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดไม่ต่ำกว่าหญิง

ช. เป็นเชื้อชาติอาหรับ หากหญิงเป็นเชื้อชาติอาหรับ และ

ซ. ไม่เป็นทาส

(๒) เข้ารับการสมรส โดยกล่าวกอบูล^{๑๘} แทนบุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชาย ถ้าบุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายนั้น

ก. ยังไม่บรรลุนิติภาวะ แม้มบุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายนั้นจะมียินยอมก็ตาม หรือ

ข. บรรลุนิติภาวะแล้วแต่วิกลจริต หากเห็นว่าอาจป้องกันมิให้ผู้วิกลจริตนั้นละเมิดศีลธรรมทางประเวณีหรือหายวิกลจริต

ในกรณีเช่นว่านี้ วลิมุจรบิรมีสสิทธิตั้งแต่งตัวแทนกล่าวกอบูลแทนตนได้

(๓) ปู่ มีสิทธิประกอบพิธีสมรสระหว่างชายและหญิง ซึ่งเป็นผู้สืบสันดานสายชาย โดยกล่าวอียาบ^{๑๙} และกอบูลในขณะเดียวกันได้ หรือตั้งแต่งตัวแทนกล่าวอียาบหรือกอบูลอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ แต่จะตั้งแต่งตัวแทนคนเดียวกล่าวทั้ง ๒ อย่างมิได้ ถ้า

ก. ชายและหญิงผู้สืบสันดานสายชายทั้ง ๒ นั้น ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือบรรลุนิติภาวะแล้วแต่วิกลจริต

ข. หญิงผู้สืบสันดานสายชายนั้นยังเป็นพรหมจารี และ

ค. บิดาของชายผู้สืบสันดานสายชาย และบิดาของหญิงผู้สืบสันดานสายชายทั้ง ๒ นั้น ตาย หรือวิกลจริต

(๔) วลิมุจรบิรจะมอบตัวหญิงผู้สืบสันดานสายชายให้แก่ชายผู้สืบสันดานสายชายได้ ต่อเมื่อหญิงผู้สืบสันดานสายชายนั้นใกล้จะบรรลุนิติภาวะและมีร่างกายเติบโตใหญ่ อาจรับการร่วมประเวณี^{๒๐} ได้

มาตรา ๔๒ เฉพาะวลิมุจรบิรเท่านั้นมีสิทธิ

(๑) ประกอบพิธีสมรสชายหรือหญิงผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือ

(๒) บังคับให้ชายหรือหญิงสมรส ตามมาตรา ๔๑

^{๑๘} คำว่า “อียาบห์เวิน” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๑๒๙

^{๑๙} คำว่า “กอบูล” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๕๕

^{๒๐} คำว่า “อียาบ” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๕๔

^{๒๑} คำว่า “ร่วมประเวณี” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๕)

มาตรา ๔๓ ในกรณีที่หญิงไม่มีวัลลิกอสเลย หรือมีแต่ขาดคุณสมบัติภายในบังคับ บทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๔ (๔) ข. และ ญ. แต่ปรากฏว่าหญิงนั้นหรือบรรพบุรุษของหญิงนั้นเคยเป็นทาสของผู้ใดคนหนึ่ง และผู้นั้นปล่อยให้หญิงนั้นหรือบรรพบุรุษของหญิงนั้นเป็นอิสระแล้ว ผู้ที่จะเป็นวัลลิกของหญิงนั้นได้ คือผู้เคยเป็นเจ้าของนั้นซึ่งได้นามว่า “วัลลิกิงสุ” เว้นแต่วัลลิกิงสุนั้นเป็นสตรี ผู้ที่จะเป็นวัลลิกของหญิงนั้นได้ คือวัลลิกของสตรีนั้น ถ้า

(๑) วัลลิกิงสุตาย ผู้ที่จะเป็นวัลลิกสืบไปได้คือญาติชายของสตรีนั้นผู้มีสิทธิเป็นวัลลิกได้ตามลำดับชั้นวัลลิกอสตามความในมาตรา ๓๐ โดยอนโหม

(๒) วัลลิกิงสุนั้นเป็นบุรุษหรือสตรีก็ตาย ผู้ที่จะเป็นวัลลิกของหญิงนั้นสืบไปได้คือญาติชายของวัลลิกิงสุนั้นก่อนและหลังตามลำดับดังต่อไปนี้

ก. บุตรชาย

ข. ผู้สืบสันดานสายชาย

ค. บิดา

ง. พี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมบิดามารดา

จ. พี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมแต่บิดา

ฉ. บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมแต่บิดามารดา

ช. บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชาย ที่ร่วมแต่บิดา

ซ. ถ้าวลีในลำดับ ข. ไม่มี ก็ให้บุตรชายของวาลีในลำดับ ฉ. เป็นวัลลิก ถ้าบุตรชายของวาลี

ในลำดับ ฉ. ไม่มี ก็ให้บุตรชายของวาลีในลำดับ ช. เป็นวัลลิก ถ้าบุตรชายของวาลีในลำดับ ช. ไม่มี ก็ให้หลานชายของวาลีในลำดับ ฉ. เป็นวัลลิก ถ้าหลานชายของวาลีในลำดับ ฉ. ไม่มี ก็ให้หลานชายของวาลีในลำดับ ซ. เป็นวัลลิก โดยสลับกันไปมาเช่นว่านี้ จนกว่าจะขาดสายชายผู้สืบสันดานสายชายของวาลีในลำดับ

ฉ. หรือ ช. แล้วแต่กรณี

ณ. ปู่^{๒๒}

ญ. พี่ชายหรือน้องชายของบิดา ที่ร่วมบิดามารดา

ฎ. พี่ชายหรือน้องชายของบิดา ที่ร่วมแต่บิดา

ฏ. บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายบิดา ที่ร่วมบิดามารดา

ฐ. บุตรชายของพี่ชายหรือน้องชายบิดา ที่ร่วมแต่บิดา

ฑ. บุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชายของวาลีในลำดับ ฎ. หรือ ฐ. สลับกันไปมา

โดยอนโหมตามข้อความที่บัญญัติไว้ใน ซ. จนกว่าจะขาดสายชายผู้สืบสันดานสายชายของวาลีในลำดับ

ฎ. หรือ ฐ. แล้วแต่กรณี

^{๒๒} คำว่า “ปู่” ในที่นี้หมายความเฉพาะบิดาของบิดาเท่านั้น มิได้หมายความเช่นเดียวกับคำว่า “ปู่” ในบทวิเคราะห์แห่งมาตรา

ณ. ชายผู้สืบสายโลหิตของปู่โดยตรงขึ้นไป

(๓) วลีปึงฮูลูที่เป็นชายขาดคุณสมบัติภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๔ (๔) ผู้ที่จะเป็นวลีของหญิงนั้นได้ คือญาติชายของวลีปึงฮูลูนั้น ผู้มีสิทธิเป็นวลีได้ตามลำดับชั้นวลีคอสตามความในมาตรา ๓๐ โดยอนุโลม

มาตรา ๔๔ ในกรณีที่หญิงร้องขอให้หาลีอามประกอบพิธีสมรส วลีอามมีสิทธิประกอบพิธีสมรสได้ต่อเมื่อ

(๑) หญิงนั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว และไม่มีวลีคอสภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๓

(๒) วลีอัครีอบของหญิงนั้น

ก. สูญไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่ แต่ยังมีคำสั่งของศาลแสดงว่าวลีนั้นตาย

ข. สมรสกับหญิงนั่นเอง หรือประกอบพิธีสมรสระหว่างญาติหญิงซึ่งมิใช่ผู้สืบสันดานสายชาย และบรรลุนิติภาวะแล้ว กับบุตรชายหรือชายผู้สืบสันดานสายชาย ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ

ค. อยู่ห่างจากสถานที่ประกอบพิธีสมรสเกินกว่า ๙๖ กิโลเมตร

ง. ต้องถูกคุมขัง และหมดความสามารถจะประกอบพิธีสมรสโดยตนเอง หรือตัวแทนได้

จ. หลบหลีกเพื่อมิประกอบพิธีสมรส หรือเพื่อมิยอมรับการเรียกของวลีอาม

ฉ. ชัดขึ้นมียอมประกอบพิธีสมรส

ช. สละสิทธิในการประกอบพิธีสมรส

ช. อยู่ในระหว่างปฏิบัติพิธีการฮัจญ์ หรือ

ญ. เป็นลมไร้ความรู้สึกในเวลาประกอบพิธีสมรสเกินกว่า ๓ วัน

แต่ความใน (๒) นี้มิให้ใช้บังคับในกรณีที่หญิงนั้นมีวลีอัครีอบในชั้นเดียวกันหลายคน และสามารถกระทำหน้าที่วลีได้

(๓) การสมรสของบิดามารดาหญิงนั้นตกเป็นโมฆะ เพราะกระทำไปโดยเจตนาฝ่าฝืนบทบัญญัติว่าด้วยการสมรสในลักษณะนี้ หรือ

(๔) วลีปึงฮูลูที่เป็นชายของหญิงนั้นขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๓๘ (๔) (๓) และ (๘)

กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ถ้าชายผู้จะสมรสหย่อนคุณสมบัติตามมาตรา ๔๑ (๑)

โดยอนุโลม ห้ามมิให้หาลีอามประกอบพิธีสมรสให้หญิง เว้นแต่ในจังหวัดนั้นหาชายซึ่งสมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติเช่นนั้นมิได้ หรือการประกอบพิธีสมรสอาจป้องกันมิให้หญิงนั้นละเมิดศีลธรรมทางประเพณีได้

มาตรา ๔๕ ในกรณีที่หาลีอามประกอบพิธีสมรสให้หญิงตามมาตรา ๔๔

(๑) ถ้าเป็นกรณีที่หาลีอามสามารถทราบข้อเท็จจริงได้จากวลีอัครีอบของหญิง ให้หาลีอามเรียกตัววลีอัครีอบนั้นมาเป็นวลีโดยกำหนดวันเวลาที่จะประกอบพิธีสมรสโดยชัดแจ้งตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้ เว้นแต่ภายหลังที่หญิงร้องขอแล้ว วลีอามทราบข้อเท็จจริงด้วยตนเอง หรือโดยคำเล่าลืออันประกอบด้วยเหตุผลอันควรฟังได้

ก. จะเรียกโดยเอกสาร หรือบุคคลก็ได้

ข. การเรียกโดยเอกสารหรือบุคคล ต้องถึงตัวลีนั่นเอง ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๔ (๒) จ.

ค. ห้ามมิให้เรียกเกิน ๒ ครั้ง ถ้าเรียกเกิน ๒ ครั้ง สิทธิของวลีอามที่จะประกอบพิธีสมรสให้หญิงนั้นสุดสิ้นลงแล้ว หน้าที่วลีอามได้แกวลีอับอดของหญิงนั้น

(๒) ถ้าเป็นกรณีที่วลีอามมิสามารถทราบข้อเท็จจริงได้จากวลีอับอดนั้น ให้วลีอามฟังข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลซึ่งเป็นชายมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป หรือจากพยานเอกสาร เว้นแต่วลีอามทราบข้อเท็จจริงด้วยตนเองหรือโดยคำเล่าลืออันประกอบด้วยเหตุผลอันควรฟังได้ มิเลือกที่จะทราบก่อนหรือภายหลังที่หญิงร้องขอแล้ว

มาตรา ๔๖ วลีอับอดฝ่ายหญิงมีสิทธิร้องคัดค้านพิธีสมรสซึ่งวลีอามประกอบตามมาตรา ๔๔ และมาตรา ๔๕ ต่อวลีอามนั้นได้ เมื่อวลีอามสอบสวนตามที่เห็นสมควรแล้ว ให้วลีอามมีคำสั่งว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะ หรือยกคำร้องคัดค้านนั้นเสีย หากวลีอับอดนั้น หรือคู่สมรสไม่พอใจก็ร้องต่อศาลได้

มาตรา ๔๗ ในกรณีชายหญิงผู้บรรลุนิติภาวะและวิกลจริต แต่ไม่มีวลีมุจิบิร เฉพาะวลีอามเท่านั้นมีสิทธิประกอบพิธีสมรส โดยกล่าวอียาบหรือกอบุลแทน หรือมอบสิทธิให้ชายผู้มีสมบัติตามมาตรา ๓๘ กล่าวอียาบหรือกอบุลได้ ในเมื่อเห็นว่าการสมรสนั้นอาจป้องกันมิให้ชายหรือหญิงนั้นละเมิดศีลธรรมทางประเพณีหรือหายวิกลจริตได้ แต่ความข้อนี้มิให้ใช้บังคับเมื่อวิกลจริตเป็นครั้งคราว

ถ้าชายหญิงนั้นวิกลจริตทั้ง ๒ ฝ่าย และมีแต่เฉพาะวลีอามผู้เดียวเท่านั้นที่จะประกอบพิธีสมรสได้ วลีอามนั้นจะกล่าวทั้งอียาบและกอบุลมิได้ หรือจะมอบให้ชายอื่นแต่คนเดียวกล่าวทั้ง ๒ ฝ่ายก็มิได้เช่นเดียวกัน จะทำได้แต่โดยวลีอามกล่าวอย่างหนึ่ง มอบชายอื่นกล่าวอีกอย่างหนึ่งมอบให้ชาย ๒ คนกล่าวคนละอย่างก็ได้

มาตรา ๔๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๑ (๓) และ ๔๗ วลีมีสิทธิแต่งตั้งชายอื่นผู้มิคุณสมบัตินั้นให้ทำหน้าที่วลีแทนตนได้

หมวด ๓

เงื่อนไขแห่งการสมรส

มาตรา ๔๙ พิธีสมรสจะประกอบได้ ต่อเมื่อ

(๑) ผู้สมรสต้องมีเพศเป็นชายฝ่ายหนึ่ง หญิงฝ่ายหนึ่ง

(๒) ชายหญิงต้องเป็นอิสลามศาสนิก เว้นแต่หญิงซึ่งสืบสกุลมาแต่บานีอิสรออีล^{๒๓} และนับถือศาสนายะฮูดี^{๒๔} หรือศาสนานัสรอની^{๒๕} ตามลัทธิเดิมของศาสนาทั้ง ๒ นั้น

การสมรสไม่มีผลให้หญิงนั้นเป็นอิสลามศาสนิก

(๓) ชายหญิงต้องทราบโดยชัดแจ้งว่า ตนสมรสกับผู้ใด แต่มีจำต้องรู้จักหรือเห็นตัวผู้นั้นภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๑ และ ๔๗

(๔) ชายหญิงยินยอมเป็นสามีภรรยา กัน แต่หญิงมีจำต้องรู้เห็นในพิธีสมรส ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๑ และ ๔๗

(๕) ชายหรือหญิงไม่อยู่ในระหว่างปฏิบัติพิธีการฮัจญ์

(๖) ชายหญิงมิได้เป็นญาติสืบสายโลหิตขึ้นไปหรือลงมา เว้นแต่ญาติผู้สืบสายโลหิตจากพี่น้องของบิดามารดาพี่น้องของปู่ย่า หรือพี่น้องของตายายลงมา

(๗) ชายหญิงมิได้เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดา หรือมารดา หรือผู้สืบสายโลหิตของพี่น้องนั้น ๆ ลงมา

(๘) หญิงมิเคยเป็นภริยาของผู้สืบสายโลหิตของชายโดยตรงขึ้นไปหรือโดยตรงลงมา

(๙) ชายมิได้เป็นหรือเคยเป็นสามีของผู้สืบสายโลหิตของหญิงโดยตรงลงมา ชายซึ่งเคยเป็นสามีของผู้สืบสายโลหิตของหญิงโดยตรงขึ้นไป จะสมรสกับหญิงนั้นได้ต่อเมื่อมิได้เคยเสพเมถุน^{๒๖} กับผู้สืบสายโลหิตของหญิงโดยตรงขึ้นไปนั้น หากได้เสพเมถุนแล้วแต่การสมรสนั้นเป็นโมฆะ ถ้าก่อนเสพเมถุน

ก. ชายมิได้ทราบถึงการเป็นโมฆะนั้น ต้องห้ามมิให้สมรสกับหญิงนั้น

ข. ชายได้ทราบถึงการเป็นโมฆะนั้น มิต้องห้ามการสมรสกับหญิงนั้น

(๑๐) ชายหรือหญิงมิได้เคยเสพเมถุนนรีโทษกับผู้สืบสายโลหิตของอีกฝ่ายหนึ่งโดยตรงขึ้นไปหรือโดยตรงลงมา

(๑๑) หญิงมิได้เป็นภริยาของชายอื่น หรืออยู่ภายในเขตอิดตะห์อันเกิดแต่ชายอื่นภายในบังคับบทบัญญัติแห่งหมวดว่าด้วยอิดตะห์

(๑๒) หญิงยังเป็นพรหมจารี ถ้ายังไม่บรรลุนิติภาวะ

(๑๓) ชายได้รับความยินยอมจาก

ก. วลี ถ้าเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

ข. เจ้าเงิน ถ้าเป็นทาส

นอกจากนี้ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕๑ ๕๑ (๓) ๑๒๑ และ ๑๒๗ ด้วย

มาตรา ๕๐ ในกรณีที่มีการสมรสต้องได้รับความยินยอมจากหญิง เมื่อวลีถาม

^{๒๓} คำว่า “บานีอิสรออีล” เป็นชื่อเรียกหมู่ชนซึ่งสืบเชื้อสายมาแต่ النبي ยะกูบ (ก่อนนบีมุฮัมมัด)

^{๒๔} คำว่า “ศาสนายะฮูดี” เป็นศาสนาต้นรากของศาสนาชนชาติยิวปัจจุบันนี้

^{๒๕} คำว่า “ศาสนานัสรอની” เป็นศาสนาต้นรากของศาสนาฤคตตั้งปัจจุบันนี้

^{๒๖} คำว่า “เสพเมถุน” ดุบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๓๘)

(๑) หญิงซึ่งยังเป็นพรหมจารี หากหญิงมีปฏิเสธแต่นั้นเสีย ให้ถือว่ายินยอม เว้นแต่จะแสดงกิริยาซึ่งเห็นได้ว่ามิยินยอม

(๒) หญิงซึ่งเสียพรหมจารีแล้ว หญิงต้องเปล่งวาจายินยอม จึงจะถือว่ายินยอม

มาตรา ๕๑ ผู้ใดตีมน้ำนมของหญิงใด ห้ามมิให้ผู้นั้นและผู้สืบสายโลหิตของผู้นั้น โดยตรงลงมา สมรสกับหญิงนั้น และสามีของหญิงผู้ที่เกิดบุตรกับหญิงอันเป็นเหตุให้เกิดน้ำนมนั้น ตลอดถึงเครือญาติของหญิงและของสามีหญิงนั้นด้วย

เครือญาติของหญิงและของสามีหญิงเช่นว่านั้น ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๙ (๖) ถึง (๑๐) มาใช้บังคับโดยอนุโลม แล้วแต่กรณี

กรณีตีมน้ำนม ต้องประกอบด้วย

(๑) หญิงเจ้าของน้ำนม ต้อง

ก. มีอายุไม่ต่ำกว่า ๙ ปีหย่อน ๑๕ วัน

ข. ไม่อยู่ในฐานะใกล้มรณะ เว้นแต่โดยภัยอันตรายซึ่งเกิดแต่เหตุภายนอก

(๒) ทารกได้ตีมน้ำนมตั้งแต่ ๕ ครั้งขึ้นไป

ตามธรรมเนียมการตีมนมผลออกแล้ว ให้ถือว่าครั้งหนึ่ง แต่ทั้งนี้มิได้หมายถึงการผลออก เพื่อเปลี่ยนเต้าหรือผลออกแล้วกลับมาตีอีกครั้งในเวลาใกล้เคียงกัน การตีมนมจะตีมาจากเต้าหรือตีโดยวิธีใดก็ตาม

(๓) เป็นที่แน่นอนว่าได้ตีมนมตั้งแต่ ๕ ครั้งขึ้นไป และแต่ละครั้งที่ตีมนมมีอายุไม่ถึง ๒ ปี

บริบูรณ์

(๔) น้ำนมที่ทารกตีมนมตั้งแต่ ๕ ครั้งขึ้นไปนั้น แต่ละครั้งต้องลงถึงภายในท้องทารก

มาตรา ๕๒ ในระหว่างคู่สมรสยังมีได้ขาดจากการสมรส หรือขาดจากการสมรสโดยตอละกรือจอี^{๒๗} แต่ภริยากุหย่ายังอยู่ในเขตอิตตะห์ ห้ามมิให้สามีสมรสกับพี่ น้อง ป้า น้า และอาของภริยานั้น และห้ามมิให้สมรสกับผู้สืบสายโลหิตของพี่น้องภริยานั้นโดยตรงลงมาด้วย ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๕๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แล้วแต่กรณี

มาตรา ๕๓ ห้ามมิให้ชายผู้มีภริยาอยู่แล้ว ๔ คน หรือทาสผู้มีภริยาอยู่แล้ว ๒ คน สมรสกับหญิงอื่นอีก เว้นแต่จะได้ขาดการสมรสจากภริยาคนใดคนหนึ่ง โดยประเภท

(๑) บาอิน^{๒๘} หรือ

(๒) รือจอี และภริยากุหย่าพ้นจากเขตอิตตะห์แล้ว

ชายผู้วิกลจริตหรือเสมือนไร้ความสามารถ มีภริยาได้เพียงคนเดียวเท่านั้น

^{๒๗} คำว่า "รือจอี" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๘)

^{๒๘} คำว่า "บาอิน" ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๙)

หมวด ๔
อียาบและกอบูล

มาตรา ๕๔ อียาบ คือการเปล่งวาจาเสนอการสมรสของวาลีฝ่ายหญิง หรือตัวแทนวาลีแล้วแต่กรณี

มาตรา ๕๕ กอบูล คือการเปล่งวาจาสนองรับการสมรสของชาย ตัวแทนชายหรือวาลีฝ่ายชายในกรณีที่ชายยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริต แล้วแต่กรณี

มาตรา ๕๖ อียาบและกอบูลจะสมบูรณ์ ต่อเมื่อ

- (๑) ได้มีการเปล่งวาจากล่าวอียาบ และกอบูลนั้น
- (๒) ทั้งอียาบและกอบูลต้องมีความหมายชัดแจ้งว่า ให้ชายหญิงนั้นสมรสกัน และต้องปราศจากเงื่อนไข ผู้เปล่งวาจาจะมีเจตนาให้เป็นอียาบหรือกอบูลหรือไม่สำคัญ
- (๓) อียาบต้องปราศจากข้อความนอกเรื่อง ในท่ามกลางและเมื่อสุดสิ้นอียาบ กอบูลต้องปราศจากข้อความนอกเรื่อง ในเบื้องต้น และท่ามกลางกอบูล
- (๔) การกล่าวอียาบ ได้ระบุนามหรือสรรพนามชายผู้รับการสมรส และระบุว่าได้กล่าวแทนวาลี ถ้าตัวแทนวาลีเป็นผู้กล่าว แล้วแต่กรณี
- (๕) การกล่าวกอบูล ได้ระบุนาม หรือสรรพนามชายผู้รับการสมรส ถ้าตัวแทนชายหรือวาลีฝ่ายชายเป็นผู้กล่าว
- (๖) จะกล่าวอียาบหรือกอบูลก่อนก็ได้ แต่ต้องกล่าวติดต่อกันโดยพลัน
- (๗) ได้ระบุนามหญิง หรือชื่อตัวหญิง เว้นแต่บิดามิบุตรผู้เดียวและเป็นวาลีเอง จะใช้สรรพนามบุตรีก็ได้ และ
- (๘) ผู้กล่าวมิได้สิ้นสติ วิกลจริต หรือเป็นมรตต์^{๒๔} ในระหว่างกล่าว

หมวด ๕
พยานในการสมรส

หมวด ๕๗ การประกอบพิธีสมรสนั้นให้ประกอบต่อหน้าพยานตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

มาตรา ๕๘ ผู้ที่จะเป็นพยานในการสมรสได้ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นชาย

^{๒๔} คำว่า “มรตต์” ควบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๑๑)

- (๒) เป็นอิสลามศาสนิก
- (๓) ไม่มีจิตฟั่นเฟือน
- (๔) มีสติปัญญาเยี่ยงสามัญชน
- (๕) เป็นอาติล เว้นแต่ในจังหวัดนั้นหาบุคคลเป็นอาติลมิได้
- (๖) จักขุยังเห็นพอใช้การได้
- (๗) หูยังได้ยินพอใช้การได้
- (๘) ไม่เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ
- (๙) ไม่มีอาชีพชั้นต่ำ เช่นรับจ้างกวาดขยะ หรือเทอจจาระ
- (๑๐) ไม่มีมรยาบทรม เช่นเปลือยกายท่อนบน หรือเดินรับประทานอาหาร โดยไร้เหตุ

จำเป็นในที่ประชุมชนเป็นอาจฉิน

- (๑๑) ไม่เป็นใบ้ และ
- (๑๒) ไม่เป็นทาส

มาตรา ๕๙ พยานต้อง

- (๑) รู้ภาษา หนังสือ หรืออาถัตติสัญญาณ ซึ่งใช้เป็นอียาบและกอบูล
- (๒) เห็นตัวผู้กล่าวอียาบและกอบูล
- (๓) ได้ยินคำอียาบและกอบูล หรือได้เห็นหนังสือหรืออาถัตติสัญญาณ ซึ่งใช้เป็นอียาบ

และกอบูลโดยชัดแจ้ง

มาตรา ๖๐ ห้ามมิให้ลืเป็นพยานในการสมรส แมวลีนั้นจะได้มอบอำนาจให้ผู้อื่น
เป็นวลีแทนตนแล้วก็ตาม

ลักษณะ ๒

สัมพันธแห่งสามภริยา

หมวด ๑

การปฏิบัติและอุปการะเลี้ยงดูระหว่างสามภริยา

มาตรา ๖๑ เมื่อชายหญิงได้เป็นสามภริยาโดยพิธีสมรสแล้ว ภริยาควรที่จะมอบตัว^{๑๑} และอยู่ร่วมกับสามี เว้นแต่

- (๑) ภริยายังไม่บรรลุนิติภาวะและมีร่างกายไม่เติบโตใหญ่พอจะรับการร่วมประเวณีได้ มีสมควรมอบตัวแก่สามี หากมอบตัวก็มีให้ถือว่าเป็นการมอบตัวโดยชอบด้วยหลักกฎหมายนี้ หรือ
- (๒) สามีไม่ชำระอชิกาห์เว้นซึ่งไม่มีกำหนดเวลาชำระ และภริยาได้เดือนแล้ว

มาตรา ๖๒ เว้นแต่ภริยาริกลจริต เมื่อภริยาได้มอบตัวแก่สามีแล้ว ภริยาควรที่จะ

- (๑) ปฏิบัติตามคำสั่งของสามี เว้นแต่คำสั่งนั้น

ก. ฝ่าฝืนศาสนาอิสลาม

ข. ฝ่าฝืนกฎหมาย

ค. ภริยามีสามารถปฏิบัติตามได้ เพราะความเกรงภัย หรือความจำเป็นอื่น ๆ หรือ

ง. ให้ภริยาอยู่ร่วมเรือนกับภริยาอื่น และ

- (๒) เคารพต่อสามี โดย

ก. ไม่ออกจากบ้านโดยมิได้รับอนุญาตจากสามีโดยตรงหรือโดยปริยาย เว้นแต่จำต้อง

ออกไป เพราะ

๑. ความเกรงภัย

๒. เพื่อศึกษาอิสลามบัญญัติที่จำต้องเชื่อ จำต้องปฏิบัติ และจำต้องศึกษา^{๑๒} เพราะสามี

ไม่สอน หรือไม่มีความรู้พอที่จะสอน

๓. เพื่อจัดหาอาหาร เพราะสามีมิจ่ายให้

๔. เพื่อหาเลี้ยงชีพ เพราะสามียากจน

๕. ไปหาญาติที่ตนต้องห้ามมิให้สมรสด้วย ในระหว่างสามีไปทางไกล และมีได้สั่งห้าม

มิให้ภริยาออกจากบ้าน หรือ

๖. เพื่อกิจจำเป็นอื่น ๆ เช่น ไปรับจ้างผู้อื่นเพื่อหาเงินชำระค่ารักษาพยาบาล หรือ ค่ายารักษาโรคซึ่งสามีมิยอมจ่ายให้

ข. ไม่แกลังปิดประตู และต้องเปิดประตูขณะสามีมาหา

ค. ไม่ใช้ภริยาหรือวาจาหยาบคายต่อสามี เว้นแต่ภริยานั้นมีนิสัยใช้ภริยาหรือวาจา

^{๑๑} คำว่า “มอบตัว” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๕)

^{๑๒} คำว่า “อิสลามบัญญัติที่จำต้องเชื่อ จำต้องปฏิบัติและจำต้องศึกษา” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๑๔)

หยาบคายเป็นอาจิน

- ง. ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สามี เช่นดาพำเพรื่อ
- จ. ไม่แก้งทำหน้าบึ้งหรือค้อน
- ฉ. ไม่ได้เถียงสามีโดยปราศจากเหตุผล
- ช. ไม่โบายตอบสามี เว้นแต่เป็นกรณีป้องกันเมื่อสามีโบายเกินสมควรกว่าเหตุ
- ซ. ต้องยินยอมให้สามีมองดูหน้า สัมผัส และร่วมประเวณี เว้นแต่
 - ๑. สามีหรือภริยามีโรคซึ่งอาจกำเริบ หรือติดต่อกันเพราะสัมผัส หรือร่วมประเวณี
 - ๒. อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีเกินขนาดที่ภริยาจะรับการร่วมประเวณีได้
 - ๓. ช่องคลอดของภริยามีอุปสรรคมิสามารถรับการร่วมประเวณีได้ เช่นอยู่ในระหว่างหลังโลหิตระดูหรือโลหิตคลอด หรือ
- ๔. ภริยาอยู่ภายในเขตติดต่อดะห์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษ^{๓๖}

มาตรา ๖๓ เมื่อภริยาได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยาตามมาตรา ๖๒ แล้วก็ดี หรือภริยามิยินยอมมอบตัวแก่สามีเพราะสามีไม่ชำระอัฐิกาน์เวินตั้งที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๑ (๒) ก็ดี ให้สามีอุปการะเลี้ยงดูภริยาตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(๑) จ่ายพัญชนาหาร เช่นผัก ปลา เนื้อ หรือน้ำมัน โดยปริมาณสมควรแก่ฐานะของสามี พร้อมทั้งโภชนาหาร เช่น ข้าวสาร หรือแป้ง ซึ่งใช้เป็นอาหารโดยปกติแห่งท้องถิ่น ตั้งแต่เวลาแสงอรุณเริ่มขึ้น จนถึงเวลาที่บุคคลพึงต้องการตามปกติแต่ละวัน และจ่ายค่าแรงงานผลิตอาหาร เช่น ค่าจ้างซ่อมข้าว สีข้าว หรือประกอบอาหารด้วย

สำหรับโภชนาหาร ถ้าสามีมีฐานะ

- ก. สมบูรณ์ด้วยธนสมบัติ ให้จ่าย ๒ ลิตร
- ข. ปานกลาง ให้จ่าย $๑\frac{๑}{๒}$ ลิตร
- ค. ยากจน ให้จ่าย ๑ ลิตร

ถ้าภริยายินยอมบริโภคอาหารซึ่งสามีจัดหาแล้ว ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงงานผลิตอาหารจากสามีอีก เว้นแต่ภริยาผู้ยังไมบรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริต ได้บริโภคอาหารซึ่งสามีจัดหาโดยมิได้รับความยินยอมจากภริยาแล้ว วมิสิทธิเรียกร้องค่าอาหารหรือค่าแรงงานผลิตอาหารจากสามีในนามของภริยาได้อีก

(๒) จัดหาเครื่องอุปโภค เช่น เครื่องทำครัว เครื่องนุ่งห่มตามปกติ และที่จำเป็นต้องใช้ตามฤดูกาล เครื่องใช้สำหรับห้องนอน และเครื่องสำอางตามธรรมดา โดยปริมาณสมควรแก่ฐานะของสามี เฉพาะเครื่องนุ่งห่มให้จัดหา ๖ เดือนต่อครั้ง

(๓) จัดหาน้ำสำหรับอาบ เมื่อเสร็จการร่วมประเวณี คลอดบุตร หรือหยุดหลังโลหิตเนื่องแต่การคลอดบุตรสุดแต่ภริยาจะต้องการน้ำร้อนหรือน้ำเย็น

^{๓๖} คำว่า “เสพเมถุนนโรโทษ” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๖)

(๔) จัดหาเครื่องบริโภคสดแต่ภริยาต้องการในขณะที่ภริยาตั้งครรภ์ แต่มีเกินความสามารถของสามี

(๕) จัดหาหญิง ผู้เยาว์- ทาส หรือญาติที่ภริยาต้องห้ามมิให้สมรสด้วยมาให้รับใช้ ในขณะที่ภริยาป่วย ถ้าภริยาไม่มีคนรับใช้

(๖) จัดหาหญิง ผู้เยาว์ ทาส หรือญาติที่ภริยาต้องห้ามมิให้สมรสด้วยให้เป็นคนรับใช้ของภริยา รวมทั้งค่ากินอยู่แห่งหมของคนรับใช้ด้วย แม้สามีจะเป็นผู้ยกจนก็ตาม ถ้าในขณะที่สมรสระหว่างภริยาอยู่กับบิดามารดามีคนรับใช้ เว้นแต่สามีจะยอมเป็นคนรับใช้ของภริยาเสียเอง หรือภริยานำคนรับใช้เดิมมาอยู่ด้วย และ

(๗) จัดหาเคหะสถานซึ่ง

ก. ไม่ปะปนกับบุคคลซึ่งภริยาไม่สมควรอยู่ร่วม

ข. ไม่เป็นที่เปลี่ยวเหงาเกรงภัยในขณะที่สามีไม่อยู่

ค. มีคุณภาพสมควรแก่ฐานะของภริยา แต่มีเกินความสามารถของสามี และ

ง. ประกอบด้วยห้องนอน ห้องรับแขก และห้องครัว

สิทธิเลือกหาที่อยู่ใน (๗) นี้เป็นสิทธิของสามี

มาตรา ๖๔ สามีมิได้ปฏิบัติการชำระหนี้แก่ภริยา ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๓ ภริยามิสิทธิฟ้องขอให้สามีชำระหนี้ได้ ถ้าสามีไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา ภริยามิสิทธิ

(๑) ขอให้ออกหมายบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของสามี หรือ

(๒) ขอพะชะค^{๓๔} ตามมาตรา ๑๑๕ (๒) และ (๓)

มาตรา ๖๕ สามีค้างชำระหนี้ตามมาตรา ๑๑๕ (๒) บิดา ปู่ หรือปู่ทวด คนใดคนหนึ่งของสามีมิสิทธิชำระหนี้แทนสามีได้

มาตรา ๖๖ ภริยามิได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยาตามมาตรา ๖๒ ภริยาไม่มีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูของสามีตามมาตรา ๖๓ สามีมิสิทธิเรียกคนใช้ซึ่งหาให้กิน ขับไล่ภริยาออกจากเคหะสถาน และเรียกสิ่งของต่าง ๆ คืนได้ เว้นแต่สามีได้ยกทรัพย์สินนั้นให้เป็นกรรมสิทธิ์แก่ภริยาแล้ว สำหรับเครื่องนุ่งห่มและเครื่องสำอางเมื่อสามีมอบให้ภริยาแล้ว ให้ถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ของภริยา ภริยาคงขาดสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูนี้ตลอดไป จนกว่าจะได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยา หรือพยายามจะปฏิบัติ แต่มิสามารถปฏิบัติได้ เพราะสามีมิให้โอกาส หรือจนกว่าภริยาจะได้มอบตัวแก่สามีในกรณีที่สามีภริยาจะทิ้งกันไปเมื่อภริยาได้ประกอบกรณียกิจเช่นว่านั้นแล้ว ภริยาได้สิทธิในอุปการะเลี้ยงดูคืน ตั้งแต่แสงอรุณเริ่มขึ้นเป็นต้นไป เว้นแต่สามีได้สัมผัสโดยเสนาหา หรือเสพเมถุนในขณะใด ภริยามิสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่ขณะนั้นเป็นต้นไป

^{๓๓} คำว่า “ผู้เยาว์” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๓)

^{๓๔} คำว่า “พะชะค” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๑๑๐

มาตรา ๖๗ ในกรณีที่สามียังไม่บรรลุนิติภาวะหรือวิกลจริตก่อนสมรส แต่ภริยาบรรลุนิติภาวะ หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะแต่มีร่างกายเติบโตใหญ่อาจรับการร่วมประเวณีได้ ให้วลีอักษรย่อ^{๓๔} ของสามีจ่ายทรัพย์สินของตนอุปการะเลี้ยงดูภริยาแทนสามี

ถ้าสามีเพิ่งวิกลจริตภายหลังการสมรส และสามีมีทรัพย์สิน วลีนั้นมีสิทธิจ่ายค่าอุปการะเลี้ยงดูจากทรัพย์สินของสามีได้

มาตรา ๖๘ ภริยาต่ำสามีโดยบันดาลโทสะเป็นครั้งคราว ไม่เสียสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูของสามี แต่สามีมีสิทธิ

- (๑) ว่ากล่าวสั่งสอน หรือ
- (๒) ไม่อยู่ร่วม แต่ห้ามมิให้เว้นการพูดกับภริยาเกิน ๓ วัน หรือ
- (๓) โบยด้วยผ้าหรือมือตามสมควร เมื่อเห็นว่าอาจเกิดประโยชน์ แต่ห้ามมิให้โบยที่หน้าหรือที่อวัยวะอื่นซึ่งอาจเกิดอันตราย และห้ามมิให้โบยถึงฟกช้ำ

มาตรา ๖๙ ปริมาณค่าโภชนาหาร ค่าพยัญชนาหาร และค่าเครื่องอุปโภคอันสามีจะพึงชำระโดยสถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์และความเป็นไปแห่งท้องถิ่น

มาตรา ๗๐ เมื่อสามีก่อความเดือดร้อนแก่ภริยาเช่นต่ำโดยปราศจากเหตุผล จะกระทำชำเราทางเว็จมรรคหรือโบยเกินสมควรกว่าเหตุ ภริยามีสสิทธิต้องขอต่อศาลขอแยกอยู่ต่างหากจากสามี ให้ศาลแยกภริยาไปอยู่กับบุคคลผู้เป็นอาติลโดยความยินยอมของภริยาและบุคคลผู้เป็นอาติลนั้น จนกว่าสามีจะร้องขอและรับรองเป็นที่พอใจของศาล ศาลจะเรียกประกันจากสามีก็ได้

ภริยามีสสิทธินอุปการะเลี้ยงดูของสามีตลอดเวลาที่ศาลสั่งให้อยู่กับบุคคลผู้เป็นอาติลนั้น

หมวด ๒

เวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคนของสามี

^{๓๔} คำว่า “วลีอักษรย่อ” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๓๑

มาตรา ๗๑ ให้สามีผู้มีภริยาตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ปีนเวรอยู่ร่วมกับภริยาแต่ละคน โดยเสมอภาค

มาตรา ๗๒ กำหนดเวรอยู่ร่วมกับภริยานั้น ให้คำนวณเป็นคืนตั้งแต่พระอาทิตย์ตกจนพระอาทิตย์ขึ้น เว้นแต่สามีติดการอาชีพในเวลากลางคืน จึงให้คำนวณเป็นวันตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนพระอาทิตย์ตก

มาตรา ๗๓ เมื่อกำหนดเวรเป็นคืนหรือวัน ให้คำนวณส่วนของกลางวันหรือกลางคืนท้ายเวรเข้าในกำหนดเวรนั้นด้วย แล้วแต่กรณี

มาตรา ๗๔ กำหนดเวรแต่ละเวรห้ามมิให้น้อยกว่าเวรละ ๑ คืน ๑ วัน และมากกว่าเวรละ ๓ คืน ๓ วัน เว้นแต่

- (๑) สามีและภริยาทุกฝ่ายตกลงกำหนดเวรน้อยหรือมากกว่ากำหนดในวรรคก่อน หรือ
- (๒) ภริยาฝ่ายหนึ่งยินยอม ให้กำหนดเวรของภริยาอีกฝ่ายหนึ่งมากกว่ากำหนดเวร

ของตน

แต่กำหนดเวรเช่นว่านี้มีให้ใช้บังคับในกรณีที่สามีสมรสกับภริยาใหม่ ถ้าสมรสกับหญิง

ก. พรหมจารี สามีมีสิทธิอยู่ร่วมกับภริยาใหม่ได้ ๗ คืน ๗ วัน

ข. เสียพรหมจารีแล้ว สามีมีสิทธิอยู่ร่วมกับภริยาใหม่ได้ ๓ คืน ๓ วัน

มาตรา ๗๕ โดยปราศจากเหตุจำเป็น สามีอยู่ร่วมกับภริยาฝ่ายใดเกินกำหนดเวรหรือไปหาภริยาฝ่ายใดนอกกำหนดเวร ให้สามีอยู่ร่วมกับภริยาอีกฝ่ายหนึ่งชดเชยตามกำหนดเวลาที่เกินหรือที่ไปหาภริยานอกกำหนดเวลานั้น เว้นแต่ภริยาอีกฝ่ายหนึ่งสละสิทธิของตนเสีย

แต่ความข้อนีมิให้ใช้บังคับเมื่อภริยาอีกฝ่ายหนึ่งไปจากบ้านซึ่งสามีไม่มีโอกาสอยู่ร่วมได้

มาตรา ๗๖ ภริยามิได้ปฏิบัติหน้าที่ภริยาตามมาตรา ๖๒ สามีมีสิทธิไม่อยู่ร่วมกับภริยาตามกำหนดเวรแต่ละเวร จนกว่าเหตุมิต้องอยู่ร่วมนั้นสุดสิ้นลง แต่มิให้เว้นการพุดกับภริยาเกิน ๓ วัน

มาตรา ๗๗ สามีผู้มีภริยาหลายคนประสงค์จะนำภริยาคนใดไปทางไกล และการไปมิใช่กิจจำเป็นของภริยานั้น ต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกฝ่าย ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ให้จับสลาก

ระหว่างเดินทาง หรือระหว่างพัก แต่สามีมิได้อยู่ร่วมกับภริยาด้วย มิให้คำนวณกำหนดเวร ให้คำนวณกำหนดเวรขณะหยุดพักและสามีอยู่ร่วมกับภริยาด้วย

เมื่อสามีกลับบ้านแล้ว ให้อยู่ร่วมกับภริยาฝ่ายที่มีได้ไปด้วยชดเชยตามกำหนดเวลาที่อยู่ร่วมกับภริยาผู้ไปด้วย เว้นแต่ภริยาผู้มีได้ไปละสิทธิของตนเสีย

ถ้าภริยาผู้มีได้ไปมีตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป มิสามารถตกลงกำหนดเวรได้ให้จับสลาก

มาตรา ๓๘ สามีสมรสกับภริยาหลายคนในวันเดียวกัน ให้กำหนดเวรก่อนและหลังตามลำดับที่ได้สมรส ณ บ้านภริยาคนใดก่อนและหลัง ถ้ามิได้สมรสที่บ้านภริยา การกำหนดเวรต้องได้รับความยินยอมจากภริยาทุกฝ่าย ถ้ามิสามารถตกลงกันได้ให้จับสลาก

มาตรา ๓๙ การจับสลากตามมาตรา ๓๗ และ ๓๘ นั้น ถ้าสามีเป็นผู้ทำสลากให้ภริยาเป็นผู้จับ ถ้าภริยาเป็นผู้ทำสลาก ให้สามีเป็นผู้จับ

มาตรา ๔๐ ถ้าสามีละเมิดสิทธิภริยาตามมาตรา ๓๗ และ ๓๘ ให้สามีขอมาโทษต่อภริยาผู้ถูกสามีละเมิดสิทธินั้น

ลักษณะ ๓

การขาดจากการสมรส

หมวด ๑

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา ๔๑ คู่สมรสขาดจากการสมรสได้ โดย

(๑) สามี หรือภริยาตาย

(๒) พิธีตอละก์

(๓) พิธีพะซัค

(๔) พิธีสาบาน หรือ

(๕) ตัดร์พะซัค^{๓๖}

ก. กรณีเสพเมถุนนिरโทษ

ข. กรณีตีมน้ำนม หรือ

ท. สามีหรือภริยาเป็นมรดัด

หมวด ๒

พิธีตอละก์

^{๓๖} คำว่า “ตัดร์พะซัค” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๑๒๒

มาตรา ๘๒ ตอละก์ คือการคลายนิติสัมพันธ์สมรสของสามีอันขาดการสมรสจากภริยา โดยพิธีตอละก์

มาตรา ๘๓ ตอละก์จะสมบูรณ์ ต่อเมื่อสามีผู้มิได้เสียชีวิตเพราะเสพรายาเมาโดยมิได้ เจตนา ได้

(๑) เปล่งวาจาตอละก์จากภริยาโดยตรง หรือโดยปริยายได้แก่อวัยวะหรือส่วนของร่างกายภริยา เช่นมือหรือโลหิต เว้นแต่อวัยวะหรือส่วนของร่างกายที่หลุดขาดจากภริยาแล้ว หรือ ส่วนของร่างกายที่ปฏิภูล เช่นอวัยวะ ถ้าเปล่งวาจาตอละก์

- ก. ชัดแจ้ง และทราบความหมายของคำตอละก์นั้น มิจำเป็นต้องเปล่งด้วยเจตนาตอละก์
- ข. มีชัดแจ้ง เช่นเคลือบคลุม หรือแก้งฟูดไม่ชัด จำต้องเปล่งด้วยเจตนาตอละก์
- ค. ลับหลังภริยา ต้องระบุนามภริยาที่ตอละก์ ถ้ามีภริยาตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป
- ง. ต่อหน้าภริยา ระบุสรรพยามภริยาก็ได้

(๒) ทำหนังสือตอละก์ ต้องเขียนหรือพิมพ์ด้วยตนเอง แต่ไม่ต้องลงลายมือชื่อ ถ้า

- ก. มีข้อความชัดแจ้งและทำโดยเจตนาตอละก์ มิจำเป็นต้องอ่านก็ใช้ได้
- ข. มีข้อความชัดแจ้งแต่ทำโดยมิได้เจตนาตอละก์หรือหนังสือนั้นมีข้อความมิชัดแจ้ง จำต้องอ่านออกเสียงด้วยเจตนาตอละก์จึงจะใช้ได้ หรือ

(๓) แสดงอาณัติสัญญาณเป็นความหมายตอละก์ ถ้าเป็นใบ้ เมื่อ

- ก. ประชาชนทราบความหมายแห่งอาณัติสัญญาณนั้น มิจำเป็นต้องแสดงด้วยเจตนาตอละก์
- ข. ผู้ที่ทราบความหมายแห่งอาณัติสัญญาณนั้น ได้เฉพาะแต่ผู้ที่คุ้นเคยใกล้ชิดกับสามีใบ้ นั้น ต้องแสดงด้วยเจตนาตอละก์

มาตรา ๘๔ ตอละก์ เป็นเอกสิทธิ์ของสามี สามีทรงสิทธิที่จะตอละก์ได้ฝ่ายเดียว มิจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากภริยา เว้นแต่สามีตอละก์เพราะได้รับสินจ้างจากภริยาโดยตรง

มาตรา ๘๕ วลีมัจบิรกีดี วลีอามกีดี ซึ่งประกอบพิธีสมรสแทนชายผู้ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือวิกลจริตตามมาตรา ๔๑ และ ๔๗ ไม่มีสิทธิตอละก์แทนชายเหล่านั้น

มาตรา ๘๖ สามีมีสิทธิตอละก์ภริยาแต่ละคนได้ไม่เกินคนละ ๓ ตอละก์ เว้นแต่สามี ผู้เป็นทาสมีสิทธิตอละก์ภริยาแต่ละคนได้ไม่เกินคนละ ๒ ตอละก์ในกรณีตอละก์ทุกกรณี

มาตรา ๘๗ การอนูมานจำนวนแห่งตอละก์

- (๑) สามีตอละก์แต่ละครั้ง ให้ถือเป็นครั้งละ ๑ ตอละก์

(๒) สามียตอละกะครั้งเดียว แต่ได้กำหนดจำนวนตอละกะโดยชัดแจ้ง ให้ถือเป็นจำนวนตอละกะตามที่สามีกำหนดเว้นแต่สามีกำหนด

ก. น้อยกว่า ๑ ตอละกะ ให้ถือเป็น ๑ ตอละกะ

ข. มากกว่า ๓ ตอละกะ ให้ถือเป็น ๓ ตอละกะ

(๓) ถ้าสามีมิได้กำหนดจำนวนตอละกะโดยชัดแจ้ง แต่ใช้ถ้อยคำอันแปลความหมายได้ว่าสามีประสงค์จะกำหนดจำนวนตอละกะมากกว่า ๑ ตอละกะแล้ว ให้ถือเป็นจำนวนตอละกะตามที่แปลความหมายได้เช่นนั้นตักกัน

(๔) สามีกำหนดจำนวนตอละกะโดยอาศัยเงื่อนไขหรือเงื่อนไขใด เมื่อเงื่อนไขหรือเงื่อนไขนั้นสำเร็จหรือถึงกำหนดเริ่มต้นหรือสิ้นสุด แล้วแต่กรณี ให้ถือเป็นจำนวนตอละกะตามที่สามีกำหนด

แต่กรณีตาม (๓) และ (๔) นี้ ถ้าสามีมิได้เคยร่วมประเวณีกับภริยานั้น ให้ถือเป็น ๑ ตอละกะ

(๕) สามีมอบสิทธิให้ภริยาเปล่งวาจาตอละกะตามมาตรา ๙๓ ให้ถือเป็นจำนวนตอละกะตามที่สามีกำหนด เว้นแต่ในกรณีดังต่อไปนี้ให้ถือเป็น ๑ ตอละกะ เมื่อสามี

ก. มิได้กำหนดจำนวนตอละกะ ถ้าเจตนาในจำนวนไม่ตรงกันหรือมิได้เจตนาในจำนวนทั้ง ๒ ฝ่าย หรือเจตนาในจำนวนแต่ฝ่ายเดียว หรือ

ข. กำหนดจำนวนตอละกะ แต่คำตอละกะที่ภริยากล่าวระบุจำนวนมิตรงกับจำนวนที่สามีกำหนด

(๖) สามีมอบสิทธิให้ตัวแทนตอละกะตามมาตรา ๙๔ ให้ถือเป็นจำนวนตอละกะตามที่สามีกำหนด ถ้า

ก. สามีมิได้กำหนดจำนวนตอละกะ หรือตัวแทนตอละกะต่ำกว่าจำนวนที่สามีกำหนด ให้ถือเป็น ๑ ตอละกะ

ข. ตัวแทนตอละกะเกินจำนวนที่สามีกำหนด ให้ถือเป็นจำนวนตอละกะตามที่สามีกำหนด

มาตรา ๙๘ ในระวางตอละกะหรือจี้ สามีมิสิทธิตอละกะเพิ่มได้จนกว่าจะครบ ๓ ตอละกะ

มาตรา ๙๙ สามียตอละกะภริยายังไม่ครบ ๓ ตอละกะ เมื่อกลับคืนดีกับภริยาโดยพิธีรอยะฮ์^{๓๗} หรือพิธีสมรส มีสิทธิตอละกะได้อีก ๑ หรือ ๒ ตอละกะ แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๐ สามียตอละกะภริยาครบ ๓ ตอละกะแล้ว เมื่อกลับคืนดีกับภริยาโดยพิธีสมรสตามมาตรา ๙๑ (๓) มีสิทธิตอละกะได้ ๓ ตอละกะอีก

มาตรา ๑๑ ตอละกะตามบทบัญญัติแห่งมาตรานี้เท่านั้นเป็นบาอิน ตอละกะนอกนั้น

^{๓๗} คำว่า “รอยะฮ์” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๑๒๔

เป็นรื้อจ้อทั้งสิ้น

- (๑) สามีมิได้เคยเสพเมถุนกับภริยา
- (๒) สามิตอลงก์โดยรับสินจ้างจากภริยา หรือบุคคลภายนอก ตามมาตรา ๙๕ ถึง ๑๐๑

และ

- (๓) สามิตอลงก์ภริยาครบ ๓ ตอลงก์

สามิจะสมรสกับภริยากู่หย่าครบ ๓ ตอลงก์เช่นว่านี้ได้ต่อเมื่อภริยากู่หย่านั้นได้ประกอบพิธีสมรสและร่วมประเวณีกับชายอื่นซึ่งมีความเิคร่พอสมควร และพ้นเขตติดตะห้ของสามิใหม่แล้ว

มาตรา ๙๒ นอกจากสามิตอลงก์ด้วยตนเอง ตอลงก์นั้นยอมสำเร็จได้ โดย

- (๑) สามิมอบสิทธิให้ภริยาตอลงก์
- (๒) สามิมอบสิทธิให้ตัวแทนตอลงก์
- (๓) สามิหรือตัวแทนของสามิ ตอลงก์โดยได้รับสินจ้างจากภริยา หรือบุคคลภายนอก

แล้วแต่กรณี

- (๔) สามิผิดทัณฑ์บนตอลงก์ที่ให้ภริยาไว้
- (๕) ภริยาละเมิดข้อกำหนดตอลงก์ที่สามิกำหนดไว้
- (๖) เงื่อนไขตอลงก์ที่สามิกำหนดไว้สำเร็จแล้ว
- (๗) เงื่อนไขเวลาที่สามิกำหนดตอลงก์ไว้ถึงกำหนดเวลาเริ่มต้น หรือสุดสิ้น แล้วแต่กรณี

หรือ

- (๘) เงื่อนไข และเงื่อนไขเวลาที่สามิกำหนดตอลงก์ไว้สำเร็จ หรือถึงกำหนดเวลาเริ่มต้น

หรือสุดสิ้นแล้วแต่กรณี

มาตรา ๙๓ ในกรณีสามิมอบสิทธิให้ภริยาตอลงก์ เป็นตอลงก์ต่อเมื่อภริยาตอลงก์ด้วยเจตนาโดยพลัน ในการนี้สามิไม่มีสิทธิตั้งแต่งตัวแทนให้กระทำได้

การมอบสิทธิและการตอลงก์เช่นว่านี้ แต่ละฝ่ายจะเลือกกระทำโดยวาจาหรือหนังสือก็ได้ สามิถอนการมอบสิทธิก่อนภริยาตอลงก์ได้

มาตรา ๙๔ สามิจะตั้งแต่งตัวแทนตอลงก์ได้แต่เฉพาะในการตอลงก์ที่มีได้มีเงื่อนไขเงื่อนไข หรือทัณฑ์บน

ถ้าสามิมอบสิทธิให้ตัวแทนเลือกตอลงก์ได้สุดแล้วแต่ใจของตัวแทน ตอลงก์ที่ตัวแทนกระทำไปจะเป็นตอลงก์ต่อเมื่อตัวแทนได้ตอลงก์ โดยมีได้มีเงื่อนไข เงื่อนไข หรือทัณฑ์บน

มาตรา ๙๕ ในกรณีสามิตอลงก์โดยได้รับสินจ้างจากภริยา หรือบุคคลภายนอก ฟังแบ่งแยกได้เป็น ๒ ตอน คือทำความตกลงในเรื่องสินจ้าง ๑ ทำพิธีตอลงก์โดยได้รับสินจ้างตั้งได้ตกลงนั้นอีก ๑ การเจรจาโต้ตอบในเรื่องสินจ้างมิเป็นมูลก่อให้เกิดเป็นตอลงก์ การทำพิธีตอลงก์โดยได้รับ

สินจ้างดังกล่าวนี้ นอกจากจะต้องกระทำอย่างเช่นต่อละครกรรมตาแล้ว ยังต้องเป็นไปตามบทบัญญัติ ดังต่อไปนี้

(๑) ต้องมีการเสนอและสนอง^{๙๘} คำเสนอต้องไม่มีข้อความนอกเรื่องในท่ามกลาง และเมื่อสุดสิ้นคำเสนอ และคำสนองต้องไม่มีข้อความนอกเรื่องในเบื้องต้นและท่ามกลางคำสนอง การเสนอและสนองเช่นว่านี้ หรือการถอนคำเสนอ แต่ละฝ่ายจะเลือกกระทำโดยวาจา หรือหนังสือก็ได้

(๒) ต้องมีการระบุถึงสินจ้าง คือภริยา หรือบุคคลภายนอกเสนอให้สินจ้างแก่สามีเพื่อ ต่อละคร และสามีได้ต่อละครหรือเสนอต่อละครเพื่อสินจ้างแก่ภริยา หรือบุคคลภายนอก และภริยา หรือ บุคคลภายนอกสนองรับ แล้วแต่กรณี หากในการทำพิธีต่อละครก็ได้ระบุถึงสินจ้างต่อละครนั้นเป็น ต่อละครหรือจี

(๓) สามีภริยาหรือบุคคลภายนอก มีสิทธิตั้งแต่งตัวแทนเสนอหรือสนองต่อละคร หรือสินจ้างได้ แล้วแต่กรณีภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๙๘

(๔) ภายใต้บังคับบทบัญญัติอนุมาตรา (๓) แห่งมาตรานี้ และมาตรา ๙๘ สามีฝ่ายหนึ่ง ภริยา หรือบุคคลภายนอกอีกฝ่ายหนึ่ง หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้น เป็นผู้เสนอหรือสนองต่อละคร หรือสินจ้างได้ แล้วแต่กรณี ส่วนบุคคลภายนอกรวมทั้งตัวแทนจะเสนอหรือสนองได้ระหว่างตนกับสามี หรือตัวแทนของสามีเท่านั้น

ถ้าบุคคลภายนอกเป็นผู้เสนอสินจ้าง ในการเสนอครั้งหนึ่ง จะเสนอได้ต่อสามีของหญิง คนหนึ่งคนใด โดยเฉพาะแต่ผู้เดียว หากสามีนั้นมีภริยาหลายคนต้องระบุนามหรือสรพนามภริยานั้น โดยชัดแจ้งด้วย

(๕) ต่อละครโดยมีสินจ้างนี้จะสมบูรณ์ต่อเมื่อ

ก. ถ้าคำเสนอ หรือคำสนองในเรื่องสินจ้างก็ดี ถ้อยคำที่ต่อละครก็ดี มีชัดแจ้ง ต้องประกอบด้วยเจตนาของผู้เสนอผู้สนองที่จะให้และรับสินจ้างนั้น หรือประกอบด้วยเจตนาต่อละคร ของสามีผู้ต่อละคร แล้วแต่กรณี ถ้ามีการตั้งแต่งตัวแทนให้ถือเจตนาของตัวการ

ในกรณีที่คำเสนอ หรือสนองเป็นหนังสือ ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๘๓ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข. คำสนองตอบในสินจ้างต้องตรงกับคำเสนอ เช่นมิได้เปลี่ยนแปลงประเภท หรือจำนวน

ค. หากสินจ้างนั้นเป็นหนี้หรือทรัพย์สินที่ต้องด้วยเกณฑ์บริจาคตาน^{๙๙} ต้องมิได้เสนอ หรือสนองล่าช้าส่วนที่จะต้องบริจาคตาน

ง. ในกรณีที่สามีเป็นผู้เสนอ ผู้เสนอต้องเป็นผู้ได้รับเสนอ

(๖) สินจ้างนั้นรวมทั้งทรัพย์สิน หนี้สิน คุณประโยชน์ และการรับรองชำระหนี้สิน แก่สามี หรือแทนสามี

^{๙๘} คำว่า “เสนอและสนอง” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๗)

^{๙๙} คำว่า “บริจาคตาน” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๑๓)

(๗) กรณีที่สามมีไม่มีสิทธิเพิกถอนคำเสนอตามมาตรา ๑๐๑ (๓) และมาตรา ๑๐๘ (๒) การตกลงเปลี่ยนแปลงประเภทหรือจำนวนสินจ้างใหม่ ไม่เป็นเหตุกระทบประเภทหรือจำนวนสินจ้างที่สามเสนอไว้เดิม ถ้ากรียากลับถือเอาตามเดิม

(๘) กรณีที่สามมีกำหนดให้ชำระสินจ้างพร้อมกับคำสนองก็ดี ภริยาหรือบุคคลภายนอกเสนอขอชำระสินจ้างโดยพลัน ถ้าสามมีต่อละก็ก็ดี ต่อละก็จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้ชำระสินจ้างพร้อมกับคำสนอง หรือชำระสินจ้างในขณะที่สามมีต่อละก็แล้วแต่กรณี

(๙) ภริยาสนองจำนวนต่อละก็มีตรงจำนวนที่สามมีเสนอ ให้ถือเป็นจำนวนต่อละก็ตามที่สามมีเสนอ

มาตรา ๙๖ ทรัพย์สินซึ่งภริยา บุคคลภายนอก หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้นเสนอให้สามมีเพื่อเป็นสินจ้างในการต่อละก็ก็ดี ทรัพย์สินซึ่งสามมีเสนอขอเป็นสินจ้างในการต่อละก็ก็ดี หากมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ สินจ้างนั้นเป็นสินจ้างวิบัติ

(๑) เป็นทรัพย์ห้ามยึดถือ^{๑๐}

(๒) เป็นทรัพย์สินซึ่งมิได้เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ที่จะชำระทรัพย์สินนั้น

(๓) เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่มีอยู่เฉพาะหน้า หรือเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตนจริง และไม่สามารถจะอนุมาณราคาของทรัพย์สินนั้นได้ เช่นหลอกลวงให้สามมีต่อละก็ด้วยทรัพย์ซึ่งอ้างว่าอยู่ในหีบ แต่ความจริงในหีบนั้น ไม่มีทรัพย์เลย

(๔) เป็นทรัพย์ที่แบ่งออกเป็นชิ้นเป็นกองแล้ว เช่นหนังสือหลายเล่ม แต่ได้มีการต่อละก็ไปโดยยังมีได้กำหนดว่าสินจ้างจะเป็นทรัพย์ชิ้นใดกองใด

(๕) เป็นทรัพย์ที่มีปริมาณไม่แน่นอน

มาตรา ๙๗ ต่อละก็ใดซึ่งได้กระทำไปโดยสินจ้างวิบัติ ถ้า

(๑) บุคคลภายนอก หรือตัวแทนบุคคลภายนอก เป็นผู้เสนอหรือสนองให้สินจ้างนั้น ต่อละก็นั้นเป็นต่อละก็หรือจ้อ

(๒) ภริยา หรือตัวแทนภริยาเป็นผู้เสนอหรือสนองให้สินจ้างนั้น ต่อละก็นั้นเป็นต่อละก็บาอิน เว้นแต่เป็นทรัพย์ห้ามยึดถือ และสามมีรับไว้โดยมิได้เจตนาเอาทรัพย์นั้นเป็นประโยชน์ ต่อละก็นั้นเป็นต่อละก็หรือจ้อ

มาตรา ๙๘ ในกรณีต่อละก็เพื่อสินจ้างนี้ หากฝ่ายสามมีเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ต่อละก็นั้นเป็นต่อละก็บาอิน หากภริยากี่ดี บุคคลภายนอกที่เสนอให้หรือสนองรับให้สินจ้างแก่สามมีก็ดี หรือทั้งสามมีและภริยากี่ดีเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ ต่อละก็นั้นเป็นต่อละก็หรือจ้อ แม้ผู้พิทักษ์หรืออวลี จะให้ความยินยอมก็ตาม หากสามมีก็ดี ภริยากี่ดี หรือบุคคลภายนอกเช่นว่ามานี้ก็ดี เป็นทาส ต่อละก็นั้นเป็นต่อละก็บาอิน

^{๑๐} คำว่า “ทรัพย์ห้ามยึดถือ” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๓๒)

ผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือทาสอาจได้รับแต่งตั้งให้เป็นตัวแทนของสามี ภริยา หรือบุคคลภายนอกให้เป็นผู้เสนอหรือสนองสินจ้างในการต่อละกันได้ แต่เฉพาะในกรณีที่ผู้เสมือนไร้ความสามารถเป็นตัวแทน ถ้า

(๑) ภริยา หรือบุคคลภายนอกได้มอบสังหาริมทรัพย์แก่ตัวแทนนั้นเพื่อนำไปชำระแก่สามีด้วย ตลอดจนนั้นเป็นต่อละกร้อจอี

(๒) ภริยาหรือบุคคลภายนอกมิได้มอบสังหาริมทรัพย์แก่ตัวแทนเพื่อนำไปชำระแก่สามี ตลอดจนนั้นเป็นต่อละกร้อบาอิน

มาตรา ๙๙ ในกรณีที่ต่อละกร้อเป็นต่อละกร้อจอี สามีไม่มีสิทธิในสินจ้าง แต่ถ้าต่อละกร้อเป็นต่อละกร้อบาอิน สามีมีสิทธิในสินจ้าง ถ้าสินจ้างนั้นเป็นสินจ้างวิบัติ สามีมีสิทธิบอกปิดและเรียกค่าทดแทนจากภริยาหรือบุคคลภายนอกผู้เป็นเจ้าของสินจ้างนั้นได้ ถ้าได้รับสินจ้างนั้นไปแล้วจะเรียกค่าทดแทนได้ต่อเมื่อได้คืนสินจ้างวิบัติ หรือชำระราคาสินจ้างวิบัติ ถ้ามิสามารถคืนสินจ้างวิบัตินั้นได้

การกำหนดค่าทดแทน เพื่อใช้แทนสินจ้างวิบัติ ให้ศาลกำหนดตามควรแก่ฐานันดรศักดิ์ โดยกำเนิดของภริยา หรือตามรูปร่างของภริยา แล้วแต่ความนิยมของท้องถิ่น ประกอบด้วยอายุ สติปัญญา ฐานะสมบัติ และความเป็นพรหมจารีของภริยา ตลอดถึงพฤติการณ์ในขณะสิทธิเรียกร้องเกิดขึ้น

มาตรา ๑๐๐ ภริยา บุคคลภายนอก หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้น เสนอสินจ้างตาม มาตรา ๙๕ ถึง ๙๙ เพื่อต่อละกร้อต่อสามี หรือตัวแทนของสามี ผู้อยู่เฉพาะหน้าหรืออยู่ห่าง โดยหนังสือ โทรศัพท์ หรือวิทยุโทรทัศน์ ไม่ว่าคำเสนอจะประกอบด้วยเงื่อนไข เงื่อนไข หรือไม่ก็ตาม เป็นต่อละกร้อบาอินต่อเมื่อสามีหรือตัวแทนของสามีได้สนองรับโดยพลัน

การสนองรับเช่นว่านี้ สามีหรือตัวแทนของสามีจะสนองรับก็ได้ เว้นแต่ผู้เสนอได้เจาะจงตัวให้ผู้ใดคนหนึ่งสนอง ผู้ที่ผู้เดียวมีสิทธิสนอง

ผู้เสนอเพิกถอนคำเสนอก่อนอีกฝ่ายหนึ่งสนองรับได้

การเสนอและสนองโดยประการอื่นนอกจากนี้ เช่นฝ่ายผู้ได้รับคำเสนอได้สนองรับนั้นเข้าไป ผู้สนองมิใช่ตัวผู้รับคำเสนอซึ่งผู้เสนอได้เจาะจงตัว ฝ่ายเสนอได้เสนอโดยโทรเลข วิทยุโทรเลข หรือวิทยุโทรภาพ ฝ่ายเสนอได้เพิกถอนคำเสนอก่อนมีคำสนองรับ หรือคำเสนอและหรือคำสนองมิได้เป็นไปตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๙๕ (๑) เมื่อสามี หรือตัวแทนสามีได้สนองด้วยการต่อละกร้อตามมาตรา ๘๓ แล้ว ตลอดจนนั้นเป็นต่อละกร้อจอี

ถ้าฝ่ายเสนอเป็นเจ้าหนี้ของสามีได้เสนอหนี้นั้นเป็นสินจ้างโดยมีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขเวลา ตลอดจนนั้นเป็นต่อละกร้อจอีเสมอ จะเป็นต่อละกร้อบาอินได้ต่อเมื่อได้เสนอโดยมิได้มีเงื่อนไข หรือเงื่อนไขเวลา

มาตรา ๑๐๑ สามีเสนอต่อละกร้อเพื่อสินจ้างตามมาตรา ๙๕ ถึง ๙๙ ต่อภริยา บุคคลภายนอก หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งอยู่เฉพาะหน้าหรืออยู่ห่าง โดยโทรศัพท์ วิทยุโทรศัพท์

หรือหนังสือ ถ้าเสนอโดย

(๑) ไม่มีคำว่า “เมื่อ” หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “เมื่อ” (อาปกาลา หรือมานากาลา) แทรกอยู่ในคำเสนอไม่ว่าที่ใด ตอละกันั้นเป็น

ก. บาอิน เมื่อฝ่ายสนองได้สนองรับโดยพลัน ในขณะที่สุดสิ้นคำเสนอ หรือเมื่อรับหนังสือ

ข. โมฆะ เมื่อฝ่ายสนองได้สนองรับเนิ่นช้าไป

(๒) โดยบ่งระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาให้ทำคำสนอง ตอละกันั้น

ก. เป็นบาอิน เมื่อฝ่ายสนองได้สนองรับ หรือคำสนองมาถึง ภายในเวลาหรือตรงวันเวลาที่สามีกำหนดไว้

ข. ไม่สมบูรณ์ ถ้าฝ่ายสนองได้สนองรับ หรือคำสนองมาถึงไม่ตรงวันเวลาที่สามีกำหนดไว้ หากถึงก่อนกำหนดวันเวลาที่สามีกำหนด คำเสนอนั้นมีสิ้นความผูกพันฝ่ายสนองจะสนองรับเมื่อถึงกำหนดวันเวลานั้นอีกก็ได้

ถ้าฝ่ายสนองมิได้สนองรับภายในกำหนดวันเวลานั้น คำเสนอนั้นสุดสิ้นลง

(๓) โดยให้สิทธิที่จะเลือกตอบได้ทุกเมื่อ ฝ่ายสนองได้สนองรับ หรือคำสนองมาถึงเมื่อใด ตอละกันั้นเป็นบาอินเมื่อนั้น

หากคำเสนอมีคำว่า “ถ้า” หรือ “เมื่อ” หรือคำอื่นอันมีความหมายเช่นเดียวกับ คำว่า “ถ้า” หรือ “เมื่อ” ฝ่ายเสนอไม่มีสิทธิเพิกถอนคำเสนอนั้น

คำเสนอหรือคำสนองในกรณีเช่นว่านี้ ถ้ามีข้อความนอกเรื่องแทรกในท่ามกลางคำเสนอหรือคำสนองนั้น แล้วแต่กรณี คำเสนอหรือคำสนองนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๑๐๒ ในกรณีสามีกให้ทัณฑ์บนใดเป็นเงื่อนไขตอละกัต่อภริยา ในเมื่อสามีกผิดทัณฑ์บนนั้น ถ้าสามีกำหนดการผิดทัณฑ์บน

(๑) โดยพลัน เป็นตอละกัเมื่อสามีกผิดทัณฑ์บนนั้นโดยพลัน

(๒) โดยบ่งระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาเป็นตอละกัเมื่อสามีกผิดทัณฑ์บนนั้นภายในเวลา หรือตรงวันเวลานั้น แล้วแต่กรณี

(๓) โดยมีได้บ่งระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาเมื่อสามีกผิดทัณฑ์บนนั้นเมื่อใดเป็นตอละกัเมื่อนั้น

มาตรา ๑๐๓ ในกรณีสามีกออกข้อกำหนดใดเป็นเงื่อนไขตอละกัแก่ภริยา ในเมื่อภริยาละเมิดข้อกำหนดนั้นโดยเจตนา ถ้าสามีกำหนดการละเมิด

(๑) โดยพลัน เป็นตอละกัเมื่อภริยาละเมิดข้อกำหนดนั้นโดยพลัน

(๒) โดยบ่งระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาเป็นตอละกัเมื่อภริยาละเมิดข้อกำหนดภายในเวลา หรือตรงวันเวลานั้น แล้วแต่กรณี

(๓) โดยมีได้บ่งระยะเวลา หรือกำหนดวันเวลาเมื่อภริยาละเมิดข้อกำหนดนั้นเมื่อใดเป็นตอละกัเมื่อนั้น

มาตรา ๑๐๔ ถ้าเงื่อนไขที่สามีกำหนดในการต่อละงัก เป็นการฟื้นความสามารถของ
ภริยาที่จะปฏิบัติได้ก็ดี เป็นการผิดศีลธรรม ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือขัดต่ออิสลาม
บัญญัติก็ดี การที่ภริยามิปฏิบัติตามเงื่อนไข หากทำให้ต่อละงักนั้นเป็นผลไม่

หากเงื่อนไขที่สามีกำหนดในการต่อละงักอยู่ในความสามารถของภริยาจะปฏิบัติได้
แต่มีเหตุสุดวิสัยมาขัดขวาง ภริยาจึงมิสามารถจะปฏิบัติได้ ต่อละงักนั้นก็มิบังเกิดผลเช่นเดียวกัน แต่ถ้า
การที่ภริยามิสามารถปฏิบัติเช่นนี้ เกิดขึ้นโดยการกระทำของภริยาเองก็ดี เกิดขึ้นโดยความประมาท
หรือความนิ่งนอนใจของภริยา มิริบปฏิบัติในเมื่อมีโอกาสจะปฏิบัติได้ก็ดี แม้การที่ภริยามิสามารถปฏิบัติ
จะเป็นโดยการกระทำของสามีเองก็ตาม ความมิสามารถปฏิบัตินั้นหาทำให้ต่อละงักเสียผลไม่

มาตรา ๑๐๕ ในกรณีสามีกำหนดเงื่อนไขใดเป็นต่อละงักแก่ภริยา ให้ถือเป็นต่อละงัก
เมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว

มาตรา ๑๐๖ ในกรณีสามีกำหนดเงื่อนไขเวลาใดเป็นต่อละงักแก่ภริยา ให้ถือเป็นต่อละงัก
เมื่อถึงกำหนดเริ่มต้นหรือสุดสิ้นแห่งเงื่อนไขเวลานั้น แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๐๗ ในกรณีสามีกำหนดเงื่อนไขและเงื่อนไขเวลาใดเป็นต่อละงักแก่ภริยา
ให้ถือเป็นต่อละงักเมื่อเงื่อนไขนั้นสำเร็จแล้ว หรือถึงกำหนดเริ่มต้นหรือสุดสิ้นแห่งเงื่อนไขเวลานั้น
แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๐๘ ในกรณีที่สามีกำหนดให้ทัณฑ์บน ออกข้อกำหนด กำหนดเงื่อนไข หรือกำหนด
เงื่อนไขเวลา เป็นต่อละงักแล้วแต่กรณี ตามความในมาตรา ๑๐๒ ถึง ๑๐๗

(๑) สามีมิสิทธิให้ทัณฑ์บน ออกข้อกำหนด กำหนดเงื่อนไข หรือเงื่อนไขเวลาเพื่อต่อละงัก
แต่ลำพังฝ่ายเดียวโดยภริยามิได้รู้เห็นด้วยก็ได้

(๒) สามีหรือภริยาไม่มีสิทธิเพิกถอนหรือระงับทัณฑ์บน หรือกำหนดต่อละงักนั้น

(๓) ถ้าต่อละงักสำเร็จ โดย

ก. เป็นไปตามทัณฑ์บนหรือกำหนดต่อละงักนั้น ทัณฑ์บนหรือกำหนดต่อละงักนั้น
เป็นอันระงับไปมิผูกพันสามีภริยา ถ้าสามีกลับคืนดีกับภริยานั้นโดยพิธีรอยะฮ์

ข. เหตุอื่น และมีไซต่อละงักบาอิน ทัณฑ์บน หรือกำหนดต่อละงักนั้นยอมผูกพันสามี
หรือภริยาอยู่ตามเดิม ถ้าสามีกลับคืนดีกับภริยานั้นโดยพิธีรอยะฮ์

มาตรา ๑๐๙ ในกรณีสามีสงสัยว่า

(๑) จำนวนต่อละงักมากหรือน้อย หรือ

(๒) ต่อละงักหรือไม่

ให้ถือว่าเป็นจำนวนตอละก่น้อย หรือมิได้ตอละกแล้วแต่กรณี

หมวด ๓

พิธีพะซัด

มาตรา ๑๑๐ พะซัด คือการทำลายนิติสัมพันธ์สมรสซึ่งสามีหรือภริยาจำต้องดำเนินเป็นคดีเพื่อขาดจากการสมรส โดยพิธีพะซัด

มาตรา ๑๑๑ คดีฟ้องพะซัดนั้น ถ้า

(๑) สามี หรือภริยาวิกลจริต เป็นโรคผิวหนัง ต่างขาเป็นส่วนมาก หรือเป็นโรคเรื้อน ก่อนหรือภายหลังสมรสก็ตาม อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องพะซัดได้

(๒) สามีมีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์เกินขนาดที่ภริยาจะรับการร่วมประเวณีได้ ภริยาฟ้องพะซัดได้

(๓) สามีซึ่งบรรลุนิติภาวะและไม่วิกลจริตมีอวัยวะส่วนสืบพันธุ์พิการอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

ก. อ่อนแอ หรือเป็นโรคไส้เลื่อนจนมิสามารถร่วมประเวณีได้ ภริยาฟ้องพะซัดได้ต่อเมื่อมิได้เคยร่วมประเวณีกับสามี ภายในบังคับบทบัญญัติดังต่อไปนี้

๑. เมื่อศาลฟังข้อเท็จจริงได้ตามฟ้องของภริยา ให้พิพากษาว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีพิการ แต่จะกระทำพิธีพะซัดให้ได้ต่อเมื่อภริยาอยู่ร่วมกับสามีตามเดิมอีก ๑ ปี หลังจากฟังคำพิพากษาศาลชั้นต้นแล้ว

๒. เมื่อได้อยู่ร่วมกับสามีครบ ๑ ปีแล้ว ภริยาขอให้ทำพิธีพะซัดได้ทุกเมื่อ เว้นแต่ภายในกำหนดระยะเวลา ๑ ปี นับแต่วันอยู่ร่วมกัน หรือหลังจาก ๑ ปีแต่ภริยายังมิได้ขอให้ทำพิธีพะซัด สามีได้ร่วมประเวณีกับภริยา ภริยาไม่มีสิทธิที่จะขอทำพิธีพะซัดเพราะเหตุนี้ได้ต่อไป นอกจากจะได้ขาดจากการสมรสเพราะเหตุอื่นก่อนแล้วกลับคืนดีกันใหม่ ภริยาจึงฟ้องใหม่ได้

ถ้าภริยามิยินยอมอยู่ร่วมกับสามีก็ดี หรือสามีมิสามารถร่วมประเวณีเพราะเหตุภริยาป่วยหรือมิยินยอมก็ดี มิให้คำนวณระยะเวลาระหว่างนั้นเข้าในกำหนดระยะเวลา ๑ ปี

ข. ขาดจนมิสามารถร่วมประเวณีได้ จะเป็นโดยภริยาแกล้งทำให้ขาดก็ดี ภริยาฟ้องพะซัดได้ แม้จะได้เคยร่วมประเวณีกับสามีแล้ว

(๔) อวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยามีเนื้อหรือกระดูกงอก หรือมดลูกเคลื่อน ปิดช่องคลอดจนมิสามารถร่วมประเวณีได้ สามีฟ้องพะซัดได้

เหตุที่จะฟ้องพะซัดตามมาตรา นี้ ถ้าฝ่ายที่จะฟ้องร้องได้ทราบก่อนสมรส สิทธิที่จะฟ้องร้องนั้นย่อมระงับไป

มาตรา ๑๑๒ ในกรณีพิพาทเกี่ยวกับอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีพิการ นอกจากสามีรับตามข้อกล่าวหา ให้ศาลดำเนินการพิจารณาตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(๑) ให้ภริยานำสืบ

ก. พยานบุคคลซึ่งได้ยื่นสามีกล่าวว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีพิการ หรือพยานบุคคลซึ่งเคยเห็นอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ที่ขาด หรือเป็นโรคใส่เลื่อนเช่นนั้น ห้ามมิให้นำพยานบุคคลซึ่งเห็นอวัยวะส่วนสืบพันธุ์อันอ่อนแอนั้นมาสืบ หรือ

ข. พยานเอกสารซึ่งสามีทำขึ้นแสดงว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของสามีพิการโดยชัดแจ้ง

(๒) ถ้าพยานภริยาฟังได้ ห้ามมิให้สามีนำสืบพยาน หรือสาบานตนเพื่อหักล้างพยานภริยา

(๓) ถ้าพยานภริยาฟังมิได้ เมื่อสามียินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธ ให้ฟังตามคำปฏิเสธของสามี

(๔) ถ้าสามียินยอมสาบานรับรองคำปฏิเสธ เมื่อภริยายินยอมสาบานรับรองข้อกล่าวหา ให้ฟังตามข้อกล่าวหาของภริยา

(๕) ถ้าภริยายินยอมสาบานรับรองข้อกล่าวหา ให้ยกข้อกล่าวหาของภริยา

มาตรา ๑๑๓ ในกรณีพิพาทเกี่ยวกับอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยาพิการ นอกจากภริยา รับตามข้อกล่าวหา ให้ศาลดำเนินการพิจารณาตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(๑) ให้สามีนำสืบ

ก. พยานบุคคลซึ่งเห็นอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยาพิการ หรือได้ยื่นภริยากล่าวว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยาพิการ หรือ

ข. พยานเอกสารซึ่งภริยาทำขึ้นแสดงว่าอวัยวะส่วนสืบพันธุ์ของภริยาพิการโดยชัดแจ้ง

(๒) ถ้าพยานสามีฟังได้ ห้ามมิให้ภริยานำสืบพยานเพื่อหักล้างพยานสามี

(๓) ถ้าพยานสามีฟังมิได้ ให้ยกข้อกล่าวหาของสามี

(๔) กรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม ห้ามมิให้คู่กรณีสาบาน

มาตรา ๑๑๔ คดีฟ้องพะซัดนั้น อีกฝ่ายหนึ่งทราบเมื่อใดให้ฟ้องทันที เว้นแต่มีเหตุจำเป็น หรือมีทราบว่ามีบทบัญญัติบังคับให้ฟ้องทันที

มาตรา ๑๑๕ สามีไม่มีทรัพย์สินพอที่จะชำระ อีชีกาห์เร็น หรือค่าอุปการะเลี้ยงดู หรือมีทรัพย์สินแต่อยู่ห่างไกลหมดความสามารถที่ภริยาจะเอาชำระจากทรัพย์สินนั้นได้ ภริยาฟ้องพะซัดได้ภายในบังคับบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(๑) สามีค้างชำระอีชีกาห์เร็นตามความในมาตรา ๑๓๕ (๒) หรือสามีผิดนัดไม่ชำระคุณประโยชน์ซึ่งตกลงเป็นอีชีกาห์เร็นแก่ภริยา ภริยาฟ้องพะซัดได้ต่อเมื่อมิได้เคยร่วมประเวณีกับสามีโดยความสมัครใจของภริยา

(๒) สามีนออุปการะเลี้ยงดูภริยาเฉพาะด้วยโภชนาหาร เครื่องนุ่งห่ม หรือเคหะสถาน ตามความในมาตรา ๖๓ (๑) (๒) และ (๓)

ก. สำหรับหนี้ที่ค้างชำระตั้งแต่วันที่สามีกักขังในคดีที่ภริยาฟ้องขอพะชะคนี้ ภริยามีสสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ตั้งแต่สถานเดียว จะขอให้ศาลทำพิธีพะชะคเพราะหนี้้นมิได้

ข. ตั้งแต่วันมีคำพิพากษาบังคับให้สามีกักชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยาต่อไปหลังจากพิพากษาเป็นอัตรารายวัน ถ้าสามีกักชำระหนี้้นครบ ๓ วัน นับแต่วันฟังคำพิพากษาเป็นต้นไป ภริยาจึงจะขอให้ศาลทำพิธีพะชะคให้ได้ เว้นแต่ในระหว่าง ๓ วัน หรือก่อนทำพิธีพะชะคสามีกหรือบิดาหรือปู่ของสามีกในกรณีที่มีสามีกยังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริต หรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ แล้วแต่กรณี ได้ชำระค่าอุปการะเลี้ยงดูแก่ภริยาตามอัตรารายวันแต่บางส่วน หรือเสร็จสิ้น ให้คำนวณวันที่สามีกักชำระใหม่ ถ้าวันที่สามีกักชำระมีจำนวน หรือครบกำหนด ๓ วันแล้วแต่กรณี ภริยามีสสิทธิขอให้ศาลทำพิธีพะชะคได้

(๓) ถ้าสามีกสูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ ไม่ปรากฏว่ามีชีวิตอยู่หรือตาย แต่ยังมีได้มีคำสั่งของศาลแสดงว่าสามีกนั้นตาย หรือสามีกอยู่ห่างไกล ภริยาฟ้องพะชะคได้ต่อเมื่อ

ก. ภริยานั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว

ข. เป็นผู้บริสุทธิ์ ชื่อสัตย์สุจริต และเคารพต่อสามีก ตามความในมาตรา ๖๒ (๒) ก. และ

ค. มีสามารถเอาชำระหนี้ ตามความใน (๑) หรือ (๒) จากทรัพย์สินของสามีกได้

(๔) ในกรณีที่สามีกบรรลุนิติภาวะแล้ว และไม่วิกลจริต สามีกจะสูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่หรือไม่ก็ตาม ถ้าภริยายินยอมรับค่าอุปการะเลี้ยงดูตามความในมาตรา ๖๓ (๑) (๒) และ (๓) จากบิดา หรือปู่ของสามีก ซึ่งชำระหนี้แทนสามีก ภริยาฟ้องพะชะคมิได้

มาตรา ๑๑๖ ให้ตะโตะยุติธรรมเป็นผู้กล่าวนำถ้อยคำพะชะคแก่ภริยา หรือตะโตะยุติธรรมจะอนุญาตให้ภริยากล่าวพะชะคเองก็ได้

มาตรา ๑๑๗ ในกรณีที่สามีกภริยาขาดจากการสมรสโดยพิธีพะชะคนั้น เป็นบาอินซึ่งกลับคืนคืนกันได้โดยพิธีสมรส

หมวด ๔

พิธีสาบาน

มาตรา ๑๑๘ ในกรณีที่สามีกกล่าวหาว่าทารกในครรภ์ภริยา หรือบุตรที่เกิดแต่ภริยานั้น

มีเลือกที่จะมีอายุมากน้อยเพียงใด และมีเลือกว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตายแล้ว เป็นบุตรของชายผู้มีชีพบุตร
ของตน ให้เป็นไปตามบทบัญญัติดังต่อไปนี้

(๑) บรรดาบุตรซึ่งต้องห้ามมิให้ถือว่าเป็นบุตรตามมาตรา ๑๖๗ นั้น ไม่อยู่ในบังคับ
บทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ห้ามมิให้สามีดำเนินคดีตามความในหมวดนี้

(๒) ห้ามมิให้สามีระบุว่าชายชู้นั้นเป็นผู้ใด

(๓) ให้ตะโตะยติธรรมกล่าวนำสามีสาบาน ห้ามมิให้สามีกล่าวคำสาบานเอง

(๔) คำสาบานนั้น ให้สามี

ก. ระบุนามพระอัลเลาะห์ยืนยันว่า ตามที่ตนกล่าวหาว่าทารกในครรภ์ภริยา หรือที่เกิด
มานั้นเป็นบุตรชายผู้มีชีพบุตรของตน เป็นความจริง ให้กล่าวความข้อนี้ ๔ ครั้ง

ข. สบถว่า ตามที่ตนกล่าวหาเช่นนั้นถ้าเป็นความเท็จขอให้พระอัลเลาะห์สาปตน
ให้กล่าวความข้อนี้ ๑ ครั้ง และ

ค. กล่าวคำสาบานในวรรค ก. และ ข. ติดต่อกันโดยพลัน

(๕) คดีฟ้องปฏิเสธบุตรตามบทบัญญัติในมาตรานี้ สามีทราบเมื่อใดให้ฟ้องทันที เว้นแต่
มีเหตุจำเป็นหรือมีทราบว่ามีบทบัญญัติบังคับให้ฟ้องทันที

มาตรา ๑๑๙ เมื่อสามีสาบานแล้ว

(๑) ให้สามีภริยาขาดจากการสมรสตั้งแต่สิ้นคำสาบานของสามี

(๒) ห้ามมิให้ถือว่าทารกหรือบุตรที่เกิดแต่ภริยานั้นสืบสายโลหิตจากสามี

มาตรา ๑๒๐ ในกรณีสามีสาบานตามบทบัญญัติในมาตรา ๑๑๙ นั้น ถ้า

(๑) ภริยาสาบานปฏิเสธคำกล่าวหาของสามีได้ ภริยามิต้องรับผิดชอบในค่าทดแทน

(๒) ภริยามิยินยอมสาบานตามความใน (๑) ภริยาต้องรับผิดชอบในค่าทดแทน

กำหนดค่าทดแทนนั้น ให้อนุโลมตามปริมาณค่าทดแทนในกรณีที่ภริยากระทำชู้

มาตรา ๑๒๑ ในกรณีสามีภริยาขาดจากการสมรสโดยพิธีสาบานนั้น เป็นบาอินและเป็น
การขาดกันโดยเด็ดขาด ห้ามมิให้กลับเป็นสามีภริยากันอีกจนตลอดชีวิต

หมวด ๕

ตัดรพะซัด

มาตรา ๑๒๒ ตัดรพะซัด คือการทำลายแห่งนิติสัมพันธ์สมรสระหว่างสามีภริยา

โดยมิได้ประกอบด้วยเจตนาเพื่อขาดจากการสมรส

มาตรา ๑๒๓ ชายเสพเมถุนนิรโทษกับหญิง ให้ถือว่าสามีภริยาขาดจากการสมรสตาม บทบัญญัติดังต่อไปนี้ ถ้าชายเสพเมถุนกับ

- (๑) มารดาของภริยาใด สามีขาดการสมรสจากภริยานั้น
- (๒) บุตรหญิงที่เกิดแต่ชายอื่นของภริยาใด สามีขาดการสมรสจากภริยานั้น
- (๓) ภริยาใดของบิดา เว้นแต่มารดาของชายนั้นเอง บิดาขาดการสมรสจากภริยานั้น
- (๔) ภริยาของบุตรชายใด บุตรชายนั้นขาดการสมรสจากภริยานั้น

มาตรา ๑๒๔ สามีหรือภริยาซึ่งมีอายุไม่ถึง ๒ ปีบริบูรณ์ ตีมน้ำนมตามความใน มาตรา ๕๑ ของญาติอีกฝ่ายหนึ่ง ตามความในมาตรา ๔๙ (๖) และ (๗) โดยอนุโลมเมื่อใด ให้ถือว่าสามี ภริยานั้นขาดจากการสมรสเมื่อนั้น

มาตรา ๑๒๕ ในกรณีที่สามีมีภริยาหลายคน ภริยาผู้หนึ่งตีมน้ำนมตามความใน มาตรา ๕๑ ของภริยาอีกผู้หนึ่ง ให้ถือว่าทั้งภริยาผู้ให้ตีมน้ำนมและผู้ตีมน้ำนมขาดการสมรสจากสามี ถ้าภริยาผู้ให้ตีมน้ำนมมิได้เคยเสพเมถุน และน้ำนมที่ภริยาผู้หนึ่งตีมน้ำนมมิใช่เป็นน้ำนม ซึ่งเกิดแต่ภริยาผู้ให้ตีมน้ำนมกับสามีนั้นแล้ว สามีและภริยาผู้ตีมน้ำนมนี้มีสิทธิสมรสกันได้อีก

มาตรา ๑๒๖ สามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นมรดกตกเมื่อใด ให้ถือว่าสามีภริยานั้นขาด การสมรสเมื่อนั้น

มาตรา ๑๒๗ ภายใต้งบบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๒๕ วรรคหลัง ในกรณีที่สามีภริยา ขาดจากการสมรสตามความในมาตรา ๑๒๓ ๑๒๔ และ ๑๒๕ วรรคแรกนั้นเป็นบาอินและเป็นการ ขาดกันโดยเด็ดขาด ห้ามมิให้กลับเป็นสามีภริยากันอีกจนตลอดชีวิต

มาตรา ๑๒๘ สามีภริยาซึ่งขาดจากการสมรสตามความในมาตรา ๑๒๖ เมื่อฝ่ายที่เป็น มรดกตกกลับเป็นอิสลามศาสนิกแล้ว ถ้าสามีภริยาผู้นั้น

(๑) เคยเสพเมถุนกันแล้ว เมื่อฝ่ายที่เป็นมรดกตกกลับเป็นอิสลามศาสนิกภายในเขตอิดตะห์ เมื่อใด ให้ถือว่ากลับเป็นสามีภริยากันอีกเมื่อนั้น โดยสามีมิต้องรอชะฮ์ และมีเลือกว่าสามีภริยาผู้นั้นจะ สม์ครใจเป็นสามีภริยากันอีกหรือไม่

(๒) มิได้เคยเสพเมถุนกันเลย หรือฝ่ายที่เป็นมรดกตกกลับเป็นอิสลามศาสนิกเมื่อพ้นเขต อิดตะห์แล้ว ให้กลับคืนดีกันได้แต่โดยพิธีสมรส

ลักษณะ ๔

พันธกรณีเนื่องแต่การร่วมประเวณี การสมรส
หรือการขาดจากการสมรส

หมวด ๑
อชีกาห์เว็น

มาตรา ๑๒๙ อชีกาห์เว็น คือทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ซึ่งชายมีหน้าที่ชำระหรือบำเพ็ญตอบแทนแก่หญิงเนื่องแต่การสมรส หรือการที่หญิงร่วมประเวณีกับชาย ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓๙

มาตรา ๑๓๐ ถ้าอชีกาห์เว็น เป็นทรัพย์สินซึ่งต้องด้วยลักษณะสินจ้างวิบัติตั้งที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๖ อชีกาห์เว็นนั้นเป็นโมฆะ

ถ้าอชีกาห์เว็นเป็นโมฆะบ้าง มิได้เป็นโมฆะบ้างระคนกันอยู่ หญิงจะเลือกรับเฉพาะอชีกาห์เว็นที่มีได้เป็นโมฆะไว้ นอกนั้นบอกปิดเสียหรือบอกปิดเสียทั้งหมดก็ได้ หญิงมีสิทธิเรียกร้องอชีกาห์เว็น หรือค่าทดแทนอชีกาห์เว็นที่ตนบอกปิดนั้น

มาตรา ๑๓๑ อชีกาห์เว็นเสียหายก่อนหญิงรับมอบและความเสียหายนั้นมิได้เกิดแต่หญิง ให้นำบทบัญญัติวรรคหลังแห่งมาตรา ๑๓๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๓๒ ห้ามมิให้วลีใช้สิทธิ^๑ หรือจำหน่ายสิทธิ^๒ เกี่ยวกับอชีกาห์เว็นโดยมิได้รับคามยินยอมจากหญิง เว้นแต่หญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริต หรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ

มาตรา ๑๓๓ ในกรณีหญิงยังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริต หรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ วลีใช้สิทธิหรือจำหน่ายสิทธิเกี่ยวกับอชีกาห์เว็นต่ำกว่าปริมาณอันสมควร เมื่อหญิงนั้นบรรลุนิติภาวะ หรือเหตุอันทำให้วิกลจริต หรือเสมือนไร้ความสามารถสุดสิ้นลง หญิงนั้นเรียกร้องอชีกาห์เว็นจากชายเพิ่มขึ้นได้อีก

มาตรา ๑๓๔ ชายไม่มีสิทธิขอลดปริมาณอชีกาห์เว็นซึ่งได้ตกลงแล้ว เว้นแต่ขณะสมรสชายยังไม่บรรลุนิติภาวะ วิกลจริต หรือเป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ วลีฝ่ายชายได้ตกลงอชีกาห์เว็นสูงกว่าปริมาณอันสมควร เมื่อชายนั้นบรรลุนิติภาวะ หรือเหตุอันทำให้วิกลจริต หรือเสมือนไร้ความสามารถสุดสิ้นลง ชายนั้นมีสิทธิขอลด หรือเรียกคืนอชีกาห์เว็นที่สูงกว่าปริมาณอันสมควรนั้นจากหญิงได้

^๑ คำว่า “ใช้สิทธิ” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๓๑)

^๒ คำว่า “จำหน่ายสิทธิ” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๓๑)

ถ้าอชีกาห์เวินนั้นเป็นทรัพย์สินของชายนั้น

มาตรา ๑๓๕ ก่อนหรือในขณะที่กระทำพิธีสมรสภริยาจะสละสิทธิ^๓ ในอชีกาห์เวินเมื่อสมรสแล้ว ถ้า

(๑) ภரியานั้นได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว หรือสามีหรือภริยาตายก่อนร่วมประเวณีภริยา หรือทายาทของภริยาแล้วแต่กรณี มีสิทธิเรียกร้องอชีกาห์เวินจากสามี หรือจากทายาทผู้รับทรัพย์สินมรดกของสามีได้

(๒) ภริยายังมิได้ร่วมประเวณีกับสามี ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องอชีกาห์เวิน เว้นแต่จะได้มีการกำหนดปริมาณอชีกาห์เวินโดยตกลงกันเอง หรือโดยคำพิพากษา

มาตรา ๑๓๖ ก่อนร่วมประเวณีครั้งแรก ภริยามีสสิทธิขจัดขึ้นมียินยอมให้สามีร่วมประเวณี จนกว่าสามีจะได้ชำระอชีกาห์เวินตามที่ได้ตกลงกันเองหรือตามคำพิพากษา เว้นแต่จะเป็นอชีกาห์เวินซึ่งได้ตกลงกันเองและได้กำหนดเวลาชำระ หากภริยามิได้สงวนสิทธิไว้ ภริยาไม่มีสิทธิขจัดขึ้นจำต้องยินยอมให้สามีร่วมประเวณี แม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาชำระอชีกาห์เวิน หรือพ้นกำหนดเวลาชำระแล้วแต่สามีมิชำระก็ดี

เมื่อได้มีการกำหนดปริมาณอชีกาห์เวินโดยตกลงกันเอง หรือโดยคำพิพากษาแล้ว ศาลจะให้สามีวางอชีกาห์เวินไว้ยังศาล หรือให้ผู้ที่ศาลเห็นสมควรยึดถือไว้ก็ได้ เมื่อสามีได้ร่วมประเวณีกับภริยาแล้ว ให้มอบอชีกาห์เวินแก่ภริยาไป

ถ้าสามีชำระอชีกาห์เวินให้แก่ภริยาแล้ว ภริยามิยินยอมให้สามีร่วมประเวณี สามีไม่มีสิทธิเรียกร้องอชีกาห์เวินนั้นคืน เว้นแต่เป็นกรณีขาดจากการสมรสตามมาตรา ๑๓๗

มาตรา ๑๓๗ เมื่อขาดการสมรสจากสามี ภริยามีสสิทธิในอชีกาห์เวิน

(๑) ทั้งสิ้น ถ้าได้ร่วมประเวณีกับสามีแล้ว เว้นแต่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดจากการสมรสโดยพิธีพะซัดตามมาตรา ๑๑๑ ภริยามีสสิทธิในอชีกาห์เวินโดยปริมาณอันสมควรดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๐

(๒) เพียงกึ่งหนึ่ง ถ้ามิได้เคยร่วมประเวณีกับสามี เว้นแต่ในกรณีต่อไปนี้ไม่มีสิทธิในอชีกาห์เวิน

ก. ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งขาดจากการสมรสโดยพิธีพะซัดตามมาตรา ๑๑๑

ข. ก่อนสมรสภริยาจะสละสิทธิในอชีกาห์เวิน และยังมีได้มีการกำหนดปริมาณอชีกาห์เวินโดยตกลงกันเองหรือโดยคำพิพากษา

ค. สามีไม่มีทรัพย์สินพอที่จะชำระอชีกาห์เวินได้ตั้งแต่ก่อนสมรส

ง. ภริยากระทำอัตตวินิบาตกรรม หรือ

จ. ภริยาเป็นมรตต

^๓ คำว่า “สละสิทธิ” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๓๑)

ถ้าภริยาได้รับอชีกาห์เวินไว้แล้ว ให้ภริยาหรือทายาทผู้รับทรัพย์มรดกภริยาแบ่งคืน
กึ่งหนึ่ง หรือคืนทั้งสิ้นแก่สามี แล้วแต่กรณี ถ้าอชีกาห์เวินสูญสิ้นไปแล้ว ให้ใช้ค่าทดแทน

มาตรา ๑๓๘ ถ้าการสมรสตกเป็นโมฆะโดยมิได้เจตนาที่ดี หรือโดยเจตนาของชายฝ่าย
เดียวก็ดี ปริมาณอชีกาห์เวินซึ่งกำหนดไว้เดิมก็ตกเป็นโมฆะด้วย หญิงจะเรียกร้องอชีกาห์เวินต่อเมื่อได้
ร่วมประเวณีกับชายนั้นแล้ว และเรียกร้องได้เพียงครั้งเดียว แม้ได้ร่วมประเวณีต่างกรรมต่างวาระมาก
ครั้งก็ตาม

มาตรา ๑๓๙ หญิงร่วมประเวณีกับชายโดยหญิงสำคัญผิดว่าชายนั้นเป็นสามีที่ดี
หรือหญิงร่วมประเวณีกับชายในขณะที่หญิงกำลังวิกลจริต ละเอียด หรือเสียสติเพราะเสพสุรายาเมา
โดยมิได้เจตนาเสพก็ดี ให้ชายชำระอชีกาห์เวินแก่หญิงแต่ละครั้งตามที่ได้ร่วมประเวณีต่างกรรม
ต่างวาระ

มาตรา ๑๔๐ ปริมาณอันสมควรแห่งอชีกาห์เวินซึ่งชายมีหน้าที่ชำระแก่หญิงให้นำ
บทบัญญัติแห่งมาตรา ๙๙ วรคสุดมาใช้บังคับโดยอนุโลม และให้นำปริมาณอชีกาห์เวินซึ่งญาติหญิง
ที่สนิทที่สุดของบิดาหญิงเคยได้รับมาประกอบการวินิจฉัยด้วย

ชายหญิงมีสิทธิตกลงกำหนดเวลาชำระ เพิกถอน เพิ่ม หรือลดอชีกาห์เวินอย่างไรอย่าง
หนึ่งเปลี่ยนแปลงจากที่ตกลงไว้เดิมแล้วได้ เว้นแต่ศาลจะได้มีคำพิพากษากำหนดปริมาณอชีกาห์เวินไว้
แล้ว

มาตรา ๑๔๑ การชำระทางเว็จมรดกให้ถือว่ามรดกบังคับให้เสมือนหนึ่งการร่วมประเวณี
ตามบทบัญญัติในหมวดนี้ มิเลือกว่าหญิงจะสมัครใจหรือถูกขืนใจก็ตาม

หมวด ๒

มุตอะห์

มาตรา ๑๔๒ มุตอะห์ คือทรัพย์สินซึ่งสามีมีหน้าที่ชำระแก่ภริยาเนื่องแต่การขาดจาก
การสมรส

มาตรา ๑๔๓ ในกรณีต่อไปนี้ ให้สามีชำระมุตอะห์แก่ภริยากุหย่า

(๑) ก่อนสมรสภริยากุหย่าสละสิทธิในอชีกาห์เวินและขาดจากการสมรสก่อนได้มีกำหนดปริมาณอชีกาห์เวินโดยตกลงกันเอง หรือโดยคำพิพากษา

(๒) สามีได้ร่วมประเวณีกับภริยาแล้ว เว้นแต่ขาดจากการสมรสในกรณีต่อไปนี้ ภริยาไม่มีสิทธิในมุตอะห์

ก. ภริยาเป็นมรตต

ข. สามีได้รับสินจ้างจากภริยา

ค. พะซัดตามความในมาตรา ๑๑๑ หรือ

ง. สามีหรือภริยาตาย

(๓) สามีซึ่งนับถือลัทธิศาสนาอื่นเข้าเป็นอิสลามศาสนิกฝ่ายเดียว ภริยามิได้เข้าเป็นอิสลามศาสนิกด้วย

มาตรา ๑๔๔ จำนวนมุตอะห์นั้น ถ้าสามีภริยามิสามารถตกลงกันได้ ให้ศาลกำหนดไม่เกินกึ่งหนึ่งแห่งปริมาณอชีกาห์เวินอันสมควร ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๐

หมวด ๓

อิดตะห์

มาตรา ๑๔๕ อิดตะห์ คือกำหนดระยะเวลาซึ่งชายหญิงต้องห้ามมิให้สมรส หรือสามีภริยาต้องห้ามมิให้สัมผัส หรือเสพเมถุน แล้วแต่กรณี

กำหนดเขตอิดตะห์ให้เป็นไปภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๖ ถึง ๑๕๖

อิดตะห์จะเป็นร็อจฮี^{๔๔} หรือบาอิน^{๔๕} ต้องแล้วแต่การขาดจากการสมรสเป็นประมาณภายในบังคับบทบัญญัติแห่ง (๑) และ (๓) ก.

กรณีที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้มิได้อยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติในหมวดนี้

(๑) สามีภริยามิได้เคยเสพเมถุนกันเลย ได้ขาดจากการสมรสเพราะเหตุอื่นนอกจากสามีตาย

(๒) สามีภริยาซึ่งขาดจากการสมรสและกลับคืนดีกันได้แต่โดยพิธีสมรส ได้กลับคืนดีกันโดยมิได้ประกอบพิธีสมรส

(๓) สามีภริยาซึ่งต้องขาดจากกันตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๓ วรรคหลัง ถ้า

ก. มิได้เคยเสพเมถุนกันเลย หรือ

^{๔๔} คำว่า “อิดตะห์ร็อจฮี” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๓๖)

^{๔๕} คำว่า “อิดตะห์บาอิน” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๓๗)

ข. ยังคงอยู่ด้วยกันต่อไปตามเดิมโดยมิได้ประกอบพิธีสมรสใหม่

(๔) สามีภริยาซึ่งขาดจากการสมรสและไม่อาจกลับคืนดีกันได้ตามมาตรา ๑๒๑

และ ๑๒๗ ได้กลับคืนดีกันด้วยประการใด ๆ ก็ตาม และ

(๕) หญิงเสพเมถุนโดยมิได้ประกอบพิธีสมรส มิเลือกที่จะสมักรใจ หรือถูกขืนใจก็ตาม เว้นแต่เป็นกรณีที่ชายเสพเมถุนนรีโทษ

มาตรา ๑๔๖ ในกรณีที่สามีภริยาขาดจากการสมรส เพราะเหตุสามีตายมิเลือกกว่าสามีภริยานั้นจะได้เสพเมถุนกันแล้วหรือไม่ก็ดี สามีคู่หย่าตายภายในเขตอิตตะหรืออจิ หรือสามีภริยาซึ่งได้เคยเสพเมถุนกันแล้วขาดจากการสมรส เพราะเหตุสามีเป็นมรุตต์ และสามีคู่หย่าตายภายในเขตอิตตะหรือบาอินนั้นก็ดี หรือสามีภริยาซึ่งได้เคยเสพเมถุนกันแล้วขาดจากการสมรสเพราะเหตุภริยาเป็นมรุตต์ และสามีคู่หย่าตายภายในเขตอิตตะหรือบาอินเมื่อภริยาหม้ายนั้น ได้กลับเป็นอิสลาสตาสนิกภายในเขตอิตตะหรือบาอินนั้นก็ดี หญิงหม้ายเช่นว่านั้นจะสมรสใหม่ได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรืออจิดังต่อไปนี้

(๑) ล่วงพ้นระยะเวลา ๔ เดือน ๑๐ วันบริบูรณ์ นับแต่วันสามีตาย หรือ

(๒) คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

มาตรา ๑๔๗ ในกรณีที่สามีภริยาขาดจากการสมรส เพราะเหตุอื่นนอกจากสามีตาย มิเลือกกว่าการขาดจากการสมรสนั้นเป็นหรืออจิ หรือบาอิน และมีเลือกกว่าสามีคู่หย่าตายภายในเขตอิตตะหรือบาอินหรือไม่ ถ้าหญิงหม้ายนั้นได้เคยเสพเมถุนกับสามีแล้ว หญิงหม้ายเช่นว่านั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรืออจิดังต่อไปนี้

(๑) ได้เริ่มหลังโลหิตระดูครั้งที่ ๓ นับแต่

ก. วันขาดจากการสมรส

ข. วันสุดสิ้นแห่งการหลังโลหิตระดู ถ้าขาดจากการสมรสในระหว่างระยะเวลาหลังโลหิตระดู หรือ

ค. วันสุดสิ้นแห่งการหลังโลหิตคลอด ถ้าขาดจากการสมรสในระหว่างระยะเวลาหลังโลหิตคลอด

ถ้ามิได้หลังโลหิตระดู หรือหลังแต่มีครบกำหนดตามความในวรรคก่อน ให้บังคับตามความใน (๒) ก. ๑. สองวรรคหลัง และ ก. ๒. วรรคหลัง

(๒) ล่วงพ้นระยะเวลา ๓ เดือน นับแต่วันขาดจากการสมรส ถ้าหญิงหม้ายนั้น

ก. ตั้งแต่เริ่มหลังโลหิตระดูมิได้เคยหลังครบ ๑ วัน ๑ คืนบริบูรณ์ ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๙ (๑) ก.

ข. มิได้เคยหลังโลหิตระดูตั้งแต่กำเนิด

ก่อนล่วงพ้นระยะเวลา ๓ เดือนเช่นว่านั้น ถ้าหญิงหม้ายในกรณี ก. หรือ ข. นั้นได้หลังโลหิตระดูแล้ว หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อได้เริ่มหลังโลหิตระดูครั้งที่ ๔

ถ้าหญิงหม้ายนั้นหลังโลหิตระดูมีครบกำหนดเช่นว่านั้นแล้ว หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับ

ชายอื่นได้ต่อเมื่อล่วงพ้นระยะเวลา ๓ เดือนนับแต่วันหยุดหลังโลหิตระดูเมื่อมีหรืออนฺมานอายุตามความ
ในบทบัญญัติแห่ง ค. ๑ วรคแรกและวรคสุด หรือ ค. ๒ สองวรคหลัง แล้วแต่กรณี

ค. หมดโลหิตระดูก่อนขาดจากการสมรส และ

๑. เมื่อหมดโลหิตระดูนั้นมีหรืออนฺมานอายุเท่าเทียมกับอายุของหญิงวงศ์ญาติส่วนมาก
เมื่อหมดโลหิตระดูหรือเทียบเคียงกับหญิงอื่นส่วนมากได้ ถ้ามิสามารถเทียบเคียงกับหญิงวงศ์ญาติเช่นนั้น
นั้นได้

ถ้าก่อนขาดจากการสมรสหญิงหม้ายนั้นหลังโลหิตระดูเป็นปกติอยู่ เมื่อขาดจากการ
สมรสแล้วมิได้หลังโลหิตระดู หรือหลังแต่มีครบกำหนดตามบทบัญญัติใน (๑) กำหนดล่วงพ้นระยะ
เวลา ๓ เดือนนั้น ให้นับแต่วันขาดจากการสมรส หรือวันหมดโลหิตระดูแล้วแต่กรณี ถ้าเทียบเคียงอายุ
ตามความในวรคก่อนได้ หากมิสามารถเทียบเคียงอายุเช่นนั้นได้แล้ว กำหนดล่วงพ้นระยะเวลา ๓
เดือนนั้น ให้นับแต่เมื่อมี หรืออนฺมานอายุเทียบเคียงตามความในวรคก่อนได้เช่นกัน

ในกรณี ๒ วรคก่อนนั้น ถ้ามิสามารถเทียบเคียงอายุเช่นนั้นได้แล้ว กำหนดล่วงพ้น
ระยะเวลา ๓ เดือนนั้น ให้นับแต่วันที่มีอายุครบ ๖๒ ปีบริบูรณ์ หรือวันที่มีอายุอนฺมานเท่านั้น ถ้าจำอายุ
มิได้ หรือ

๒. เมื่อขาดจากการสมรสนั้น มีอายุครบ ๖๒ ปีบริบูรณ์ หรืออนฺมานเท่านั้น ถ้าจำอายุ
มิได้

ก่อนล่วงพ้นระยะเวลา ๓ เดือนเช่นนั้น ถ้าหญิงหม้ายในกรณี ๑ หรือ ๒ นั้นได้หลัง
โลหิตระดูแล้ว หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อได้เริ่มหลังโลหิตระดูครั้งที่ ๓

ถ้าหญิงหม้ายนั้นหลังโลหิตระดูมีครบกำหนดเช่นนั้นแล้ว หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับ
ชายอื่นได้ต่อเมื่อล่วงพ้นระยะเวลา ๓ เดือน นับแต่วันที่มีอายุครบ ๘๕ ปีบริบูรณ์ หรือวันที่มีอายุอนฺมาน
เท่านั้น ถ้าจำอายุมิได้ หรือ

(๓) คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

มาตรา ๑๔๘ ในระหว่างที่ภริยากุหย่าอยู่ในเขตอิตตะหฺหรือจอิตามมาตรา ๑๔๗ สามี
กลับคืนดีกับภริยากุหย่านั้น โดยสามีมิได้ประกอบพิธีรอยะฮ์กิตี หรือสามีเสพเมถุนนโรโทษกับภริยากุหย่า
นั้นก็ดี

(๑) สามีมิสิทธิรอยะฮ์ได้ภายในเขตอิตตะหฺหรือจอิ

(๒) ถ้าภริยากุหย่านั้นตั้งครรภ์ภายในเขตอิตตะหฺหรือจอิแล้ว ก่อนคลอดสามีมิสิทธิรอยะฮ์
ได้ทุกเมื่อ

(๓) เมื่อพ้นเขตอิตตะหฺหรือจอิแล้ว หรือเมื่อภริยากุหย่าคลอดบุตรซึ่งตั้งครรภ์ขึ้นภายใน
เขตอิตตะหฺหรือจอิแล้ว แล้วแต่กรณี สามีกลับคืนดีกับภริยากุหย่านั้น ได้แต่โดยพิธีสมรส

(๔) หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อ

ก. พ้นเขตอิตตะหฺอันเกิดแต่การที่สามีกลับคืนดีกับภริยากุหย่าโดยมิได้ประกอบพิธี
รอยะฮ์ หรือพ้นเขตอิตตะหฺอันเกิดแต่การที่สามีเสพเมถุนนโรโทษ ตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒)

โดยอนโถม นับแต่วันเลิกจากการอยู่ร่วมกับสามีคู่หย่า การเสพเมถุนกับสามีคู่หย่าครั้งหลังที่สุด ถ้ามิได้อยู่ร่วม หรือการเสพเมถุนนรีโทษครั้งหลังที่สุด แล้วแต่กรณีกำหนดเขตอิตตะหรือจี้ที่ยังไม่สุดสิ้นนั้นให้ เป็นอันระงับไปหรือ

ข. คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์ มิเลือกกว่าครรภ์นั้นจะตั้งเมื่อใด

การคืนดีของสามีภริยาตามมาตรานี้ ให้วินิจฉัยตามพฤติการณ์และการปฏิบัติของสามี ภริยา เช่น ระหว่างเป็นภริยาได้อยู่ร่วมเรือนหลังเดียวกัน เมื่อขาดจากการสมรสแล้ว ยังคงอยู่ร่วม เช่นเดิมเช่นนี้ ให้ถือว่าเป็นการคืนดีเพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้

มาตรา ๑๔๙ ในระหว่างที่ภริยากู่หย่าอยู่ในเขตอิตตะห่าอิน ตามมาตรา ๑๔๗ ถ้า

(๑) สามีกลับคืนดีกับภริยากู่หย่านั้นโดยมิได้ประกอบพิธีสมรส

ก. สามีภริยากู่หย่านั้นสมรสกันใหม่ได้ทุกเมื่อ ภายในบังคับบัญญัติแห่งมาตรา ๑๒๑

และ ๑๒๗

ข. หญิงนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะห่าอินนั้นแล้ว

ค. ถ้าหญิงนั้นตั้งครรภ์กับสามีคู่หย่าภายหลังที่กลับคืนดีกันโดยมิได้ประกอบพิธีสมรส

หากตั้งครรภ์

๑. ภายในเขตอิตตะห่าอินแล้ว กำหนดเขตอิตตะห่าอินตามมาตรา ๑๔๗ (๑)

หรือ (๒) แล้วแต่กรณีเป็นอันหยุดจนกว่าจะได้คลอดแล้ว จึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่ หญิงนั้น จะสมรสกับชายอื่นได้ต่อเมื่อคลอดแล้ว และพ้นเขตอิตตะห่าอินเท่าที่เหลืออยู่ซึ่งนับแต่เมื่อคลอดนั้น แล้ว

๒. เมื่อพ้นเขตอิตตะห่าอินแล้ว ไม่อยู่ในบังคับบัญญัติแห่งหมวดนี้ หญิงนั้นสมรส กับชายอื่นได้ทุกเมื่อ

(๒) สามีเสพเมถุนนรีโทษกับภริยากู่หย่านั้น

ก. สามีภริยากู่หย่านั้นสมรสกันใหม่ได้ทุกเมื่อ ภายในบังคับบัญญัติแห่งมาตรา ๑๒๑

และ ๑๒๗

ข. หญิงนั้นจะสมรสกับชายอื่นได้ ต่อเมื่อ

๑. พ้นเขตอิตตะห่าอินเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒)

โดยอนโถม แล้วแต่กรณี นับแต่การเสพเมถุนนรีโทษครั้งหลังที่สุด กำหนดเขตอิตตะห่าอินที่ยังไม่ สุดสิ้นนั้นให้ เป็นอันระงับไป หรือ

๒. คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์ มิเลือกกว่าครรภ์นั้นจะตั้งเมื่อใด

มาตรา ๑๕๐ ในกรณีที่ชายเสพเมถุนนรีโทษกับหญิงโสดซึ่งมิได้อยู่ในระหว่างเขต อิตตะห่าใด ถ้า

(๑) ชายผู้เดียวเสพเมถุนนรีโทษแล้ว หญิงนั้นจะสมรสกับ

ก. ชายผู้เสพเมถุนนรีโทษนั้นได้ทุกเมื่อ

ข. ชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะห่ออันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่การเสพเมถุนนโรโทษครั้งหลังที่สุด หรือเมื่อคลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

(๒) ชายผู้หนึ่งเสพเมถุนนโรโทษแล้ว ภายหลังมีชายอีกผู้หนึ่งหรือหลายคนเสพเมถุนนโรโทษเช่นกันอีก เมื่อชายใดเสพเมถุนนโรโทษก่อน ให้คำนวณอิตตะห่ออันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษของชายนั้นก่อน และคำนวณอิตตะห่ออันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษของชายนอกนั้นต่อไปโดยลำดับ เว้นแต่หญิงนั้นตั้งครรภ์กับชายที่เสพเมถุนนโรโทษหลังคนใดคนหนึ่ง กำหนดอิตตะห่ออันเกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนโรโทษก่อนเป็นอันหยุดจนกว่าจะได้คลอดแล้ว จึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่ และคำนวณอิตตะห่ออันเกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนโรโทษนอกนั้นต่อไปโดยลำดับ จนกว่าจะสุดสิ้นสุดแต่มีชายเสพเมถุนนโรโทษมากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี หญิงนั้นจะสมรสกับ

ก. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษก่อนได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะห่ออันเกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนโรโทษหลังแล้ว

ข. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษหลังได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะห่ออันเกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนโรโทษก่อนแล้ว

ค. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษท่ามกลาง หรือชายอื่นได้ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะห่ออันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษทั้งสิ้นแล้ว

กำหนดเขตอิตตะห่ออันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษใน (๒) นั้น ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๑ ในระหว่างที่หญิงหม้ายอยู่ในเขตอิตตะห่อหรือจี้ตามมาตรา ๑๔๗ ชายเสพเมถุนนโรโทษกับหญิงหม้ายนั้น

(๑) ถ้าหญิงหม้ายนั้นมิได้ตั้งครรภ์ สามีกลับคืนดีกับภริยากูหย่าโดยพิธีรอยะอ์ภายในเขตอิตตะห่อหรือจี้นั้นได้แต่ห้ามมิให้สัมผัสหรือเสพเมถุนจนกว่าจะพ้นเขตอิตตะห่ออันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลมแล้วแต่กรณี นับแต่วันรอยะอ์ กำหนดเขตอิตตะห่อหรือจี้ที่ยังไม่สุดสิ้นนั้นให้เป็นอันระงับไป

(๒) ถ้าหญิงหม้ายนั้นตั้งครรภ์ กับ

ก. สามีก่อนขาดจากการสมรส หากยังไม่คลอดสามีกลับคืนดีกับภริยากูหย่าโดยพิธีรอยะอ์ได้ แต่ห้ามมิให้สัมผัสหรือเสพเมถุนจนกว่าจะพ้นเขตอิตตะห่ออันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่เมื่อคลอดแล้ว

ข. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษภายในเขตอิตตะห่อหรือจี้ กำหนดอิตตะห่อหรือจี้ตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) แล้วแต่กรณี เป็นอันหยุดจนกว่าหญิงหม้ายนั้นได้คลอดแล้ว จึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่นับแต่เมื่อคลอดแล้ว ก่อนที่กำหนดอิตตะห่อหรือจี้นั้นสุดสิ้นลง แม้จะเป็นระหว่างที่กำหนดอิตตะห่อหรือจี้จะหยุดหยุดอยู่ที่ใด สามีกลับคืนดีกับภริยากูหย่านั้นโดยพิธีรอยะอ์ได้ แต่ถ้าได้คืนดีก่อนคลอด ห้ามมิให้สัมผัสหรือเสพเมถุนจนกว่าจะได้คลอดแล้ว

ถ้าหญิงหม้ายนั้นตั้งครรภ์เมื่อพ้นเขตอิตตะหรือจี้แล้ว สามีไม่มีสิทธิรอยะอ์

(๓) หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับ

ก. สามีได้ ถ้าสามีมิได้รอยะอ์ภายในเขตอิตตะหรือจี้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรือจี้อันเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษตามมาตรา ๑๔๗ โดยอนุโลมแล้ว

ข. ชายผู้เสพเมถุนนรีโทษได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรือจี้แล้ว

ค. ชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรือจี้ และพ้นเขตอิตตะหรือจี้อันเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษตามมาตรา ๑๔๗ โดยอนุโลมแล้ว

มาตรา ๑๕๒ ในระหว่างที่หญิงหม้ายอยู่ในเขตอิตตะหรือจี้ตามมาตรา ๑๔๗ เมื่อสามีคู่หย่าหรือชายอื่นได้เสพเมถุนนรีโทษกับหญิงหม้ายนั้นแล้ว ภายหลังชายอื่น หรือสามีคู่หย่าได้เสพเมถุนนรีโทษกับหญิงหม้ายนั้นเช่นกันอีก แล้วแต่กรณี มิเลือกกว่าสามีและหรือชายอื่นจะได้เสพเมถุนนรีโทษก่อนหรือหลัง

(๑) ถ้าหญิงหม้ายนั้นมิได้ตั้งครรภ์ หากเป็นกรณีเสพเมถุนนรีโทษซ้อนกันเช่นนั้น ระหว่าง

ก. ชายอื่นผู้เดียวและสามีคู่หย่าแล้ว การกลับคืนดีโดยพิธีรอยะอ์ของสามีภริยาก่อนหน้านั้นให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๑ (๑) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข. ชายอื่นตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปก็ดี หรือสามี และชายอื่นตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปก็ดี การกลับคืนดีโดยพิธีรอยะอ์ของสามีภริยาก่อนหน้านั้นให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๑ (๑) มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยคำนวณอิตตะหรือจี้ที่เกิดแต่การที่ชายอื่นเสพเมถุนนรีโทษแต่ละคนนั้นเป็นลำดับไป จนกว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมถุนนรีโทษมากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี

(๒) ถ้าหญิงหม้ายนั้นตั้งครรภ์กับสามีก่อนขาดจากการสมรส หากเป็นกรณีเสพเมถุนนรีโทษซ้อนกันเช่นนั้น ระหว่าง

ก. ชายอื่นผู้เดียวและสามีคู่หย่าแล้ว การกลับคืนดีโดยพิธีรอยะอ์ของสามีภริยาก่อนหน้านั้นให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๑ (๒) ก. มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ข. ชายอื่นตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปก็ดี หรือสามีและชายอื่นตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปก็ดี การกลับคืนดีโดยพิธีรอยะอ์ของสามีภริยาก่อนหน้านั้นให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๑ (๒) ก. มาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยคำนวณอิตตะหรือจี้ที่เกิดแต่การที่ชายอื่นเสพเมถุนนรีโทษแต่ละคนนั้นเป็นลำดับไปจนกว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมถุนนรีโทษมากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี

(๓) ถ้าหญิงหม้ายนั้นตั้งครรภ์โดยการเสพเมถุนนรีโทษกับ

ก. สามีภายในเขตอิตตะหรือจี้ ก่อนคลอดสามีกลับคืนดีกับภริยาก่อนหน้านั้นโดยพิธีรอยะอ์ได้ทุกเมื่อ เมื่อคลอดแล้วให้คำนวณอิตตะหรือจี้ที่เกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนรีโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี ไปจนกว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมถุนนรีโทษมากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี สามีจะสัมผัสหรือเสพเมถุนกับภริยานั้นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรือจี้เช่นนี้แล้ว

ถ้าหญิงหม้ายนั้นตั้งครรภ์เมื่อพ้นเขตอิตตะหรือจี้แล้ว สามีไม่มีสิทธิรอยะอ์

ข. ชายอื่นภายในเขตอิตตะหรีหรือจี การกลับคืนดีโดยพิธีรอยะธของสามภริยาก่อน ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๑ (๒) ข. มาใช้บังคับโดยอนุโลม เว้นแต่เมื่อสุดสิ้นกำหนดเขตอิตตะหรีหรือจีที่เหลืออยู่แล้ว ให้คำนวณอิตตะหรีอันเกิดแต่การที่สามีเสพเมถุนนโรโทษก่อน มิเลือกว่าสามีจะได้เสพเมถุนนโรโทษก่อนหรือหลังชายอื่นและคำนวณอิตตะหรีอันเกิดแต่การที่ชายอื่นเสพเมถุนนโรโทษต่อไป โดยลำดับจนกว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมถุนนโรโทษมากหรือน้อยคนแล้วแต่กรณี ถ้า

๑. มีชายเสพเมถุนนโรโทษผู้เดียว สามีจะสัมผัสหรือเสพเมถุนได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว

๒. มีชายเสพเมถุนนโรโทษตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป สามีจะสัมผัสหรือเสพเมถุนได้ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรีอันเกิดแต่การที่สามีและหรือชายอื่นเสพเมถุนนโรโทษทั้งสิ้นแล้ว

(๔) หญิงนั้นจะสมรสกับ

ก. สามีกุหย่าได้ ถ้าสามีมิได้รอยะธภายในเขตอิตตะหรีหรือจี ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรีอันเกิดแต่การที่สามีและหรือชายอื่นเสพเมถุนนโรโทษทั้งสิ้นแล้ว

ข. ชายที่เสพเมถุนนโรโทษก่อนได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรีหรือจี และเขตอิตตะหรีอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนโรโทษหลังแล้ว

ค. ชายที่เสพเมถุนนโรโทษหลังได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรีหรือจี และเขตอิตตะหรีอันเกิดแต่การที่ชายเสพเมถุนนโรโทษก่อนแล้ว

ง. ผู้เสพเมถุนนโรโทษท่ามกลาง หรือชายอื่นได้ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรีหรือจี และเขตอิตตะหรีอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษทั้งสิ้นแล้ว

มาตรา ๑๕๓ ในระหว่างที่หญิงหม้ายอยู่ในเขตอิตตะหรีบาอินตามมาตรา ๑๔๗ ชายเสพเมถุนนโรโทษกับหญิงหม้ายนั้น ถ้าหญิงหม้ายนั้น

(๑) มิได้ตั้งครรภ์ หญิงนั้นจะสมรสกับ

ก. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษนั้นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรีบาอิน

ข. สามีกุหย่า ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๒๑ และ ๑๒๗ หรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรีบาอิน และพ้นเขตอิตตะหรีอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่การเสพเมถุนนโรโทษครั้งหลังที่สุด

(๒) ตั้งครรภ์ หากตั้งครรภ์กับ

ก. สามีก่อนขาดจากการสมรส หญิงนั้นจะสมรสกับ

๑. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว

๒. สามีกุหย่า หรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว และพ้นเขตอิตตะหรีอันเกิดแต่การเสพเมถุนนโรโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่เมื่อคลอดแล้ว

ข. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษภายในเขตอิตตะหรีบาอินแล้ว กำหนดอิตตะหรีบาอินเป็นอันหยุดจนกว่าจะได้คลอดแล้วจึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่ หญิงนั้นจะสมรสกับ

๑. สามีกุหย่าได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว

๒. ชายผู้เสพเมถุนนโรโทษ หรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหรีบาอินเท่าที่เหลืออยู่นั้น

แล้ว

ค. ชายผู้เสพเมถุนนรีโทษเมื่อพ้นเขตติดต่ห่าอินแล้ว หญิงนั้นจะสมรสกับ

๑. ชายผู้เสพเมถุนนรีโทษนั้นได้ทุกเมื่อ
๒. สามีกู่หย่าหรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว

กรณีตาม (๑) และ (๒) ถ้าชายอื่นที่เสพเมถุนนรีโทษมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปแล้ว มีเลือกกว่าจะเป็นสามีกู่หย่าหรือมีไซ ให้คำนวณติดต่ห่าอินเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษของชายเหล่านั้น แต่ละคนโดยลำดับจนกว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมถุนนรีโทษมากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี การสมรสของหญิงหม้ายนั้นให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๐ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

กำหนดเขตติดต่ห่าอินเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษในมาตรานี้ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๔ ในกรณีที่ชายเสพเมถุนนรีโทษกับหญิงมีสามี ถ้าหญิงนั้น

(๑) ไม่มีครรภ์ หญิงนั้นจะสัมผัสหรือเสพเมถุนกับสามีได้ ต่อเมื่อพ้นเขตติดต่ห่าอินเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่การเสพเมถุนนรีโทษครั้งหลังที่สุด

(๒) ตั้งครรภ์กับสามี หากตั้งครรภ์

ก. ก่อนชายเสพเมถุนนรีโทษ หญิงนั้นจะสัมผัสหรือเสพเมถุนกับสามีได้ ต่อเมื่อคลอดแล้ว และพ้นเขตติดต่ห่าอินเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี นับแต่เมื่อคลอดแล้ว

ข. ภายหลังชายเสพเมถุนนรีโทษ ตั้งแต่

๑. ภายในเขตติดต่ห่าอินเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษตาม (๑) แล้ว กำหนดติดต่ห่าอินเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษนั้นเป็นอันหยุดจนกว่าจะได้คลอดแล้ว จึงให้คำนวณต่อไปใหม่เท่าที่เหลืออยู่ หญิงนั้นจะสัมผัสหรือเสพเมถุนกับสามีได้ต่อเมื่อได้คลอดแล้ว และพ้นเขตติดต่ห่าอินเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษเท่าที่เหลืออยู่นั้นนับแต่เมื่อคลอดแล้ว

๒. เมื่อพ้นเขตติดต่ห่าอินเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษแล้ว หญิงนั้นสัมผัสหรือเสพเมถุนกับสามีได้ทุกเมื่อ

(๓) ตั้งครรภ์กับชายที่เสพเมถุนนรีโทษ หญิงนั้นจะสัมผัสหรือเสพเมถุนกับสามีได้ต่อเมื่อคลอดแล้ว

กรณีตาม (๑) (๒) และ (๓) นั้น ถ้าชายที่เสพเมถุนนรีโทษมีจำนวนตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปแล้ว ให้คำนวณติดต่ห่าอินเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษของชายเหล่านั้นแต่ละคนต่อไปโดยลำดับจนกว่าจะสุดสิ้น สุดแต่มีชายเสพเมถุนนรีโทษมากหรือน้อยคน แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๕ ในกรณีที่ชายเสพเมถุนนรีโทษกับหญิงมีสามี และต่อมาหญิงนั้นได้ขาด

การสมรสจากสามีภายในเขตอิตตะหันธ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษตามมาตรา ๑๔๗ โดยอนุโลม
ถ้าหญิงหม้ายนั้น

(๑) มิได้เคยเสพเมถุนกับสามีเลย หญิงหม้ายนั้นจะสมรสกับ

ก. ชายที่เสพเมถุนนรีโทษนั้นได้ทุกเมื่อ

ข. สามีคู่หย่า หรือชายอื่นได้ ต่อเมื่อพ้นเขตอิตตะหันธ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษตาม
มาตรา ๑๔๗ โดยอนุโลม

(๒) เคยเสพเมถุนกับสามีแล้ว ถ้าหญิงหม้ายนั้น

ก. มิได้ตั้งครรภ์ หรือตั้งครรภ์กับสามีก่อนชายเสพเมถุนนรีโทษ ให้คำนวณอิตตะหันธ์
อันเกิดแต่การขาดจากการสมรสตามมาตรา ๑๔๗ ก่อน และคำนวณอิตตะหันธ์อันเกิดแต่การที่ชายเสพ
เมถุนนรีโทษตามมาตรา ๑๔๗ (๑) หรือ (๒) โดยอนุโลม แล้วแต่กรณี ในภายหลัง

ข. ตั้งครรภ์กับผู้เสพเมถุนนรีโทษ ให้คำนวณอิตตะหันธ์อันเกิดแต่การเสพเมถุนนรีโทษ
ก่อน และคำนวณอิตตะหันธ์อันเกิดแต่การขาดจากการสมรสภายหลังคลอด

การกลับคืนดีกับสามี หรือสมรสกับชายผู้เสพเมถุนนรีโทษ หรือชายอื่นตาม (๒) นี้
ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๑๕๖ ในกรณีที่การสมรสไม่สมบูรณ์ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๓ เมื่อมีกรณี
เกี่ยวกับอิตตะหันธ์เกิดขึ้นเช่นชายตายในระหว่างอยู่ร่วม หรือในเขตอิตตะหันธ์หรือจี้คดี ชายหญิงนั้นต้องขาด
จากการสมรสตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๓ วรรคหลัง ถ้าชายหญิงนั้นได้เสพเมถุนก่อนที่ฝ่ายชายได้
ทราบถึงความไม่สมบูรณ์นั้นก็ดี หรือมีการเสพเมถุนนรีโทษก็ดีให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๖
ถึง ๑๕๕ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๗ กำหนดหลังโลหิตระดู หรือกำหนดเวลาล่วงพ้นตามความในบทบัญญัติ
แห่งมาตรา ๑๔๖ และ ๑๔๗ ถ้าหญิงหม้ายนั้นเป็นทาส ให้ลดกำหนดหลังโลหิตระดูน้อยลงกว่ากำหนด
นั้น ๑ ครั้ง หรือลดกำหนดเวลาล่วงพ้นลงกึ่งหนึ่ง แล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๕๘ กำหนดเวลาตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๖ และ ๑๔๗ ถ้ามีใช้
กรณีที่เริ่มนับแต่วันต้นเดือน ให้คำนวณโดยเอาจำนวนวันในเดือนสุดท้ายบวกกับวันที่นับแล้วในเดือน
แรกให้ได้ ๓๐ วันเต็ม

มาตรา ๑๕๙ การหลังโลหิตระดู การหลังโลหิตเนื่องแต่การคลอด หรือการคลอด
โดยชอบด้วยหลักกฎหมายนี้

(๑) การหลังโลหิตระดูโดยปกติแต่ละครั้ง

ก. ต้องไม่ต่ำกว่า ๑ วัน ๑ คินบริบูรณ์โดยหลังติดต่อกัน ในระหว่าง ๑๕ วัน ๑๕ คิน
จะได้หลังก็ครั้งก็ตามพึงถือว่าเป็นการหลังโลหิตระดูครั้งเดียวเท่านั้น ถ้าหลังเกินกว่า ๑๕ วัน ๑๕ คิน

ให้ถือเป็นโลหิตระดูเพียงเท่าที่หลังใน ๑๕ วัน ๑๕ คินบริบูรณ์ และในกรณีเช่นนี้ถือว่าการหลังโลหิตระดูสุดสิ้นเพียงวันที่ครบ ๑๕ วัน ๑๕ คินนั้น

ข. ต้องเว้นระยะเวลาห่างกันไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน ๑๕ คินบริบูรณ์ นับแต่วันสุดสิ้นแห่งการหลังโลหิตระดูตามความในวรรค ก.

(๒) การหลังโลหิตเนื่องแต่การคลอด

ก. ต้องเป็นโลหิตตั้งแต่ ๑ หยดขึ้นไป และหลังภายใน ๑๕ วัน ๑๕ คิน นับแต่วันคลอด เมื่อได้หลังเช่นนี้แล้ว โลหิตที่หลังต่อไปภายใน ๖๐ วัน ๖๐ คินนับแต่วันคลอด ให้ถือว่าเป็นโลหิตเนื่องแต่การคลอดทั้งสิ้น เว้นแต่จะได้มีการหยุดหลังเป็นเวลาถึง ๑๕ วัน ๑๕ คินบริบูรณ์ โลหิตที่หลังภายหลังที่ได้หยุดเช่นนี้ แม้จะหลังภายในเวลา ๖๐ วัน ๖๐ คินนับแต่วันคลอด ก็ไม่นับว่าเป็นโลหิตเนื่องแต่การคลอด

ข. มีให้ถือว่าโลหิตซึ่งติดตัวทารกที่คลอด เป็นโลหิตที่หลังเนื่องแต่การคลอด

(๓) การคลอด อย่างต่ำที่สุดต้องเป็นก้อนเนื้อ

มาตรา ๑๖๐ กรณีพิพาทตั้งที่ระบุไว้ในมาตรานี้ให้ฟังคำหญิง เว้นแต่มีผู้คัดค้านจะฟังได้ต่อเมื่อหญิงสาบานแล้ว

(๑) การหลังโลหิตระดูตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๕๙ (๑) ถ้าหญิงนั้นบรรลุนิติภาวะแล้ว

(๒) การมิได้เคยหลังโลหิตระดูตั้งแต่กำเนิด

(๓) การคลอด ถ้าตั้งครรภ์มากกว่า ๘๐ วัน

มาตรา ๑๖๑ กรณีพิพาทเกี่ยวกับการล่วงพ้นระยะเวลาดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๕๗ (๒) ให้ฟังคำหญิงหม้าย เว้นแต่มีผู้คัดค้าน ให้ทั้ง ๒ ฝ่ายนำสืบ ถ้า

(๑) ฝ่ายใดไม่มีพยาน ให้ฝ่ายมีพยานนำสืบฝ่ายเดียว

(๒) ทั้ง ๒ ฝ่ายไม่มีพยาน ให้หญิงหม้ายสาบาน ถ้าสาบานได้ให้ฟังตามคำหญิงหม้ายนั้น และห้ามมิให้อีกฝ่ายหนึ่งสาบาน ถ้าหญิงหม้ายยินยอมสาบาน เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งสาบานได้ให้ฟังตามคำสาบานนั้น ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมสาบานให้ฟังตามคำหญิงหม้าย

หมวด ๔

การอุปการะเลี้ยงดูในระหว่างอิตตะห์

มาตรา ๑๖๒ ในระหว่างอิตตะห์ซึ่งเกิดแต่การตายของสามีก่อนขาดจากการสมรส หญิงหม้ายนั้นมีสิทธิในอุปการะเลี้ยงดูเฉพาะเคหะสถานตามบทบัญญัติในมาตรา ๖๓ (๗) อย่างเดียวจาก

กองทรัพย์มรดกของสามีจนกว่าจะฟื้นเขตอิตตะห์ หรือจนกว่าจะคลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

มาตรา ๑๖๓ ในระหว่างอิตตะห์หรือจี้หรืออิตตะห์บาอิน เมื่อภริยากู้หย่าเคารพต่อสามี ตั้งที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๒ (๒) ก. แล้ว ถ้า

(๑) เป็นอิตตะห์หรือจี้ หรืออิตตะห์บาอินและภริยากู้หย่ามีครรภ์ ให้สามีอุปการะเลี้ยงดู ภริยากู้หย่านั้นตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๓ เว้นแต่เครื่องสำอาง

(๒) เป็นอิตตะห์บาอินและภริยากู้หย่าไม่มีครรภ์ ให้สามีอุปการะเลี้ยงดูภริยากู้หย่านั้น เฉพาะเคหะสถานตามบทบัญญัติในมาตรา ๖๓ (๓) อย่างเดียว

(๓) สามีตายภายในเขตอิตตะห์บาอินและภริยากู้หย่ามีครรภ์ ภริยากู้หย่านั้นมีสิทธิใน อุปการะเลี้ยงดูจากกองทรัพย์มรดกของสามีจนกว่าได้คลอดแล้ว ให้อภรรยาเป็นผู้จ่าย แล้วแต่ภริยา กู้หย่านั้นจะเลือกเสียให้เป็นผู้จ่าย หากสามีตายภายในเขตอิตตะห์อื่นนอกจากเช่นว่านี้ ภริยากู้หย่าคงมี สิทธิในอุปการะเลี้ยงดูเฉพาะเคหะสถานอย่างเดียว จนกว่าจะฟื้นเขตอิตตะห์ หรือจนกว่าได้คลอดแล้ว ถ้ามีครรภ์

หมวด ๕

พิธีรอยะฮ์

มาตรา ๑๖๔ รอยะฮ์ คือการกลับคืนผูกนิติสัมพันธ์สมรสของสามีในกรณีที่มีการขาดจาก การสมรสเป็นรื้อจี้โดยพิธีรอยะฮ์

มาตรา ๑๖๕ รอยะฮ์จะสมบูรณ์ต่อเมื่อ

(๑) สามี ตัวแทนของสามี หรือบิดาหรือปู่ของสามี ถ้าสามีวิกลจริตภายหลังขาดการ สมรสจากภริยา รอยะฮ์ภายในกำหนดเขตอิตตะห์ตามมาตรา ๑๔๗

(๒) การทำหนังสือรอยะฮ์ ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๘๓ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๓) การเปล่งวาจารอยะฮ์ ถ้า

ก. กล่าวโดยชัดแจ้ง และทราบความหมายของคำรอยะฮ์นั้น มีจำต้องกล่าวด้วยเจตนา รอยะฮ์

ข. กล่าวโดยมิชัดแจ้ง เช่นเคลือบคลุมหรือแก้งพูดไม่ชัด จำต้องกล่าวด้วยเจตนา รอยะฮ์

(๔) รอยะฮ์โดยมิได้ประกอบด้วยเงื่อนไขหรือเงื่อนไข

(๕) หญิงที่จะรอยะฮ์ได้นั้น ต้องเป็นภริยากู้หย่าของสามี

(๖) รอยะฮ์ลับหลังภริยากู้หย่า ให้ระบุนามภริยาที่รอยะฮ์ ถ้าภริยาที่ขาดจากการสมรสมี ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป

(๗) รอยะฮ์ต่อหน้าภริยากู้หย่า กล่าวแต่สรรพนามภริยากู้หย่าก็ได้

มาตรา ๑๖๖ รอยะอ์เป็นเอกสิทธิ์ของสามี สามีทรงสิทธิที่จะรอยะอ์ได้ฝ่ายเดียว มิจำต้อง
ได้รับความยินยอมจากภรรยา

เมื่อสามีรอยะอ์แล้ว ให้สามีภริยากู่นั้นกลับคืนสู่ฐานะเป็นสามีภริยากันเช่นเดิม นับแต่
ขณะรอยะอ์เป็นต้นไป

ลักษณะ ๕

ผู้บุพการีและผู้สืบสันดาน

หมวด ๑

บุตร

มาตรา ๑๖๗ ห้ามมิให้ถือว่าบุตรตั้งที่ระบุไว้ในมาตรานี้ เป็นบุตรของชายผู้เสพเมถุนกับหญิงผู้เป็นมารดาของบุตรนั้น

(๑) บุตรเกิดแต่ชายเสพเมถุนกับหญิง โดย

ก. ชายหญิงนั้นมิได้ประกอบพิธีสมรส หรือสามีภริยากู่หย่ามิได้กลับคืนดีกันโดยพิธีรอยะอ์ เว้นแต่บุตรที่เกิดแต่ชายผู้เสพเมถุนนिरโทษ ให้ถือว่าเป็นบุตรของชายนั้น หรือ

ข. ชายรู้อยู่แล้วว่าการสมรสเป็นโมฆะ และหญิงตั้งครรภ์ภายหลังการเสพเมถุนเช่นนั้น และ

(๒) บุตรเกิดภายหลังการสมรสและเสพเมถุนของชายหญิงไม่ถึง ๖ เดือนบริบูรณ์

มาตรา ๑๖๘ การรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรม ห้ามมิให้ถือว่าเป็นบุตรตามหลักกฎหมายนี้

หมวด ๒

อำนาจปกครองและอำนาจเลี้ยงดู

มาตรา ๑๖๙ ผู้ที่จะปกครองหรือผู้ที่จะเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ^๑ หรือผู้เยาว์ได้นั้น ต้องประกอบด้วยคุณสมบัติดังต่อไปนี้

(๑) เป็นอิสลามศาสนิก

(๒) ตั้งอยู่ในศีลธรรมอันดี

(๓) มีสติปัญญาเยี่ยงสามัญชน

(๔) อยู่ร่วมจังหวัดกับผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้น

(๕) ไม่เป็นทาส

(๖) ไม่เป็นโรคตั้งที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๑๑ (๑) และ

(๗) จักขยั้งเห็นพอใช้การได้

มาตรา ๑๗๐ อำนาจปกครองผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้นอยู่แก่บิดา ถ้าไม่มีบิดา หรือบิดาขาดคุณสมบัติอำนาจปกครองนั้นอยู่แก่ปู่ ถ้าไม่มีบุคคลเช่นนั้นหรือมีแต่ขาดคุณสมบัติอำนาจปกครองอยู่แก่มารดา ผู้ปกครองจะมอบอำนาจปกครองให้แก่ผู้ใดที่มีคุณสมบัติถูกต้องก็ได้

ถ้าไม่มีผู้ปกครองเช่นนั้น หรือมีแต่เป็นผู้ที่มีสมควรจะปกครองผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์ด้วยประการใดก็ดี ญาติของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ ผู้มีผลประโยชน์ได้เสีย หรืออัยการ มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้ปกครอง หรือถอดถอนผู้ปกครอง และตั้งผู้ปกครองใหม่ได้

^๑ คำว่า “ผู้ไร้ความสามารถ” ครอบคลุมสาระที่ศัพท์ในมาตรา ๒ (๑)

มาตรา ๑๓๑ ผู้ปกครองจำต้องมอบการดูแลเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ให้แก่ผู้มีอำนาจเลี้ยงดูโดยผู้ปกครองมีหน้าที่จ่ายค่าเลี้ยงดู และบริจาคข่าวสารเป็นทานในวันออกบวช ในนามของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ปีละ ๔ ลิตร

ในกรณีทั้ง ๒ นี้ถ้าผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์มีทรัพย์สินให้จ่ายจากทรัพย์สินนั้นได้ ถ้าผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ไม่มีทรัพย์สิน ให้จ่ายจากทรัพย์สินของผู้ปกครองเอง ถ้าผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์มีทรัพย์สินต้องด้วยเกณฑ์บริจาคทาน ผู้ปกครองมีหน้าที่ต้องเอาทรัพย์สินของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นบริจาคทาน

มาตรา ๑๓๒ อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้นอยู่แก่มารดา จนกว่าความไร้ความสามารถ หรือความเป็นผู้เยาว์นั้นสุดสิ้นลง เว้นแต่มารดา

- (๑) มีสามีใหม่ และสามีใหม่นั้นมิได้เป็นวลีอัครีอบของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้น
- (๒) ขาดคุณสมบัติ
- (๓) ย้ายไปอยู่ต่างจังหวัดกับที่ผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้นอยู่
- (๔) ไม่รับเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์นั้น
- (๕) สูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ หรือ
- (๖) ตาย

อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ในกรณีเช่นว่านี้ ตกให้แก่ญาติของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์โดยลำดับดังต่อไปนี้

๑. ยาย
๒. บิดา
๓. ย่า
๔. พี่หญิงน้องหญิง
๕. พี่หญิงน้องหญิงของมารดา
๖. บุตรหญิงของพี่หญิงน้องหญิง
๗. บุตรหญิงของพี่ชายน้องชาย
๘. พี่หญิงน้องหญิงของบิดา และ
๙. ชายซึ่งมีสิทธิได้รับมรดกผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์ตามลำดับชั้นในการรับมรดก

ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ เว้นแต่บิดา

ถ้าญาติผู้อยู่ในลำดับก่อนมียินยอมรับเลี้ยงดู ก็ให้ตกให้แก่ญาติผู้อยู่ในลำดับหลัง เฉพาะในเรื่องผู้เยาว์ ถ้าบิดาต้องการให้ผู้เยาว์ไปอยู่ด้วย ให้ถามความสมัครใจของผู้เยาว์ ถ้าผู้เยาว์สมัครใจก็ให้ไปอยู่กับบิดาโดยมิต้องอยู่กับมารดาหรือยาย ถ้าผู้เยาว์สมัครจะอยู่ทั้งกับบิดาและมารดาหรือยาย ให้ผู้เยาว์จับสลาก ถ้าผู้เยาว์ไม่สมัครจะอยู่ทั้ง ๒ ฝ่ายหรือมียินยอมจับสลากให้อยู่กับมารดาหรือยาย แล้วแต่กรณี

เมื่อผู้เยาว์เลือกอยู่กับบิดา มารดา หรือยายมีสิทธิติดต่อกับผู้เยาว์นั้นได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์ ถ้าผู้เยาว์นั้นป่วยลง บิดามียินยอมให้มารดา หรือยายพยาบาล มารดา หรือยาย แล้วแต่กรณี มีสิทธินำผู้เยาว์ไปพยาบาล ณ ที่บ้านหรือที่พักของตนได้ ถ้าไม่ตั้งอยู่ห่างไกลจากที่บ้านหรือที่พักของบิดาเกินสมควรซึ่งมีสะดวกแก่การเยี่ยมของบิดา

มาตรา ๑๗๓ ถ้าผู้มีสิทธิใช้อำนาจเลี้ยงดูในชั้นเดียวกันมีหลายคน

(๑) เมื่อมีสามารถตกลงกันได้ ให้จับสลาก

(๒) ญาติผู้ร่วมบิดามารดา มีสิทธิเหนือญาติผู้ร่วมแต่บิดา

มาตรา ๑๗๔ ถ้ามารดาของผู้ไร้ความสามารถ หรือผู้เยาว์ขาดการสมรสจากสามีใหม่ หรือญาติของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ซึ่งขาดคุณสมบัติกลับมีคุณสมบัติขึ้น อำนาจเลี้ยงดูผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นย่อมกลับไปอยู่แก่มารดาหรือญาติของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นแล้วแต่กรณี

มาตรา ๑๗๕ เมื่อผู้มีอำนาจปกครองหรือผู้มีอำนาจเลี้ยงดูเดินทางไปต่างถิ่นชั่วคราว และการเดินทางนั้นอาจมีภัย ให้ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์อยู่กับผู้มีอำนาจปกครอง หรือผู้มีอำนาจเลี้ยงดูฝ่ายที่อยู่ ณ ถิ่นที่อยู่

มาตรา ๑๗๖ เมื่อผู้มีอำนาจปกครองของผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ย้ายภูมิลำเนา จะเอาผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ไปด้วยก็ได้ แม้การย้ายภูมิลำเนานั้นอาจมีภัยก็ดี แต่ถ้การเอาไป เช่นนี้จะนำผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ไปในทางเสื่อมทราม เช่นเล่นการพนันแล้ว ผู้ปกครองเอาไปมิได้

มาตรา ๑๗๗ ผู้มีอำนาจเลี้ยงดูมีสิทธิห้ามมิให้ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ซึ่งเป็นหญิงไปหาผู้มีอำนาจปกครองได้ ถ้าผู้มีอำนาจปกครองมิจัดการรับส่งผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์นั้นตามประเพณี

มาตรา ๑๗๘ ผู้ไร้ความสามารถหรือผู้เยาว์ตาย ให้ผู้มีอำนาจปกครองจัดการทำศพนั้น ณ สุสานใดก็ได้ และต้องออกค่าใช้จ่ายในการทำศพถ้าผู้ตายไม่มีทรัพย์สินมรดก

หมวด ๓

ค่าน้ำนมและค่าเลี้ยงดูบุตร

มาตรา ๑๓๙ ภริยามีสิทธิเรียกร้องค่าน้ำนมที่บุตรดื่มและค่าเลี้ยงดูบุตรจากสามีได้ ต่อเมื่อได้ตกลงกับสามีหรือได้แจ้งให้ผู้ใดผู้หนึ่งทราบไว้ในกรณีที่มีสามารถตกลงกับสามีได้

มาตรา ๑๔๐ เว้นแต่สามีภริยาจะตกลงเป็นอย่างอื่น สิทธิเรียกร้องของภริยาตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๓๙ นั้น มีอยู่ตลอดไปจนกว่าบุตรนั้นจะมีอายุครบ

- (๑) ๒ ปีบริบูรณ์ ในกรณีเรียกร้องค่าน้ำนม หรือ
- (๒) ๗ ปีบริบูรณ์ ในกรณีเรียกร้องค่าเลี้ยงดู

มาตรา ๑๔๑ สามีมีสิทธิให้บุตรดื่มน้ำนมของหญิงอื่น ถ้าหญิงนั้น

- (๑) มิได้มีโรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ทารก
- (๒) มีน้ำนมมีคุณภาพมีต่ำกว่าของมารดาทารก และ
- (๓) มิได้เรียกร้องสินจ้าง หรือเรียกร้องต่ำกว่ามารดาทารก

ในกรณีเช่นว่านี้ ภริยาไม่มีสิทธิเรียกร้องค่าน้ำนมจากสามี ถ้าให้บุตรดื่มน้ำนม

มาตรา ๑๔๒ ในกรณีที่มารดาทารกและหญิงอื่นแต่ละฝ่ายมิได้มีโรคซึ่งอาจเป็นอันตรายแก่ทารกต่างสมัครให้ทารกดื่มน้ำนมโดยมิได้เรียกร้องสินจ้างหรือเรียกร้องเท่ากัน ให้ทารกดื่มน้ำนมมารดา

มาตรา ๑๔๓ ปริมาณค่าน้ำนมและค่าเลี้ยงดูบุตรนั้น ถ้า

- (๑) สามีภริยาตกลงไว้อย่างไร ให้เป็นไปตามที่ตกลงนั้น
- (๒) มิได้ตกลงไว้ ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์

หมวด ๔

ค่าอุปการะเลี้ยงดู

มาตรา ๑๔๔ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปจำต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาซึ่งไร้ทรัพย์สินภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ ถ้าผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปคนใดสามารถอุปการะเลี้ยงดูได้แล้ว ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปที่ห่างกว่าหมดหน้าที่

ในกรณีผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาเป็น

(๑) ชาย ถ้า

ก. ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ให้อุปการะเลี้ยงดูจนกว่าจะบรรลุนิติภาวะ

ข. บรรลุนิติภาวะแล้ว ให้อุปการะเลี้ยงดูแต่ผู้ทุพพลภาพมิสามารถหาเลี้ยงตนเองได้

(๒) หญิง ให้อุปการะเลี้ยงดูจนกว่าจะตกไปอยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของสามี

มาตรา ๑๘๕ ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมา จำต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปและภริยาของผู้สืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปนั้นซึ่งไร้ทรัพย์สิน ถ้าผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาคนใดสามารถอุปการะเลี้ยงดูได้แล้ว ผู้สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาที่ห่างกว่าหมดหน้าที่

มาตรา ๑๘๖ บุคคลมีจำต้องอุปการะเลี้ยงดูผู้อื่น เมื่อตนมิสามารถหาเลี้ยงตนเองและอุปการะเลี้ยงดูภริยาและบุตรตามสมควรแก่ฐานะได้

มาตรา ๑๘๗ ในกรณีฟ้องเรียกค่าอุปการะเลี้ยงดูตามบทบัญญัติแห่งหมวดนี้ ให้ศาลพิพากษาให้ค่าอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่วันพิพากษาเป็นต้นไป และตามจำนวนซึ่งศาลจะได้กำหนดไว้ในคำพิพากษา โดยคำนวณตามฐานะของทั้ง ๒ ฝ่ายและพฤติการณ์

บรรพ ๒

มรดก

ลักษณะ ๑

บทเบ็ดเสร็จทั่วไป

มาตรา ๑๘๘ เมื่ออิสลามศาสนิกผู้ใดตายและมีทรัพย์สินเป็นมรดก ทรัพย์สินของเจ้ามรดก ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมหรือทายาทซึ่งได้รับมอบหมายจากทายาทอื่น มีสิทธิรวบรวมและจำหน่าย มรดก

ถ้าไม่มีวลี หรือผู้จัดการมรดก หรือบุคคลเช่นว่านั้น ไร้ความสามารถ อยู่ห่างไกล มีสามารถจัดการมรดกได้ภายในเวลาอันสมควร หรือมิยินยอมจัดการมรดก และไม่มีทายาทที่ได้รับ มอบหมายแล้ว ทายาทคนใดคนหนึ่งจะร้องขอให้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกขึ้นก็ได้

วลี ผู้จัดการมรดก หรือทายาทจะแต่งตั้งตัวแทนให้จัดการแทนตนก็ได้

มาตรา ๑๘๙ วลี ผู้จัดการมรดก ทายาท หรือตัวแทนของบุคคลเช่นว่านั้นต้องการ จัดจำหน่ายมรดกไปโดยเร็วภายในเวลาอันสมควร และต้องจำหน่ายเป็นลำดับก่อนและหลังกันดังต่อไปนี้

- (๑) บริจาคทาน ถ้ามรดกนั้นต้องด้วยเกณฑ์บริจาคทาน
- (๒) ชำระค่าสินไหมทดแทนในการที่เจ้ามรดกประทุษร้ายต่อชีวิตหรือร่างกายบุคคล
- (๓) ใถทรัพย์สินที่เจ้ามรดกเอาประกันโดยจำนำ หรือจำนอง รวมทั้งชำระหนี้

ค่าซื้อทรัพย์สินด้วย

(๔) ใช้จ่ายในการทำศพบุคคลซึ่งเจ้ามรดกซึ่งเจ้ามรดกจำต้องอุปการะเลี้ยงดูภายใน บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๘๔ และมาตรา ๑๘๕ รวมทั้งศพภริยาของเจ้ามรดก มิเลือกกว่าอยู่กับ ด้วยกันฉันท์สามีภริยา หรืออยู่ในเขตอดิดะห์หรืออจีซึ่งตายก่อนเจ้ามรดกด้วย

- (๕) ใช้จ่ายในการทำศพเจ้ามรดก
- (๖) ชำระหนี้อื่น ๆ
- (๗) ปฏิบัติตามคำสั่งในพินัยกรรม และ
- (๘) แบ่งปันแก่ทายาท

มาตรา ๑๙๐ ค่าใช้จ่ายในการทำศพตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๘๙ (๔) และ (๕) นั้น ต้องไม่จ่ายให้สิ้นเปลืองเกินฐานะของเจ้ามรดกและไม่ต้องด้วยข้อห้ามตามอิสลามบัญญัติ ทั้งจะจ่าย ได้เพียง ๖ ประเภทต่อไปนี้

- (๑) ค่าน้ำและค่าอาบศพ
- (๒) ค่าผ้าห่อศพมิเกิน ๑ ชั้น
- (๓) ค่าโลงบรรจุศพ
- (๔) ค่าหามศพ
- (๕) ค่าฝังศพ และ
- (๖) ค่าที่ดินสำหรับฝังศพ

ถ้าวลี ทายาท ผู้รับพินัยกรรมหรือผู้จัดการมรดก หรือตัวแทนของบุคคลเหล่านั้น มีจัดการทำศพ หรือมีสามารถจัดการทำศพ อิสลามนิกผู้ใดผู้หนึ่งจะเข้าจัดการศพและจำหน่ายมรดก ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรานี้โดยลำพังก็ได้

มาตรา ๑๙๑ บุคคลตั้งระบบไว้ต่อไปนี้ ต้องห้ามมิให้รับมรดก เว้นแต่จะมีพินัยกรรม

(๑) สามีหรือภริยาแล้วแต่กรณี เมื่อปรากฏว่า

ก. การสมรสได้กระทำฝ่าฝืนเงื่อนไขแห่งการสมรส โดยมีค่านึงว่าได้เป็นไปโดยเจตนา หรือมิได้เจตนา หรือ

ข. ขาดจากการสมรสโดยประเภทยาอิน หรือรื้อจี้แต่พ้นเขตติดตะห้แล้ว

(๒) ทายาทผู้ซึ่งเมื่อเจ้ามรดกตายมิได้เป็นอิสลามศาสนิก หรือในกรณีที่เจ้ามรดก มิใช่เป็นอิสลามศาสนิก แม้ทายาทจะเป็นอิสลามศาสนิก

(๓) บิดาหรือบุตรแล้วแต่กรณี เมื่อปรากฏว่าการสมรสของบิดานั้น ได้กระทำโดยเจตนา ฝ่าฝืนเงื่อนไขแห่งการสมรส

(๔) ผู้ที่ฆ่าเจ้ามรดกตายโดยเจตนา มิได้เจตนาหรือโดยประมาทอย่างร้ายแรง โดยมีค่านึงว่าการฆ่านั้นจะชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ และ

(๕) ผู้ที่เป็นโจทก์ฟ้องกล่าวโทษเจ้ามรดกในคดีอาญาจนเจ้ามรดกต้องโทษถึงประหาร ชีวิต

ข้อเท็จจริงในกรณีตาม (๔) และ (๕) นั้น ให้ฟังตามข้อเท็จจริงในคดีอาญา ซึ่งคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่เป็นกรณีซึ่งมิสามารถดำเนินเป็นคดีอาญาได้ หรือเป็นกรณีซึ่ง ต้องห้ามตามกฎหมายมิให้ฟ้องร้องและเจ้าพนักงานมิได้ดำเนินคดีให้ จึงให้คู่กรณีนำสืบในคดีมรดก

มาตรา ๑๙๒ ทารกใดเกิดแต่ชายผู้เสพเมถุนนิรโทษกับหญิง ให้ทารกนั้นได้รับมรดก ในฐานะเป็นบุตรของชายและหญิงนั้น

มาตรา ๑๙๓ มรดกตั้งต่อไปนี้ ให้ตกทอดเป็นของแผ่นดิน คือ

(๑) ทรัพย์ที่ห้ามยึดถือตามอิสลามบัญญัติ เฉพาะสุนัข สุนัข และสุรา และ

(๒) ทรัพย์ซึ่งไม่มีผู้รับมรดก

มาตรา ๑๙๔ มรดกที่

(๑) ทายาทมิยินยอมรับและมีได้สละสิทธิให้แก่บุคคลใดให้ตกให้แก่บุคคลผู้มีสิทธิ ในมรดกทายาทนั้น เสมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นถึงแก่ความตายในเวลานั้น

(๒) ผู้รับพินัยกรรมมิยินยอมรับ ให้แบ่งปันแก่ทายาทของเจ้ามรดก

มาตรา ๑๙๕ ถ้าผู้มีสิทธิในมรดก โดยมีพินัยกรรมหรือไม่ก็ตาม ตายก่อนหรือตาย พร้อมกันกับเจ้ามรดก หรือมิสามารถทราบได้ว่าตายก่อนหรือหลัง ให้ถือว่าสิทธินั้นเป็นอันสูญสิ้นไป

ลักษณะ ๒

การแบ่งปันมรดกแก่ทายาท

มาตรา ๑๙๖ การแบ่งปันมรดกให้จำแนกออกเป็น ๓ ภาค ดังต่อไปนี้

- (๑) ภาคพินทุ ได้แก่ส่วนมรดกซึ่งตกได้แก่ทายาทตั้งที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๐๕
- (๒) ภาคอะซอบะห์ ได้แก่ส่วนมรดกที่เหลือจากภาคพินทุ หรือส่วนมรดกในกรณีที่ไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในภาคพินทุ ซึ่งตกได้แก่ทายาทตั้งที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๑๗
- (๓) ภาคชะวิลฮ์ฮาม ได้แก่ส่วนมรดกที่ไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในภาคพินทุและภาคอะซอบะห์ หรือส่วนมรดกที่เหลือจากภาคพินทุและไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในภาคอะซอบะห์ ซึ่งตกได้แก่ทายาทตั้งที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๒๒ และ ๒๒๕

มาตรา ๑๙๗ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๘๙ ก่อนที่จะแบ่งปันมรดกแก่ทายาท ให้คำนึงว่า เจ้ามรดกมีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคพินทุ ภาคอะซอบะห์ หรือภาคชะวิลฮ์ฮาม หรือไม่ ถ้า

- (๑) มีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคพินทุ ให้แบ่งปันมรดกภาคพินทุแก่ทายาทจำพวกนี้ก่อน ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะ ๓
- (๒) ไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคพินทุ หรือมีส่วนมรดกเหลือจากแบ่งปันแก่ทายาท เช่นว่านั้นและมีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์ จึงให้แบ่งปันมรดกภาคอะซอบะห์แก่ทายาทจำพวกนี้ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะ ๔
- (๓) ไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคพินทุและภาคอะซอบะห์ หรือมีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคพินทุและได้รับส่วนแบ่งมรดกแต่บางส่วนมิหมดกอง แต่ไม่มีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์ หากมีทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคชะวิลฮ์ฮามแล้ว จึงให้แบ่งปันมรดกภาคชะวิลฮ์ฮามแก่ทายาทจำพวกนี้ ภายในบังคับบทบัญญัติแห่งลักษณะ ๕

มาตรา ๑๙๘ ทารกในครรภ์ย่อมมีสิทธิได้รับมรดกตามส่วน เมื่อภายหลังเกิดมารอดอยู่ในการแบ่งปันมรดก ให้กันส่วนของทารกในครรภ์ไว้ตามส่วนที่เป็นคุณที่สุดแก่ทารกนั้น แต่เมื่อเกิดมาแล้วทารกมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งตามที่บัญญัติไว้ในหลักกฎหมายนี้เท่านั้น ส่วนที่เหลือหรือในกรณีที่ทารกนั้นมิได้เกิดมารอดอยู่ ให้แบ่งปันส่วนมรดกนั้น ๆ แก่ทายาทของเจ้ามรดก

มาตรา ๑๙๙ ในกรณีที่ปรากฏว่ามีทายาท หรือผู้รับพินัยกรรมผู้ใดสูญไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ และมีสามารถทราบได้ว่ายังมีชีวิตอยู่หรือตาย ให้กันส่วนแบ่งของผู้นั้น ไว้จนกว่าศาลจะได้มีคำสั่งแสดงว่าผู้นั้นถึงแก่ความตาย ตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๐ หรือจนกว่าผู้นั้นได้รับส่วนแบ่งของตนไปภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือนับแต่ผู้นั้นได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดกแต่อย่างไรก็ดีมิให้เกิน ๑๐ ปี

(๑) ถ้าผู้ที่สูญไปนั้นมิได้มารับส่วนแบ่งของตนไป ภายในกำหนดวรรคก่อน ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๙๔ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แล้วแต่กรณี

(๒) ถ้าผู้ที่สูญไปนั้นไม่มีทายาท ให้มรดกที่กินไว้้นตกให้แก่ทายาทอื่นของเจ้ามรดก

มาตรา ๒๐๐ ในขณะที่แบ่งปันมรดก ถ้าทายาทคนใดคนหนึ่งเป็นกะเทย ให้พิจารณาว่ากะเทยนั้นมีเพศใกล้เคียงทางเพศชายหรือเพศหญิง ถ้าใกล้เคียงทางเพศชายให้แบ่งปันแก่ทายาทในฐานะกะเทยนั้นเป็นชาย ถ้าใกล้เคียงทางเพศหญิง หรือไม่อาจอนุมานได้ว่าเป็นเพศใด ให้แบ่งปันมรดกแก่ทายาทในฐานะกะเทยนั้นเป็นหญิง

มาตรา ๒๐๑ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๔ การปันส่วนแบ่งมรดกในระหว่างทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคเดียวกัน หรือส่วนเดียวกัน ซึ่งมีตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ถ้าทายาทเหล่านั้นเป็น

(๑) ชายทั้งสิ้น หรือหญิงทั้งสิ้น ให้ได้รับส่วนแบ่งคนละเท่ากัน

(๒) ชายบ้าง หญิงบ้าง ให้ชายได้รับส่วนแบ่งคนละ ๒ ส่วน หญิงได้รับส่วนแบ่งคนละ ๑

ส่วน

มาตรา ๒๐๒ ถ้าเจ้ามรดก

(๑) มี บุตรชาย บรรดาหลานทั้งสิ้นและผู้สืบสายโลหิตจากหลาน ไม่มีสิทธิในมรดกเลย

(๒) มีบิดา ปู่และย่าของเจ้ามรดกไม่มีสิทธิในมรดกเลย

(๓) มีมารดา ย่าและยายของเจ้ามรดกไม่มีสิทธิในมรดกเลย

ส่วนดาไม่มีสิทธิในมรดกภาคพี่ดูแลและภาคอะช่ออะหะ คงมีสิทธิแต่ในมรดก

ภาคชะวิลฮ์ฮาม

ให้นำบทบัญญัติแห่งมาตรานี้ใช้บังคับแก่ผู้สืบสายโลหิตอื่น ๆ ได้ตลอดไปในการทำงานนี้มีขาดสายโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐๓ ในกรณีที่หลักกฎหมายนี้บัญญัติว่า

(๑) ปู่ ย่า ตา หรือยายมีสิทธิได้รับมรดกนั้นให้ปู่ทวด ย่าทวด ตาทวด ยายทวด หรือชายหญิงผู้สืบสายโลหิตของบุคคลเช่นว่านั้นตามสายที่เป็นชายหรือหญิง แล้วแต่กรณีโดยตรงขึ้นไป มีขาดสายมีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้ ในเมื่อไม่มี ปู่ ย่า ตา ยาย หรือปู่ทวด ย่าทวด ตาทวด ยายทวด หรือผู้สืบสายโลหิตที่สนิทกว่า แล้วแต่กรณี

(๒) หลานมีสิทธิได้รับมรดกนั้น ให้เหลน หรือผู้สืบสายโลหิตจากเหลนโดยตรงลงไป มีสิทธิได้รับมรดกแทนที่ได้ในเมื่อไม่มี หลานเหลน หรือผู้สืบสายโลหิตที่สนิทกว่า แล้วแต่กรณี

^{๑๗} คำว่า “มี” ครอบคลุมกระหัดพิพท์ในมาตรา ๒ (๒๒)

ลักษณะ ๓

การแบ่งส่วนมรดกภาคีรดุ

มาตรา ๒๐๔ การแบ่งส่วนมรดกภาคีรดุให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้

มาตรา ๒๐๕ ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคีรดุนั้นมี ๑๐ จำพวกดังต่อไปนี้

(๑) คู่สมรส

^{๔๔} คำว่า “ไม่มี” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๓)

- (๒) บิดามารดา
- (๓) บุตรหญิง
- (๔) หลาน^{๔๙} หญิง
- (๕) พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา
- (๖) พี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดา
- (๗) พี่น้องร่วมแต่มารดา
- (๘) ปู่^{๕๐}
- (๙) ย่า^{๕๑} และ
- (๑๐) ยาย^{๕๒}

มาตรา ๒๐๖ สามีหรือภริยา แล้วแต่กรณี มีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร^{๕๓} หรือผู้สืบสันดานสายชาย^{๕๔} ทายาทที่เป็น
 - ก. สามี ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๔
 - ข. ภริยา ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๘
- (๒) ถ้าเจ้ามรดกไม่มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชาย ทายาทที่เป็น
 - ก. สามี ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๒
 - ข. ภริยา ให้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๔

มาตรา ๒๐๗ บิดาและมารดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) ถ้าเจ้ามรดก
 - ก. มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชาย ให้บิดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖ ถ้าบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายนั้นเป็นหญิงทั้งสิ้น ให้บิดามีสิทธิในมรดกภาคอะชออะห์ด้วย ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ (๒) ก. นอกจากสิทธิในมรดกภาคฟิรดูนี้
 - ข. ไม่มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายแล้ว บิดาไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟิรดูนี้ แต่ให้มสิทธิในมรดกภาคอะชออะห์ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ (๒) ข.
- (๒) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย พี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดารวมกันตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป หรือมีสามีและมีบิดาด้วยแล้ว ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖ ถ้ามีภริยาและบิดา ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๔ ถ้าไม่มีทายาทเช่นว่านั้น ให้มารดาได้รับส่วนแบ่ง

^{๔๙} คำว่า “หลาน” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๐)

^{๕๐} เชิงอรรถที่ ๕๐ ๕๑ และ ๕๒ คำว่า “ปู่” ย่า และยาย ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒(๑๘)

^{๕๑} ดูเชิงอรรถที่ ๕๐

^{๕๒} ดูเชิงอรรถที่ ๕๐

^{๕๓} คำว่า “บุตร” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒(๑๙)

^{๕๔} คำว่า “ผู้สืบสันดานสายชาย” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๐)

๑ ใน ๓

มาตรา ๒๐๘ บุตรหญิงมีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรชาย ถ้ามีบุตรหญิง

(๑) คนเดียว ให้บุตรหญิงได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๒

(๒) ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ให้บุตรหญิงได้รับส่วนแบ่ง ๒ ใน ๓

ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรชายด้วย บุตรหญิงเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟิร์ดู แต่ให้สิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์ร่วมกับบุตรชาย

มาตรา ๒๐๙ หลานหญิงมีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรชาย และหลานชาย แต่มีบุตรหญิง ถ้ามี

(๑) คนเดียว ให้หลานหญิงได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖

(๒) ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป หลานหญิงไม่มีสิทธิในมรดกเลย

ถ้าเจ้ามรดกมีหลานชายด้วย หลานหญิงเช่นว่านั้นทั้งสิ้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟิร์ดู แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์ร่วมกับหลานชาย

มาตรา ๒๑๐ ถ้าเจ้ามรดกไม่มีบุตรชาย หลานชายและบุตรหญิงก็ไม่มีด้วย ให้หลานหญิงได้รับส่วนแบ่งดังนี้ ถ้ามีหลานหญิง

(๑) คนเดียว ให้หลานหญิงได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๒

(๒) ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ให้หลานหญิงได้รับส่วนแบ่ง ๒ ใน ๓

ถ้าเจ้ามรดกมีหลานชายด้วย หลานหญิงเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟิร์ดู แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์ ร่วมกับหลานชาย

มาตรา ๒๑๑ ถ้าเจ้ามรดกไม่มีบุตรและหลาน ให้เหลน ลี้อ^{๔๔} หรือผู้สืบสายโลหิตจาก ลี้อโดยตรงมาแล้วแต่กรณี ได้รับส่วนแบ่งมรดกโดยนำบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๐๘, ๒๐๙ และ ๒๑๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๑๒ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๔ วรรคสอง พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย บิดา ปู่ หรือ พี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดา ถ้ามีพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา

(๑) คนเดียว ให้พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๒

(๒) ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ให้พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาได้รับส่วนแบ่ง ๒ ใน ๓

ถ้าเจ้ามรดกมีพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาด้วย หรือมีปู่ซึ่งมีสิทธิในมรดกภาค

^{๔๔} คำว่า “ลี้อ” ดูบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา ๒ (๒๑)

อะชอบะห์ตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๑๕ พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิ
ในมรดกภาคฟิรดู แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอะชอบะห์ร่วมกับพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดา หรือ
ร่วมกับปู่ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๙ แล้วแต่กรณี

ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรชาย ชายผู้สืบสันดานสายชายหรือบิดาแล้ว พี่น้องชายหญิงร่วมบิดา
มารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกเลย

มาตรา ๒๑๓ พี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดก
ไม่มีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย บิดา ปู่ หรือพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดา

(๑) ถ้าไม่มีพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา ให้ได้รับส่วนแบ่งดังนี้

ก. มีพี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดาคนเดียว ให้ได้รับ ๑ ใน ๒

ข. มีพี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดาตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ให้ได้รับ ๒ ใน ๓

(๒) ถ้ามีพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา ให้ได้รับส่วนแบ่งดังนี้

ก. มีพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาคนเดียว ให้พี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดาได้รับ

๑ ใน ๖

ข. มีพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป พี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดา
ไม่มีสิทธิในมรดกเลย

ถ้าเจ้ามรดกมีพี่ชายน้องชายร่วมแต่บิดาด้วย หรือมีปู่ซึ่งมีสิทธิในมรดกภาคอะชอบะห์
ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๕ พี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดก
ภาคฟิรดู แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอะชอบะห์ร่วมกับพี่ชายน้องชายร่วมแต่บิดา หรือร่วมกับปู่ตามความ
ในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๙ แล้วแต่กรณี

ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรชาย ชายผู้สืบสันดานสายชาย บิดา หรือพี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดา
หรือมีพี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดาและมีบุตรหญิงหรือหลานหญิงด้วยแล้ว พี่น้องชายหญิงร่วมแต่บิดา
เช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกเลย

มาตรา ๒๑๔ พี่น้องร่วมแต่มารดามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตร
ผู้สืบสันดานสายชาย บิดาหรือปู่ ถ้ามีพี่น้องร่วมแต่มารดา

(๑) คนเดียว ให้พี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖

(๒) ตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ให้พี่น้องร่วมแต่มารดาได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๓

ถ้าเจ้ามรดกมีสามี มารดา ยาหรือยายคนใดคนหนึ่ง พี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาและ
พี่น้องร่วมแต่มารดาตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไปแล้ว ให้พี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดา หรือพี่หญิงน้องหญิง
ร่วมบิดามารดา ถ้ามี มีสิทธิในมรดกภาคฟิรดูร่วมกับพี่น้องร่วมแต่มารดาตามบทบัญญัติในมาตรานี้
แต่พี่น้องร่วมบิดามารดาเช่นว่านั้นไม่มีสิทธิในมรดกภาคอะชอบะห์ตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๑๒
ต่อไป

ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร ผู้สืบสันดานสายชาย บิดาหรือปู่แล้ว พี่น้องร่วมแต่มารดาเช่นว่านั้น

ไม่มีสิทธิในมรดกเลย

การปันส่วนแบ่งมรดกในระหว่างพี่น้องตามความในมาตรานี้ ให้ปันส่วนเท่ากัน
แต่ละคน มิเลือกว่าเป็นชายหรือหญิง

มาตรา ๒๑๕ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๙ และ ๒๒๐ ปู่มีสิทธิได้รับมรดก
ภาคนี้ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบิดา

(๑) ถ้าเจ้ามรดกมีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชาย ให้ปู่ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๖ ถ้าบุตร
หรือผู้สืบสันดานสายชายนั้นเป็นหญิงทั้งสิ้น ให้ปู่มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์ด้วย ตามความ
ในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ (๒) ก. นอกจากสิทธิในมรดกภาคฟิรดุนี

(๒) ถ้าเจ้ามรดกไม่มีบุตร หรือผู้สืบสันดานสายชายแล้ว ปู่ไม่มีสิทธิในมรดกภาคฟิรดุนี
แต่ให้มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๗ (๒) ข.

มาตรา ๒๑๖ ย่ามีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ๑ ใน ๖ ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบิดาและมารดา
ยายมีสิทธิได้รับมรดกภาคนี้ ๑ ใน ๖ ต่อเมื่อเจ้ามรดกไม่มีมารดา
ถ้าเจ้ามรดกไม่มีมารดา แต่มีย่าและยาย ให้ย่าและยายนั้นได้รับมรดกภาคนี้ ๑ ใน ๖

ร่วมกัน

ลักษณะ ๔

การแบ่งส่วนมรดกภาคอะซอบะห์

มาตรา ๒๑๗ ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์นั้นมี ๑๗ ลำดับ แต่ละลำดับ
มีสิทธิได้รับมรดกก่อนและหลัง ตามลำดับดังต่อไปนี้

(๑) บุตรชาย หรือชายผู้สืบสันดานสายชาย ในเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรชายคนใดคนหนึ่ง

เลย

(๒) บิดา ในเมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตรชาย หรือชายผู้สืบสันดานสายชาย ถ้าเจ้ามรดก ก. มีบุตรหญิง หรือหญิงผู้สืบสันดานสายชาย ให้บิดามีสิทธิในมรดกภาคไฟรดด้วย ตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๐๗ (๑) ก. นอกจากสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์นี้ ข. ไม่มีบุตรหญิง หรือหญิงผู้สืบสันดานสายชาย ให้บิดามีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์นี้ เท่านั้น ไม่มีสิทธิในมรดกภาคไฟรดตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๐๗ (๑) ข.

ถ้าเจ้ามรดกไม่มีบิดา แต่มีปู่ ให้ปรับมรดกภาคอะซอบะห์เช่นนั้นแทนที่บิดา และให้มีสิทธิหรือไม่มีสิทธิในมรดกภาคไฟรดตามความในบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๑๕ แล้วแต่กรณี

(๓) ทายาทอื่นอีก ๑๕ ลำดับนั้น ได้แก่บุคคลตั้งที่ระบุไว้ในมาตรา ๓๐ ตั้งแต่ (๓) ถึง (๑๗)

มาตรา ๒๑๘ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งสามมาตราต่อไปนี้ ตรีบาใดทายาทตั้งที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๑๗ ในลำดับก่อนยังมีชีวิตอยู่ ทายาทผู้ที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์เลย

ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์นั้น ได้รับมรดกภาคนี้เต็มทั้งภาค ถ้ามีทายาทผู้มีสิทธิหลายคนจึงให้แบ่งปันกันตามส่วน

มาตรา ๒๑๙ ถ้าผู้มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์ตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๑๕ และเจ้ามรดกมีพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาด้วย ให้พี่น้องเช่นนั้นได้รับมรดกภาคอะซอบะห์ร่วมกับและในลำดับเดียวกับปู่ด้วย โดยแบ่งส่วนกันดังนี้ คือ

(๑) ถ้ามีพี่น้องเป็นชาย ๑ คน หรือหญิง ๒ คน ให้ปู่ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๒
(๒) ถ้ามีพี่น้องเป็นชาย ๑ คน และหญิง ๑ คน หรือหญิง ๓ คน ให้ปู่ได้รับส่วนแบ่ง ๒ ใน ๕

(๓) ถ้ามีพี่น้องเป็นชายหรือหญิงกิตติจำนวนเป็นอย่างอื่น ให้ปู่ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๓ ส่วนมรดกซึ่งเหลือจากแบ่งให้ปู่ตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ให้ตกให้แก่พี่น้องของเจ้ามรดก

มาตรา ๒๒๐ ถ้าผู้มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์ตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๑๕ (๑) และเจ้ามรดกมีพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดา ทั้งผู้มีสิทธิในมรดกภาคไฟรดคนใดคนหนึ่งด้วย

(๑) ถ้าพี่น้องเช่นนั้นมิมีจำนวนตั้งระบุไว้ในวรรค ก. และ ข. ต่อไปนี้แล้ว ให้เอาส่วนแบ่งภาคไฟรด ๑ ใน ๖ ซึ่งผู้มีสิทธิควรได้นั้นรวมเข้ากับมรดกภาคอะซอบะห์ ได้จำนวนสุทธิเท่าใด ให้พี่น้องเช่นนั้นได้รับมรดกส่วนนี้ร่วมกับและในลำดับเดียวกับปู่โดยแบ่งส่วนกันดังต่อไปนี้ ถ้าพี่น้องเช่นนั้นเป็น

ก. ชาย ๑ คน หญิง ๑ คน และชาย ๑ คน หรือหญิงไม่เกิน ๓ คน ให้ปู่และพี่ชาย

น้องชายถ้ามี ได้รับส่วนแบ่งคนละ ๒ ส่วน ให้พี่หญิงน้องหญิงถ้ามี ได้รับส่วนแบ่งคนละ ๑ ส่วน

ข. ชายหญิงมีจำนวนเป็นอย่างอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ใน (๒) แห่งมาตรานี้ ให้ปู้ได้รับส่วนแบ่ง ๑ ใน ๓ ให้พี่น้องเช่นว่านั้นได้รับส่วนแบ่ง ๒ ใน ๓

(๒) ถ้าพี่น้องเช่นว่านั้นเป็นชาย ๒ คน หญิง ๔ คน หรือชาย ๑ คน และหญิง ๒ คน ปู้มีสิทธิเฉพาะในมรดกภาคไฟรดุ ๑ ใน ๖ เท่านั้น ส่วนมรดกภาคอะซอบะห์ทั้งสิ้น ให้ตกได้แก่พี่น้องเช่นว่านั้น

มาตรา ๒๒๑ ถ้าเจ้ามรดกมีบุตรหญิง หรือหญิงผู้สืบสันดานสายชาย และมีพี่หญิงร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาด้วยแล้ว บุตรชายของพี่ชายน้องชายที่ร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดา และบุตรชายของพี่ชายน้องชายของบิดาที่ร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาไม่มีสิทธิในมรดกภาคอะซอบะห์

ลักษณะ ๕

การแบ่งส่วนมรดกภาคชะวิลฮ์ฮาม

มาตรา ๒๒๒ ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๒๒๕ ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคฮ์ฮามนั้นมี ๑๑ จำพวกตั้งระบุไว้ต่อไปนี้

- (๑) ตา^{๑๑}
- (๒) มารดาของตา หรือหญิงผู้สืบสายโลหิตของมารดาของตาโดยตรงขึ้นไปในเมื่อไม่มีบุคคลตามอนุมาตรา (๑) แห่งมาตรานี้
- (๓) พี่น้องของมารดา
- (๔) หลานเกิดแต่บุตรหญิง
- (๕) เหลนเกิดแต่หลานหญิงผู้เกิดแต่บุตรชาย
- (๖) หลานหญิงเกิดแต่พี่ชายน้องชายร่วมบิดามารดาและหลานเกิดแต่พี่หญิงน้องหญิงร่วมบิดามารดา
- (๗) หลานหญิงเกิดแต่พี่ชายน้องชายร่วมแต่บิดา
- (๘) หลานเกิดแต่พี่หญิงน้องหญิงร่วมแต่บิดา
- (๙) หลานเกิดแต่พี่น้องร่วมแต่มารดา
- (๑๐) พี่ชายน้องชายของบิดาที่ร่วมแต่มารดา
- (๑๑) พี่หญิงน้องหญิงของบิดาร่วมบิดามารดา ร่วมแต่บิดา หรือร่วมแต่มารดา

มาตรา ๒๒๓ การแบ่งปันส่วนมรดกในภาคชะวิลฮ์รามนี้ ให้แบ่งตามเกณฑ์และส่วนของบุคคลซึ่งทายาทนั้นสืบสิทธิมาเป็นประมาณ กล่าวคือ ทายาทใดสืบสิทธิจากบุคคลผู้มีสิทธิในมรดกภาคฟิรดู หรือภาคอะซอบะห์ ก็แบ่งส่วนมรดกให้ทายาทนั้นตามเกณฑ์และส่วนแห่งบทบัญญัติว่าด้วยการแบ่งมรดกภาคฟิรดูหรือภาคอะซอบะห์แล้วแต่กรณี ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการนั้นมาใช้บังคับในการแบ่งปันตลอดจนการตัดสิทธิซึ่งกันและกันโดยอนุโลม

มาตรา ๒๒๔ บรรดาทายาทตามที่กล่าวมาในมาตรา ๒๒๒ นั้น สืบสิทธิมาดังนี้คือ

- (๑) ตามอนุมาตรา (๑) (๒) และ (๓) สืบสิทธิมาแต่มารดาของเจ้ามรดก
- (๒) ตามอนุมาตรา (๔) (๕) (๖) และ (๘) สืบสิทธิมาแต่มารดาของตน
- (๓) ตามอนุมาตรา (๗) สืบสิทธิมาแต่บิดาของตน
- (๔) ตามอนุมาตรา (๙) สืบสิทธิมาแต่บิดาหรือมารดาของตน
- (๕) ตามอนุมาตรา (๑๐) และ (๑๑) สืบสิทธิมาแต่บิดาของเจ้ามรดก

มาตรา ๒๒๕ ถ้าเจ้ามรดกมีเจ้าเงิน ซึ่งได้ปล่อยให้เจ้ามรดกนั้นเป็นอิสระแล้ว บรรดาทายาทตามที่กล่าวมาในมาตรา ๒๒๒ นั้น ไม่มีสิทธิในมรดกภาคนี้ ให้ส่วนมรดกนี้ตกให้แก่ผู้เคยเป็นเจ้าเงินนั้น ถ้าผู้เคยเป็นเจ้าเงินนั้นตาย ให้ส่วนมรดกนี้ตกให้แก่ญาติชายของผู้นั้นเป็นเจ้าเงินนั้น ก่อนและหลังตามลำดับภายในบังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา ๔๒ (๒) โดยอนุโลม ถ้าไม่มีบุคคลเช่นนั้น ให้ส่วนมรดกนี้กลับตกให้แก่ทายาทของเจ้ามรดกผู้มีสิทธิในภาคฟิรดูอีก เว้นแต่สามีหรือภรรยาของเจ้ามรดก แล้วแต่กรณี ไม่มีสิทธิในส่วนมรดกนี้

^{๑๑} คำว่า “ตา” ครอบคลุมกระทั่งศัพท์ในมาตรา ๒ (๑๘)

ลักษณะ ๖

พินัยกรรม

มาตรา ๒๒๖ บุคคลซึ่งมีอายุ ๑๕ ปีบริบูรณ์ มีสติสมบูรณ์ ความคิดอ่านเป็นปกติและจิตไม่ฝืนเพื่อน อาจทำพินัยกรรมกำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินหรือสิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนได้ โดยการแสดงเจตนาออกให้ชัดแจ้งเป็นคำสั่งครั้งสุดท้าย

การทำพินัยกรรมต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งลักษณะนี้ และบทบัญญัติว่าด้วยแบบแห่งการทำพินัยกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๒๒๗ ห้ามมิให้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินห้ามยึดถือตามอิสลามบัญญัติ เฉพาะสุนัข สกร และสุรา ให้แก่ผู้ใดผู้หนึ่ง

มาตรา ๒๒๘ ข้อกำหนดพินัยกรรมดังระบุไว้ต่อไปนี้ เป็นโมฆะ

(๑) ตัดทายาทของตนคนใดคนหนึ่งมิให้รับมรดก

(๒) กำหนดให้ทายาทผู้มีสิทธิในมรดกภาคีหรือภาคอะชออะห์คนใดคนหนึ่งมีสิทธิในมรดกเพิ่มขึ้น หรือลดลงผิดแผกจากส่วนได้ ซึ่งบุคคลนั้นจะได้รับตามบทบัญญัติแห่งหลักกฎหมายนี้ มิเลือกว่าจะมีเงื่อนไขหรือไม่

(๓) ให้รักษาของมรดกทั้งสิ้นหรือแต่บางส่วนไว้มิให้แบ่งปัน หรือให้แบ่งปันเฉพาะผลประโยชน์แห่งกองมรดกนั้น โดยมีหรือไม่มีกำหนดเวลาก็ดี

(๔) ยกทรัพย์สินโดยกำหนดเงื่อนไขให้ใช้เพื่อการอย่างใดอย่างหนึ่งอันต้องด้วยข้อห้ามตามอิสลามบัญญัติ เช่นกำหนดให้ใช้ที่ดินเป็นสถานที่เล่นการพนันหรือมหรสพ

(๕) ยกคัมภีร์กุรอ่านให้บุคคลซึ่งมิได้เป็นอิสลามศาสนิก

พินัยกรรมซึ่งมีข้อความกำหนดไว้หลายข้อถ้าข้อใดตกเป็นโมฆะ พินัยกรรมย่อมเสียไปเฉพาะข้อนั้น ส่วนข้ออื่นคงสมบูรณ์

มาตรา ๒๒๙ การทำพินัยกรรม ให้ทำได้แต่เพื่อยกทรัพย์สินให้แก่บุคคลซึ่งไม่มีสิทธิในมรดกภาคีหรือภาคอะชออะห์ และเพิ่มการทำศพตนเอง หรือศพบุคคลอื่นตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๑๘๙ (๑) ถึง (๖) และจะมีผลบังคับได้เพียงไม่เกิน ๑ ใน ๓ ของมรดกทั้งสิ้น ถ้าพินัยกรรมกำหนดทรัพย์สินไว้รวมกันเกินกว่า ๑ ใน ๓ ให้มีผลบังคับได้เพียง ๑ ใน ๓ และเฉลี่ยลดส่วนแบ่งปันลงตามส่วน

ถ้าค่าใช้จ่ายในการทำศพกำหนดเงื่อนไขใดไว้เป็นการต้องห้ามตามอิสลามบัญญัติ ให้ถือว่าข้อกำหนดเงื่อนไขนั้นเป็นอันไร้ผล

มาตรา ๒๓๐ ผู้รับพินัยกรรมจะมีสิทธิตามพินัยกรรมได้ ต่อเมื่อตนเองหรือตัวแทนได้เปล่งวาจารับตามคำสั่งในพินัยกรรม ต่อหน้าผู้มีสิทธิรวบรวมและจำหน่ายทรัพย์สินมรดกภายในกำหนด ๑ ปี นับแต่เมื่อเจ้ามรดกตาย หรือนับแต่ผู้นั้นได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก แต่อย่างไรก็ดี มิให้เกิน ๑๐ ปี

ถ้าผู้รับพินัยกรรมเป็นผู้เยาว์ ผู้ไร้ความสามารถ ผู้เสมือนไร้ความสามารถ หรือตายก่อนเปล่งวาจารับ ให้บิดา หรือปู่ในเมื่อไม่มีบิดา หรือตัวแทนของบิดาหรือปู่เช่นว่านั้น เปล่งวาจารับแทนได้

